

శా. లగ్నం బెల్లి వివాహముం గదిసె నేలా రాఁడు గోవిందుఁ డు
 ద్విగ్నం బయ్యెడి మానసంబు వినెనో వృత్తాంతముఁ బ్రాహ్మణుం
 డగ్నిద్యోతనుఁ డేటికిం దడసె నా యత్నంబు సిద్ధించునో
 భగ్నంబై చనునో విరించికృత మెబ్బంగిం బ్రవర్తించునో.

మ. ఘనుఁ డాభూసురుఁ డేగెనో నమమ మార్గశ్రాంతుఁ డై చిక్కెనో
 విని కృష్ణుం డిది తప్పగాఁ దలఁచెనో విచ్చేసెనో యీశ్వరుం
 డనుకూలింపఁ దలంచునో తలఁపఁడో యార్యామహాదేవియుఁ
 నను రక్షింప నెఱుంగునో యెఱుగఁడో నాభాగ్య మెట్లున్నదో.

భాగవతము

1. పాశ్చాత్య స్త్రీలు - పారిశుష్యార్థి ————— 425-428
2. స్త్రీ విద్య - శాశ్వత - బాన్సులగడ్డ సత్యనారాయణ శాస్త్రిగారు ————— 429-430
3. 6వ సూరి - శ్రీమతి చర్ల నగరాజు మొదలగు ————— 431-
4. గృహోద్ధరణ మై జ్యోతిర్ధరణలు ————— వడ్రోలరామచంద్రయ్యగారు — 432-436
5. సైశికానందలు - రి.పం.తమిళం నామ ————— 436
6. గోదాల్ప - బి. మోహనరాజు ————— 437
7. బెల్లాలు చదువు - శాశ్వతరథావుగారు ————— 438-440
8. మగ్గి - శ్రీమతి పద్మిని కృష్ణమంగళం ————— 441-443
9. శనితిలత కౌంబన పల్లి కనకమ్మగారి - రాజమహారాజులు
తెలంగాణ రాజులు ————— 444-445
10. శ్రీమతి కృష్ణమ్మ — శ్రీమతి మల్లాది రాజులక్ష్మమ్మగారి ————— 446-447
11. బంగారు పతకం - శ్రీమతి చనుర శ్రీరాజేంద్రగారి ————— 448-449
12. మల్లు - వడ్రోల శ్రీరాజమూర్తిగారి పోయలు ————— 450-452
13. శ్రీమతి - శ్రీమతి 6 ముతవల్లిగారి ————— 453-456
14. శ్రీమతి నల్లవేల గుంజు - 6వ సూరి ————— 457-462
15. స్త్రీ విద్య - శ్రీమతి 600 కం శ్రీమతి వత్సలగారి ————— 463-464
16. ఎదుకమ్మ - రాయల నాగయ్యగారి సుబ్బారాజుగారి ————— 465-467
17. మోససహధి - ప. కృ. మూర్తి ————— 467
18. బాండ్ సుబ్బా - గానవలసరిసింగరాజు ————— 468-469
19. బాలికలు - పాశ్చాత్య - శ్రీమతి శృంగారవతి లక్ష్మీవరసమ్మగారు ————— 470-471
20. శంతవివాహాలు - బంతుపల్లి సూరయ్య శాస్త్రిగారి ————— 472-475
21. సుత్యతి యువంధర వదానాత్రియస్ - ప. కృ. మూర్తి ————— 476-480
22. గృహోద్ధరణ శిక్షా - ————— 481-484
23. గాలవిజ్ఞానకామ - ————— 485-489
24. ప్రావీణ్యం - ————— 490-497
25. శ్రీమతి కృష్ణమ్మ - పంతుల వత్సలగారి ————— 497
26. పాతక - ————— 498
27. గ్రంథ పరిచయం - ————— 499
28. పంపాదకీయం - ————— 500-504

పాశ్చాత్యస్త్రీలు - వారి అభివృద్ధి

విష్టోరియా మహారాణి కాలమునాటి కంటే యిప్పటికి పాశ్చాత్య సుందరీమణుల స్వాతంత్ర్యము వేయిరెట్లు పెచ్చినదని చెప్పవలెను. ఆకాలమున విశ్వవిద్యాలయ ద్వారములు, ఉన్నతాధ్యాపకాచార్యకర్తవ్య మార్గములు, ఉత్తమోద్యోగముల తెరవులు, శాస్త్రరహస్య పరిశోధనామందిరముల తలుపులు వారికి తెరవక మూసిపెట్టి యే యుంచెదరట. ఇప్పుడట్టి వెలుతులన్నియు తీరినవి. ఉండివుడిగి, కినిసిపెనగి మానవు డట్టి మార్గములన్నియు స్త్రీలకై తెరచి నాడు; మానవతులందరు నేడు వానిలో విహరించుచు పురుషులకు దిగ్భ్రమ గలిగించుచున్నారు. వారట్టి ఆదర్శప్రాయమైన పోరాటము పురుషులతో సలిపి, ఆదర్శప్రాయమైన హక్కుల బడసి, ఆదర్శప్రాయమైన

జీవనముల నడపుచుండుటచేతనే, భారత దేశపు మహిళామణుల భారము లనేకము తగ్గి, అట్టి హక్కులు సౌకర్యములు మొదలగు వానికొరకు వారట్టి ఘోరసమరము లొనర్చకుండనే ప్రభుత్వమువారును ప్రజానాయకులును గూడ వారికి లొంగి విజయ విభూషితుల నొనరించుచున్నారు.

అయితే ఇట్టిరాజకీయ స్వాతంత్ర్యములు, ఆర్థికహక్కులు, విహారస్వేచ్ఛలు, మొదలైనవి లభ్యమైనతోడనే సరేయా, ఆపైని వారికావలసిన దింకేమైనయున్నదా యనునదొక చిన్నప్రశ్న. అసగా యీ స్వాతంత్ర్య సౌకర్యదులన్నియు ఆపెను సౌఖ్య సౌధాగ్ర భాగమున ఆనందదోలికలో నూగులాడ చేయగలుగునా, లేక యింతకిష్టపడి, యింత పోరాట సలిపి, యిట్టి సౌకర్యములు బడ

సినను వారిదుఃఖములు అభావములు మొదలగునవి యెప్పటియట్లనో అంతకంటె ఘోరముగనో ఉన్నవా? వారిజీవితాశయములు ఈ రాజకీయాది హక్కులతో పూర్తియగుచున్నవా లేక యింతకంటె సభికముగా వేతే మైన గలవా?

సర్. రాధాకృష్ణనుగారు కలకత్తాలో జరిగిన అఖిలభారత మహిళాసభాసమక్షమున నుపన్యసించుచు పై ప్రశ్నల కొకరితీ సమాధానమిచ్చినారు. ఇట్టి హక్కులు తప్పక స్త్రీలొకమునకు పురుషులతో సమానముగా నుండవలసినవేయైనప్పటికిని, ఇట్టి హక్కులను మాత్రము బడసి సంతృప్తులగుచున్న దేశముల స్త్రీలు ఎన్నో సోగసులలోను వియ్యమృణాలలోను గోటులలోను తూలుచు యిరువదిరెండేండ్ల వయస్సుకే ప్రపంచము సర్వమెఱిగి, అనుభవించలేక వినుగుగొని యేడ్చుచున్నారు. వారికి దుడ్డు, దర్జా, పాట, ఆట అన్నీ హెచ్చుగానేయున్నవి. వానితో యేమిచేయుటయో వారికి తెలియకుండా వున్నది. ఇట్టి శుష్క-హోకులను ఇంకా మఱి యింకాసంపాదించుకొని పోసీసుకొందామని ఒకరితోనొకరు పోటీచేయుచు, గెలుచుచు ఓడుచు, లేచుచు పడుచు, నవ్వుచు యేడ్చుచు, వీటికి కారణములైన వారిని పొగడుచు తిట్టుచు పత్రికలలో నవ్వుచు యేకుచు కాలమల్ల యిట్టిఅల్లతల్లడములో పడి పగచుచున్నారు. ప్రొద్దెల్లయు వారికి శరీరసౌందర్యాదుల పోషణములోనే గడచుచున్నది. సంఘములోకి బహిరంగముగా

పోలే అదంతా ఒకకృత్రిమపుటాటయై వినుగు పుట్టించి దుఃఖమును కలిగించుచున్నది. అది కాస్త తప్పుకోగలిగి యేకాంతమంటూ యెక్కడై నాపుండి అక్కడకు పోగలిగితే, విచారపూరితమైన భావములు డెందమును కలంచి తమ్ముణచివేయుచుండును. పేరులేని విచారమొండు ఆధీరలనెల్ల కలంచి తీరులేని ప్రేలాపనలను ప్రేలించుచుండును. అదియే మిటో యెట్టిదో తెలుసుకొన గోరుచో పాశ్చాత్యసాంఘిక నవలలు, నాటకములు, సినిమాలు, టాకీలు, అందలి నటకులు, పాత్రలు, కవులు మొదలగురంగములను చూచిన కొంత విశేషముకాగలదు. అదంతయు దుఃఖపూరితుడగు పిచ్చివాని చరిత్రలు చర్యలువలె అర్థవిహీనమై డెందమునకు రోత గొలుపుచుండును. ఇదంతయు వారి స్వాతంత్ర్యముల ఫలము, దీనిని వారు విసర్జింపలేరు, విసర్జింపనొల్లరు, పైగా సర్వప్రపంచమున నిట్టిభావములు బొమ్మలు వెదజల్లి వారినికూడా పాడుచేయుచున్నారు. ఇవి యెల్లయు వట్టిదురాశయములై వాటిదుష్ఫలితములను తామనుభవించుచున్నను, నదాశయములని ప్రతి పత్రికయందు, గోడలకంటించు బొమ్మలయందు, యెక్కడ పడితే అక్కడ ప్రకటించుచు ప్రాచ్యదేశపు టమాయికులగూడ 'సరస' యను పేరిటి మంత్రకత్తెవలె తమవలలోనికి లాగుచు పాడుచేయుచున్నారు. ఆదేశములలో స్వాతంత్ర్యమను పేర ప్రతి వ్యక్తియు తన యిచ్చవచ్చినది చదివి, యిచ్చవచ్చినది చూచి, చేసి, విహ

రించి నవ్వుచుండవచ్చును. వద్దని చెప్పితే విను వారులేరు, చెప్పకొరగల మగవారులేరు. అభవా యేకేభలిక్కు మిషనరీలలాంటివాళ్లలో చెప్పబూనుకుంటే వాళ్లవంటినుంచి మతము వాసన, దేముడుకుట్టు ప్రాచీనకాలపుకంపు ముక్కుకు కొట్టుటచేత కాబోలు వెంటనే కోటినాలుకలుకలములు పేటలనిండా వాటిని ప్రేలి ఖండించి పత్రికలనిండా చెరిగివేయక మానవు. ఇంతకంటే కొన్ని సాంఘికమర్యాదలు మతాచారములు మొదలగువానిచే వ్యక్తులెల్లరును కట్టియుండబడినపూర్వకాలమే నయమని రాధాకృష్ణులుగారు చెప్పినారు— స్వాతంత్ర్యము పేరిట పాశ్చాత్య లీ మర్యాదలనుండి సూత్రములనుండి తెగతొపు చేసుకొని వచ్చేసి తమతమ క్షుద్రతరచి తల్లవృత్తులకు దాసానుదాసులై అపాంకార సౌధాగ్రమున విట్టపీగుచు జ్ఞానకళయని ప్రపంచమునకు అచ్చులద్వారా పత్రికల ద్వారా బలవంతముగా బోధన చేయు చున్నారు.

ఇట్టి అభివృద్ధిని బడసిన పాశ్చాత్యులు తక్కిన పేదలను ప్రాచ్యులను మొదలైన వారి నుద్ధరించుటకు సంఘాలేర్పరస్తున్నారు, చండా లిస్తున్నారు, వనూలు చేస్తున్నారు, లిప్తులు వ్రాస్తున్నారు. ఇందులోవారికి వినుగు లేదు విరామములేదు. ఇదికూడా యిండు మించు పైపిచ్చులలాటి పిచ్చే. అది కొందరికి, ఇది మరికొందరికిగా ఉన్నవి. సంఘసేవ సంఘసేవ అని కేకలువేసి లెచ్చర్లిచ్చి దయా పూర్వకమైన చందాలు కొందరు కురిపించ

గానే సంఘమునకు నిజమైనసేవకాదు. ప్రస్తుతము ఊరుకు రెండుమూడు, జిల్లాతాలూకా రాష్ట్రాల కొకొక్కటి, అఖిలప్రపంచమున కొకటి సేవాసంఘాలు స్థాపించి అందులో అందరము సభ్యులుగాచేరి చందాలుచెల్లించి, రిపోర్టులు ప్రచురించి సంఘసేవ కాగ్రగణ్యుల ముగా మనలను మనము పరిగణించుకొను చున్నాము. వీధులలో ముష్టియెత్తుకొంటున్న వాళ్లకు యిళ్లలోను కచేరీలలోను కుల్లేవాళ్ల కంటే యెక్కువ సంఘసేవ కావాలని యీ సంఘాలపుద్దేశ్యము. డబ్బుపారేస్తే సంఘ సేవ అయిపోతుందని వీరు నిశ్చయించి ఒకొక్కజాతి కష్టాని కొకొక్కయెత్తు డబ్బు శ్రమ్యించుచుందురు. డబ్బు లేనివాడు ఆఖరుకు సంఘసేవకూడాచేయలేడు. పూంజీ దారులువచ్చి ప్రపంచమును నిర్ధనముచేసి నారు. ధనములేకుంటే సంఘసేవైనా చేయ లేము. వారికష్టములకు రాత్రింవగడ్లు పరిత పించి వారితోకలిసి వారి దుఃఖవిదారణో పాయముల నాలోచించగల ఓర్పు యీ సేవకులకు లేదు. ప్రపంచముయొక్క స్థితి సంపూర్ణముగ మారనిదే వారిదుఃఖములు తొలగవు. వారిదుఃఖములుతొలగవలెనంటే, ప్రపంచస్థితి సంపూర్ణముగ మారవలెనంటే, శ్రీ పురుషులు స్వాతంత్ర్యమునుపేరట చరలాడుచున్న యీ భోగలాలసత్వమునకు, విలాసపరత్వమునకు, శుష్కవిద్యాప్రియత్వ మునకు, ధనరాసులను సంపాదించు తలంపు లకు స్వస్తిచెప్పి శాంతి, సంతృప్తి, స్వవిమర్శన, సఖ్యము మొదలగు సుగుణముల

సభ్యాసపరచుకొనక తీరదు. పాశ్చాత్యదేశములో వనితామణులు పొందిన స్వాతంత్ర్యమువల్ల, పై చెప్పిన సుగుణముల ప్రచారమునకు వారెంత ప్రయాసపడుచున్నారో చూచినచో తెలియగలదు.

పట్టణములను విశువక, కుటీరపరిశ్రమలకు పూనిక, యంత్రాలలో కూలిపనిలో నలుగురూ, నీతిమార్గములయందు గౌరవములేక, హోలీ వుడ్డు ప్రతిష్ఠయొక్కటే స్త్రీజన్మకు కీర్తిదాయకమనుకొంటున్న న్నాళ్లు పాశ్చాత్య పురుషులస్థితివలె స్త్రీలస్థితియు పైకెంత దరాగా బలముగా గొప్పగా కనిపించినను లోలోపుల హేయమానము కాకపోదు. పై వారెంతమందిమీడికైనను తిరగబడి పైపై స్వాతంత్ర్యమును తెచ్చుకొని విట్టి వీగడము పాశ్చాత్యులకు మనకంటె సులభము. ఇట్టి స్వాతంత్ర్యము వారిని దుర్లక్షణములకును అహంకారమునకును స్వాధీనము చేసి అట్టి వెల్లయు విజ్ఞానపరంపరలవలె వారి కండ్లముందు తాండవమాడజేయును. చిత్తవృత్తియొకటి యుండుననియు దానిని స్వాధీ

నములోనుంచుకొని ప్రభుత్వము చేయవలసిన బాధ్యత మానవునిపై గలదనియు వారితత్వములలో లేదు, బడులలో చెప్పరు. వారికి నిజముగా అట్టితత్వముగాని చింతనగాని కలలోనైన బొడమునేని, దానికి విశేషము చేయగల ఇట్టిబహిర్నాగరకతా విలాసములను వారు సృష్టించ కుండియుండురు, మరియును సృష్టించలేకుండురేమో! మనదేశములోకూడ నాగరకత, స్వాతంత్ర్యము, విద్యా విధానము సమస్తము తెల్లజాతులయదుగు జాడలనడచుచున్నవి. అయితే మనతత్వములోమాత్రము ఇంద్రియ నిగ్రహము, ఆత్మజ్ఞానము మొదలగు వాసనలుపట్టియున్నవి. వానినూతగొని మనము పాశ్చాత్యనాగరకతావిలాసపరాయణత్వమును నిర్జించుదుమో, లేక దానినాధారము చేసి కీర్తించి పాడుకొనుచు ఆత్మవిక్రయ మొనర్చుకొందుమో తేలవలసియున్నది. రాధాకృష్ణుని యుపన్యాసము భారతమహిళామణుల కర్లగోళముల ప్రతిధ్వనించుచు తమ కర్తవ్యతను వినిపించుచున్నది.

స్త్రీ విద్య—సాధన

జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తిగారు ఎం.ఏ; బి.ఎల్.

నిండుగుండెగలవ్యక్తి ప్రపంచముపై పులుగువలె వ్రాలు దుసితినిమాచి కటకటంబడును. గట్టిమెదడును మాత్రము కలిగి దీర్ఘ యోచనలందే నివములుకడుపు నాతడు విచరితచిత్తుడు కాక జోద్యము మాచుచుండును. కలహవాతావరణముతో నిండిన ఆధునాతననాగరకతను, దురంతముఃఖస్థావిత్తిమైన ఆర్వాచీన మానవజీవనమును నేడెందటి జోద్యములు మాచినట్లు చూచుచున్నారు.

కాంతినిగురించి కొంతసందడి లేకపోలేదు. కాని కన్ను ఫిరంగులనుండి తొలగిపోలేదు. నానాజాతి సమితి (League of Nations) నుండి శుభశాంతులు వెల్లివిరియునని ఎవ్వరును ఆశపడుటలేదు. సమస్త భావలయమున కాంతిపాతమును బోధింప నెంచి కొంత కాలమునకుమున్ను బర్మానుండి కొందఱు బౌద్ధసన్యాసులు పయనమైరి. ఈ భిక్షుల యుద్దేశము మహాత్తరమైనదే! కాని వీరు నాటనెంచిన కాంతిజీవమునకు మానసములనొడ్డు పుజ్యాక్రమ్య లేవరు?

కాంతిస్థాపనమునకై పల్వరు తనువులను కుచ్చ మొనరింప సంసిద్ధులుకారేని, ఆ యుక్త్యుష్టాశయుము గగనకుసుమసుగునని రమారమి రెండేడ్లదశమున్న జనీవాలా రాధాకృష్ణుడనినాడు (Unless individuals arise in every State — men who are prepared to suffer and be mauled to the earth for the sake of Peace we shall not get nearer the goal.) సంపూర్ణ ఆంతరంగికపరివర్తనమువలనఁ గాని కాంతిచేటజదు. ఈ మార్పును జనింపజేయు శక్తి యెందుండివచ్చును? “ఉత్తమాశయముల నారాధిం

చువారి కడనుండి—హృదయముగలవారి కడనుండి” అని యీ త్రైర మొసంగజాలుదుము.

హృదయసంపద స్త్రీలకు మెండుగానుండును, రాజకీయములందును, సాంఘికరంగములందును నేడు వీరు ముంద.బచేయుచున్నారు. అన్ని క్రియాంగణములందు పురుషులతో సమముగ తాము హక్కుల నందవలెనని వీరు కంఠమెత్తి పలుకుచున్నారు. హక్కులకును బాధ్యతలకును అవినాభావసంబంధము కలదని న్యాయకాస్త్రము (jurisprudence) తెలుపుచున్నది. బాధ్యతలకు స్వస్తిచెప్పి హక్కులనే చేబట్ట గాంక్షించు పురుషులసంఖ్య అధికమైయుండుటచే నెన్నో ప్రతికూలపరిస్థితులు విబృంభించుచున్నవి. గురుగుణములకు పుష్పాంజలియిచ్చి వ్రతములు నెఱపుచుండురు గాన, స్త్రీలు వీరికి చక్కనిబాట చూపజాలుదురు.

భారతపురాణములందును, చరిత్రములందును స్త్రీ మహత్త్వము వర్ణింపబడిన లీలును పలువు రెలుగుదురు. “సమాకుంపర దైవతమ్” “మాతృదేవోభవ” మున్నగు నుడువులు గభీరభావనమన్వితములు. ఒక్కొక్కపుడు పురుషులందు నెరతులు గోచరించినను, స్త్రీ మహత్త్వము ఆకాశప్రదీపమువలెను వెలింగెను. తానొకప్పుడందిన ఉన్నతినే తన పరమాశయముగా నెంచి, దాని నందుటకై స్త్రీశక్తి పంచనలేక ప్రయత్నించవలెను. * పురుషుడుచేయు ఘనకార్యములందును, ఆతఁ డెదుర్కొను అపాయములందును తనకు సమానభాగము కలదని స్త్రీవాదించువని నాడును, నేడును కూడ (vide: Rabindra

* కళిన్ససతి యేమనెనే పరికింపుడు: “The ideal for woman was not to rise to man's height but to her own height.”

Nath Tagore's "Chitra") మన సాహితీ తెలుపు చున్నది. ఈయనాముల నెట్టిం చుట కామె వేయవలెను. ఈయననుట కన్నేని దృష్టాంతము లున్నవి. సేవాధర్మము నెఱపవలయు చోటులం దెపుడును (శ్రీ) నిలిచియున్నది. దేవతల నీమె కట్టెడుటఁ గోచివపు డెన్నేని బాధలు పటా పంచలైనవి. నైటింగేల్ కన్యసలిసిన సేవాధర్మము జగద్విదితము. కడచిన విశాపా మహాసాగ్రామమున పురుషులు శరీరములను తున్నతున్నలు చేసికొని నపుడు (శ్రీ)లు వారికి వివిధోపచారములు గొలిపెడి వారు. ఈ త్రమాశయముల నొక్కొక్కపుడు గుర్తింపక గులకరాళ్లనట్లు పురుషులు వానిని గిరవాటుచేసిన తేజలందు వానికి మానసములనొగ్గి అద్భుత ఆధ్యాత్మిక శక్తినంది మానవపురోభివృద్ధికి వారతోడ్పడిరి. ఇట్టి పవిత్రధర్మవిర్వహణమునకు అధునాతన వసుమతి పరిస్థితులందు అనివార్యమైన తరుణ మాసన్నమైనది. కొంప తగులబడుచుండ నెవ్వరైన గీతగోవిందములు పాడనెంతురా? దురింతదురితోత్పట బాధలు ఘోరవిభీకర ప్రకాశిత వృత్తమొనరించుచుండ నెవ్వరైన చెండ్లాటకు దొరకొందురా? దురదృష్టము! అట్లు పాడువారను, ఇట్లాడువారను నేడు గోప రించుచున్నారు. మనతల్లిలును, సోదరీమణులును ఈ వికృతవృత్తమును మాపానరింప నడుముఁగట్టిరేని, వీరి సేవయందలి సహత్వమును గుర్తించి, వీరి గురుగంధీర

దృష్టాంతమును మేలు బంతిచేసికొని పురుషులు సముంచితమైన ఆంతరంగికపరివర్తన ముండవలెను. అట్లందిన వాడు మనుష్యసంఘమున భుగబ్బుగుల్మమ పొగులును ఆంతరించును. ఏయుగమందును, ఏసమయందును విశాచమునకు నెగ్గవలలేదు. కాలక్రమమున బయపతాక మెత్తఁగలుగునది సదాశయముగాని కుత్సితంపుతలంపు కాదు.

ప్రతిసమయందును (శ్రీ)లునేడు ఓటుకొలుపును, రాజకీయములందలి 'Franchise' కొలుపును కృషి సలుపుచున్నారు. యశస్వీలుఁడు రోమెరోలందు తెలిసిన "Enfranchisement of the soul" కొఱకై, మానవసంఘమందలి ఆత్మయొక్క ముక్తికై కూడ మీ పాటుపడిరేని నేటి యరిష్టములన్నియు నంతరించి నైతికపరిణామము నక్షత్రగోళమువలె మహిమోదేత మైనదని షోపెహీరసు పాశ్చాత్యతాత్వికుఁడనెను. ఇట్టియద్భుత నైతికపరిణామమును లేబాలు వారు (శ్రీ)లు. వీరి కృషితన కారుమబ్బుతో నిండి యున్న నేటివసుంధర నక్షత్రకోభను గవబాలునని నాయాశ.

ఈయంత్రస్థాశయ సిద్ధికి ఎంతైన సాధన మావ శక్యకమైయున్నది. ఈసాధన మొక్కొనినమున పట్టు బడదు. దీని నలవఱుచు విద్యావిధానము నేడు నెలకొన కొనవలెను.

ఆమెలోకమ్మునందు మహాపతివ్రతాశిరోమణి. భర్తపాదారవింద
సంతతధ్యానమానస. సర్వదాతపః ప్రభాశ్యాత్రిముని సుతపః ఫలంబు.

మనమున కల్మషంబనెను మాటనెరుంగదు నెట్టివేళలన్
వినయము భర్తసేవనము వివ్రసపర్యయు పాంధపూజయున్
తనకొకవర్తనంబుగను భర్తపుబుద్ధిచరించు నెప్పుడున్
మునిజనకామినీమణులు మోడముతో తనుగొల్పుచుండగన్

ఎట్టియిబ్బందులొదవిన నెట్టిసంకటిసమయంబులు దఱిగొన్న నెనకమెనగ
స్త్రీయభర్తపూజన మాలసించెరుగదు. పతియెతనకు దైవంబంచుభావమందు,
తెక్కసేయదు బ్రహ్మగౌరీశశ్రీశు లనయినను. తనభర్తయే ఘనుడటంచు
నాడినదియాటపాడిన యద్దిపాట యగుచుసాంపార, స్త్రీయవాక్యమ్ముజగతి
రాజులునిరంతరమ్ము నిభ్రాజియగుచు. మూడులోకమ్ములందు నీ ముదితకీడు
నెవ్వరును లేరనుచుబల్కు నెనగు, బిట్టు భర్తనామమంత్ర జపవిభ్రాజమాన
పాతివ్రత్యతపోవైభవ ధ్యాయగుచు. సూర్యచంద్రు లామెనువచస్సునకు భయము
పడెదరట. వాయు వాతనిపనిజిజఁకు నట. త్రిలోకము లామెకు నడుగుమడుగు
లొత్తునట భయభక్తి ప్రపత్తివలన. వసుధపతివ్రతకొని భయపడనిదేది ?

అవనినీదుమహత్వము సరయగోరి
వచ్చినట్టిత్రిమూర్తుల పాతివ్రత్య
మహిమపసికందులనుజేసి మహిమజూపి
నట్టి పతివ్రతారాజ్ఞి ! మదంబ నీమ
హత్వమున కివెనాడు జోహారులమ్మ !

నిరశము స్త్రీయభర్తపదనీరజములేమది నమ్మి ప్రేమతో
పరిణామైనభక్తితో శుభావహపుష్పనముచ్చయంబుతో
గరమనురక్తిగొల్పు నలకంజదళాక్షితో సామ్యమొదగా
హరిహరపద్మగర్భులకునైన దరంబెధరాతలంబునన్.

గృహేంద్రరణమే దేశోద్ధరణము

దమవుల రామచంద్రయ్యగారు బి. యే.,

౧

“చప్పడులేకుండా వచ్చాకే”

“.....”

“ఏం? మిమ్మల్నే?”

“.....”

“కాఫీ చల్లారిపోతుండేమీ లేనా?”

“ఊ.....”

“ఇంక దీర్ఘాలోచిశేమిటో, కొంపదీసి కొత్త రీతైంచిమెంటు ఏమీ లేదుగదా! మరి ఆఫీసులో నీవా—”

“.....”

“పోనివ్వండి ఇలో కాఫీ చల్లారిపోతుంది”

రమణరావు బల్లమైమంచమని ప్రేరేపిస్తామెను.

“మైరు పోతారా? మూగవేషవేడి?”

“.....”

“ఇంట్లో పని చూచుకోవా”

“ఊ.....”

“ఈజబ్బుకు మందు వావద్ద ఉందిలేండి!”

౨

మందమలయానిలుడు గోదావరీతీరమునకు పోయిం సమయమున వాహ్యశ్రీకై బసుదెంచినవారిని సహజ శీతలములగు పిల్లతెమ్మరలచే నాహ్వనించుచున్నాడు. విచారమునకు చోటులేని యాసమయమున రమణరావుముఖముపై విచారసూచిక చోరుచునే యున్నది.

“ఓహో! రమణరావుగారూ ఒంటరిగ వూర్పున్నారేమి? ఏదో దీర్ఘాలోచన—కాదు విచారమే

ఉన్నట్లు గప్పట్లుచున్నదే అని ప్రసాదరావు ప్రక్కన ఇసుకలో గూర్చుండెను.

“ప్రసాదరావా! మంచితేలికే వచ్చితిని. నిన్ను గలసికొనవలయువనియే యుంటిని.”

“విశేషములేమైన—”

“లేకుండునా!”

“అదియేవా దీర్ఘముగా వాలోచించుచున్నావు?”

“అవును. నిన్ను సీతో తెప్పితినిగదా? మహాత్మా గాంధీగారి యుద్ధమమంతయు గ్రామేంద్రరణపై కేంద్రీకరించబడియున్నది. ఆలోగ్యవిషయములను స్వదేశముననున్న వస్తువులనే సర్వత్ర మపయోగించు మూగములను, ఒకటి రెండవనేల వేయిసంగతులను తెప్పవచ్చును. కాని వానియాచరణ ములభమని నీకు దోచుచున్నదా?”

“కాశేమి? నీవంటి యవ్వనులు నిరాపేక్షతో కార్యదీక్షతో జీవించువన నది దుస్సాధ్య మెందులకగును?”

“ముందంజవేసి చేసేమాటచున్నను, ఆసమయమునకు ప్రజలు తమ కర్తవ్యములగు రైరింగి తరువాత కొనసాగించడములో మందతను గన్వింప జేయుచున్నారే. సర్వదా ఇతరులు వారిచెంతనుండి వారికి శేర్ష సాధ్యముగాదు. అదియునుగాక వారికర్తవ్యములు వారెఱుంగనిచో ప్రయోజనముండదు.”

“వన సీయద్దేశ్య మెయ్యగి?”

“ప్రతిఇల్లు చాగుపడిన గ్రామేంద్రరణ, దేశోద్ధరణ జరుగును. తమ గృహమును ప్యవధిధముల అభివృద్ధికి

తెచ్చుటకు పురుషునికన్న స్త్రీ లెక్కువ సమర్థులు. ఈవిషయమున చీవా జపానుదేశముల జూడు? ఎంత యభివృద్ధికి వచ్చినవో? కాని వారి బుట్టలకిది మలభముగ నెక్కువడిగాదు.”

“ఎక్కించవలయును”

“అదియే నాయాలోచన” మొదట మాయించి నుండియే ప్రయత్నింపవలసని కొరిక!

“మా చెల్లెలు కమల యీవిషయమునందు చాల తెలివైనదే మహా? నీవొకటిచెప్పిన నూరుగా చేయ గలదుగదా! మరి సుపరియమెందుకు? ప్రయత్నించుము.”

“సరి. మబ్బగుచున్నది. వెళ్లుదనూ” అని యిరువురులేచి గృహోన్ముఖులైరి.

3

రమణరావు దేశవాదీనందు సాధారణ గృహస్థుడు. స్వాతంత్ర్యసింహాసనచే కాంతిసమరమున బాల్కాని ఆంధ్రదేశమునందంతయు తిగి ప్రచారములాసరించి శ్రీకృష్ణ జన్మస్థానమున చెండెండ్లుజరిపిన యోధుడు. కాని తదనంతరము ఉద్యమమునందు కొంచును కొంచు మనవమృకపక్షుడు వృధాగా కష్టపడితినిగదా స్వరాజ్యము కొంచమైన మాటగట్టుకొనక పోయితిని గదా యని ముక్కువారిలో తేరినవాడు. అదియు గూడ సహనములేని సహనానానామే. ఇట్లుండ మహాత్ములవారి గ్రామోద్ధరణ ప్రణాళిక చెవినిబడిన నాటినుండి హృదయమున నెచటనో యూదకయన్న తేకభక్తి మనల మెలకెత్తినది. గ్రామోద్ధరణకొరకెన్నియోవిగముల ప్రయత్నించుచున్నాడు. వాయుకుల సలహాలను పొందుచున్నాడు. కాని యెక్కువ ఫలము త్వరలో గల్గినను మాత్రమే లాభకరి తోచుట లేదు. పైగా తాను గూడయుగ జేయుచున్నది గట్టిదని తెలియబచ్చినది. ప్రభుత్వమువారినుండి రుదబతి అతికష్టముతో సుపారించిన తన ఉద్యోగముగూడ పడలుకొన

వలయునేమో యను శంక గల్గినది. అంటే నీడుటకు ఆతనికి కష్టముగాదు గాని, ఉద్యోగములేక, దేశ సేవయులేక ఊరకుండు టాతని కిష్టములేదు. అయితే మాపాతకలాోకమునకు “కాంతిసమరమైనిదనగు నాతడుద్యోగ మెట్లుస్వీకరించె”ననిసందేహముగల్గవచ్చును. అట్లు జేసినవారు పెక్కుమంది గలరు. ఉడుకారిన రయివాత ఉద్యమమునే మాపించువారుగూడ గలరు. వారిలో నాతడు తేరడుగాని, జేసిన గౌరవముగ నుద్యోగముకేసి సంపాదముజేయవలె, లేకున్న దేశసేవ జేయవలయుననువారిలో కొకడు. ఈత్రోచ విచిత్రమైనదేగాని, యిట్టి విచిత్రవ్యక్తులు చాలనుండిగలరు.

కమలాదేవి ఆయనభార్య మల్లాలముల మోహించ జేయు రూపవతిగానున్నది రూపమునకొరతయని ఎంత కొంచము భావకవియైనను వచింపజాలదు. రూపము నకులేగిన గుణము గుణమునకులేగిన విద్య. కావునము నకువచ్చి మూడేండ్లయినది. భర్తయన్న పరమ పేమయే గాని ఆయన విచిత్రవ్యాపారము లామెనగిట్టవు. దేశమునకై యొకమాట త్యాగమొనర్చినవారు తమ జీవితమునందంతయు నిండ్రపదవినిగూడ లెక్కపెట్టక దేశసేవకై వినియోగింపవలయుననియు, చేతగానిచో చచ్చుపెద్దవృత్తులు పడియుండవలయుననియు, యొక దానినుండి చేరొకటికి పరివర్తన పనికిరాదనియు ఆమె యూహ. అందుచేతనే రమణరావునకు మాటపోటు లవుడవుడు ప్రేమపడునుతోగూడ తానుచుండును. కొన్నిదినములనుండి రమణరావును సీడించుచున్న సమస్య యామెకు చక్కగ చెలియును. తక్కురిశ్శూరమునుగూర్చి యాతనికి చెబువలయుననియే యున్నది. తుదజీవితము చెప్పువలయునని నిర్ణయించినది.

౪

“ఒహో! దేవిగారేమో ఆలోచించునట్లున్నదే”

“.....”

“అబ్బి ఆంత దీర్ఘాలోచనా”

“.....”

“వివరము! లేక కో—”

“.....”

“ఎప్పుడీనుండి ఈముగతము”

“.....”

“యేమిటో మేముకూడ తెలిసికోవలదరా నీఅలా
చన, కొంచు చెప్పమా.”

“.....”

“ఏమి కమలా! మార్గము. నిద్రా యేమి
వోమ్మిడినుటలకే.”

“ఊ.....”

“ముగతము చేశావే”

“నీవు నేర్పినవిద్యయే నీరహస్య.”

“ఎత్తువ పైయెత్త! ఏమిటో చెబుమా! విసి
గించు”

“మీరుకొన్నారా పాపములము?”

“ఓహో! అహ! ఏమిటో అలాచిస్తుంటివి.”

“నేనూడా అలాచిస్తూనే యున్నాను.”

“చెప్పునుంటూంటే!!

“మీరు చెప్పండి మొదట.”

“ఊ, విను. గ్రామోద్ధరణలో ఫలితం త్వరగా
గతపడవలయునంటే స్త్రీలు తమయింటిని మొదట
ఉద్ధరించుకొనాలి—”

“అవును. పురుషులు చేతగానివారైతే.”

“అ. అ. నీవున్నావు. చేతగాకకాదు, స్త్రీలు
గూడ వారికెక్కువ పాపపదాలి.”

“పాపమువలననే జన్మిస్తారు. కాని పురుషులకు
పట్టుదలేదీ! వాకొకొకపరేమలలో కొన్నిదినములు
మహావీరులవలె పనిచేసి భవమావప్రాణములను
తెక్కింపక పాటునడి తరువారే ఆయుధ్యమగుండు
వమ్మకమునీడి, తిరిగి కన్నవారి కాళ్లుపట్టి ఉద్యోగం
సంపాదించి మరల గ్రామోద్ధరణయిట. తేవుడయమన

మరే యుద్ధరణకు బయలుదేరుతారో నమ్మక
మేమున్నది.”

“చతురురారి వీవాట్లుచాలు. ఇంతకుముందు
జేసినదానినిగూర్చి శ్రవ్యమను. ఇకపై యుద్ధేశ్యములు
మార్చక పాటుబడెదను.”

“నరే అట్టిగానివ్వండి. ఇప్పుడేమి జేయదలచితిరి?”

“నీవు నేటి సర్వవిషయములను చదువుచున్న
దావవుగదా! మనస్సీమాము అదర్శపాపముగా
జేయుట కట్టిపడ్డతి యవలంబింపబడవలయునో తెలి
యక ఆలోచిస్తున్నా.”

“మీకు తెలియదని ఒప్పుకొంటిరి. సరి. నేను
చెప్పెద వినుండి:”

“నీ కామాగ్లము తెలిసేనా ఊరకున్నావు.”

“తెలిసినంతమాత్రమున గంతులు జేయవలయునా?
ఒకగృహ మోదర్శపాపముగ నుండవలయునన్న
యింటునందువారి దినచర్యయం తెప్పవ మాన్యు
గలగవలయును.”

“ఏమిటది. కాఫీకే చేసినయెత్తై.”

“అవసర మెందుకంటే! ఆరోగ్యపదమగునూర్యో
దయమునకుముందే లేచి కాలకృత్యముల నిర్వర్తించి”

“కాఫీ త్రాగి—”

“కాఫీ టీ వగైరా పానీయములను తుదముట్టింప
వలయును. ప్రాణహానములను తక్కింపక చేకవేవకై
తెగించువారుపూడ కాఫీ మొదలగువానిని త్యజింప
నందుట హేయము. విన్ముహాదియే మేమును
నేర్చుకొంటిమి. తాని మేము చక్కబడి విన్ము
చక్కతేయగలము. అట్టి సమర్థేశ్వరుడోదనే, ఆంధ్ర
సోదరీయులు లింకపొడట యీ రీతి రిప్పుకవర్తింతురని
నమ్మకముచేతనే యిటుల నుడువ సాహసించు
చున్నాను.”

“కాఫీకే స్వప్తి తెప్పితిరి. తరువారే—”

“చేతగాని సోమరులవలె యెనిమిది గంటలవఱకు నిద్రింపక, లేచినంతనే యితరులు పనిజేయలేదని వారిపై నధికారము వహించక సర్వము నేనే గావించు కొందును. సర్వేశ్వరుడు ఆరోగ్యమును శరీరము నిచ్చియుండ, యితరులచే బనిజేయించి ఆరోగ్యమును, ఆర్థమును నప్తపరచుకొననేల?”

“కమలా! కోమలమును శరీరము ఉదయము నుండియు పనిజేసిన నలసిపోదా!”

“అబ్బ! ఎంతదయో! ఇట్లే మగవారు స్త్రీలు దుర్బలులగుటకు మార్గములు నూపుచున్నారు. నా కిష్టమై నేను జేయుచువలయుండ మీకేమికష్టము, ఉదయమునజేయువసులచే నారోగ్యమును, తమ్ముల మన శరీరవికసనము గలుగునుగదా!”

“ఇక చంటుగుడ నీవే దిగదవా?”

“కాశేమి? చంటులక్కజేయు భోజన మెంతలక్షణ ముగనున్నది మనకుదలియిందిగాదు. అది యామె ఇతరులకొకై జేయుటచే నల్లున్నది. మనకొకై నేనేజేసిన నెంత రమ్యము గానుండునో జూచుచుగాక! దీనివలన మనకు నెలకు పదిరూపాయలుగూడ మిగులును. ఇంతకు మీ భాగమునకు మీ యద్యోగముజేసి సంపాదించుచున్నారు. నాభాగమునకు నే నింటిపనుల జేయుదును. ఇది వాయద్యోగము.”

“ఈ ప్రకారముగ వైకము మిగిలించి వంకో, వడ్డాలమో—”

“జేయించుకున్న మీకు నప్తమేమి? వీడించి పీకదీనికి ఉన్నను లేవన్నను సొమ్ములుతెప్పించుకొను నిల్పొండ కంటె ఇది యుక్తమముగాదా! చాకచ్యముచే, చతురతచే వైకము మిగిలించి ఆధరణముల జేయించుకొన్న యేధర్త యుద్దగించును. ఎక్కడికి బోవును? పనుయమున కుపయోగపడును గదా?”

“పనిజేసిజేసి నుభ్యావును బాగుగా గుఱుకెట్టి”

“నిద్రించుటకంటె పనికిమాలిన పనిలేదు. రాట మున్నది. అది యారంభింతును. వచ్చిన అమ్మలక్కలతో పనికిరానిదియు, నితరులకు హానిగల్గించునదియు వగు నధికప్రపంగములూదక ప్రపంచనియములను, సంస్కరించుకొనవలసినవిషయముల రాటము వద్ద నుండియే ప్రసంగించును. ఉక్తమగృహస్థురాలి కింత కంటె మంచిమార్గములేదు. ఇదెంతయు మేలు గూర్చును.”

“విదేశవస్తువుల నుపయోగింపకుండుటకు మార్గ మేమి వెదకెది?”

“మనకు అన్నపానాదులు దేవుడ్పిన మనభూమి యంతే బండుచున్నది. మీరు శలవుదినములలో క్లబ్బులకు వృధాగా మిత్రులతో దిరుగకపోయినచో మనకు గావలసిన ప్రతిదానిని మనభూమియందు బండించు నేర్పాట్లు జేయవచ్చును. వర్తకమే ప్రపంచకము నావరించుకొనియున్న యిక్కాలములో విశేషవస్తువులు ముట్టక కాలముగడుపుట కష్టముగ గన్పట్టవచ్చును. కాని పాధ్యమైనంతవఱకు మనవస్తువులనే వాడుకొన నభ్యాసపడవలయును. ఈవిషయమున జెప్పటకే స్నేనియుగలవు. జేయుట కంతకంటెను గలవు. ఇది వావంటి సోదరీమణుల కొకమాతన. దీనికి మీచంటివాడు దోపాదము గల్గించునట్లైన ప్రతి గృహము వాదర్పప్రాయమై కాలక్రమమున పౌఖ్యమున దేలియాడగలదు.”

“ఉపన్యాసముల నేమిగాని కార్యములు జేయవలయును గదా!”

“చూచుచుగాక! రేపటినుండియే, ఈ పద్ధతి నవలంబించెదను. ఎందులకుగాదో చూడవలయును.”

“ఇంతకు అందరికి విద్యవచ్చినయెండినగదా నిది తెలుగును. సంసారములు జేయుచుండువారికి నేర్పుకొనుట కనుకూలము లేదా?”

“అట్టి సుదేహము మీ కక్కలలేదు. ఇంట్లో ఆడ బారికి పనులుండుట పాఠిక కాలము, పనికిరాని వృధా ప్రసంగాలు ముప్పాతిక భాగము. నే నిశ్చయ తప్పవది మధ్యరకము కుటుంబియలకుండు. నీ రాప్రసంగముల నపయోగించు కాలమును తెలిసిన ఇతరులవద్ద ఆనమయి నంటే నేర్పుకొనుట చాల మంచిపనిగా! తుదకు ప్రపంచపరిస్థితులను చేయవలసిన కార్యపద్ధతులను నెలుంగవలయును.”

“ఒకటి! నీ ఉపన్యాసాలు వింటుంటేనే పద కొండుగంటలైంది- ఇక చాలించవము బాగుంటుంది.”

“మీరు వచ్చిందా.”

“విన్నండేహంగా.”

“మరి యిప్పు డేమంటారు.”

“నీవ బహుమతిస్తాను.”

“ఏదీ.....”

“.....”

“.....అబ్బు... ఇదే..... చాల్లేద్దయా”

“ఇహో! ఇంకొకమాట...”

“ఉండవివ్వండి.... ఇంటిగెల్చి రచ్చగెలువాలని తెలిసిందా?”

స్మరణానందము

శా. దేవా నీవదపంకజంబులెడ బ్రార్థింతుండయారాశీవై
రావే కోర్కెలదీర్చవే గుణనిధి, రాజస్మతీ, త్మాపతీ
యీవే నాజనయిరి వీవెజనకుం డీవే సుహృద్వర్గమున్
సేవాభాగ్య మొసంగరమ్ము పరమశ్రీలిమ్ము గోపాలకా.

మ. ఎపుడో యెచ్చటనో మరేక్షణమునో యేరిలినో ప్రాణము
ల్వపువ్రా బాసెడుగాని యెప్పటికి నిల్వజోవటంచేచి మో
క్ష పదానంద? భవత్పదాబ్జముల ప్యాత్కంజాతమందుంచి భ
క్తి పరత్వంబున బూజసేతును దయాల్చి? దేవతీనందనా?

అ. కం. కమలాంబుగారు

ఓ దార్పు

[గృహలక్ష్మిలా "ప్రపంచభూష" "మానవవిప్లవము" "శ్రీకన్నీరు" మొదలగు వ్యాసములను వ్రాసి: శ్రీమతి లాడి వాగవ్యు గారికి కలిగిన వైభవ్యదుఃఖసంవర్ధమున వ్రాయబడిన వర్ణనములు.]

చేరుకొనెనమ్మ నీవతి శివునికొలుపు
లేరుగవయసున నీకింత తాల్మిద్రెంచి;
పరగనీవెట్టిదింతల పాలబడి తో!

అరయఁగంపించు దేహంబు నిరయమొంద.

పరులకునేమొ కష్టములు పాటిలివాటిలే నంచునీవు నం
నరణపుఁబాటులెల్లను విచారములోన మునింగి వానిచేన్
మరచితివట్టివన్నియు; మనంబున నీవిపుడేవిధంబునన్
తెరలితివమ్మరో! మదినినెంచగ గుండెలు నీరు గాడెడిన్.
భారత భూమిలోకలుగు బాలవితంతుల రోదనధ్వనిన్
ధామనిభారమొంది బహుదాస్యత దీనత నొందియుండగా
నీరల ఘోషలోదడియువేదిక నెట్లులయెక్కితమ్మరో!
నీరగుదేహమంత కడునీరము శోషెల పొంగియుండగన్.
నవలల, నాటకంబుల జనంబు సుఖంబులదేలుచూహమై
కవుల సునీతులన్నియు నకొతుకరీతిని నీవుపాడుచో
నువిడలు సంతసిల్లిరి సుయోధులయూధము తృప్తిర; నీ
కవనిని ఇంతలోన నిటులానని నమ్మితి రమ్మయెవ్వరున్ ?
జీవితయధ్వరంగమున జీవితపాటుల జీవులన్నియున్
కేవల మీమహిమన్గలుగు కీడిగులీలలు దెచ్చెనాయనన్
పావని! ఈజగంబు పరిపాలనజేసెడి దెవ్వరోగదా;
కావకు సాధుజీవులను కాలమె సాక్షిగ నమ్ముమమ్మరో!

ఇదితరింపగరాని సంస్కృతిమహాబి
సత్యమా ? నిత్యమా ? కవోష్ణాశ్రుధార
నిల్చుకొమ్మికంతర్వాహినిగ; ప్రపంచ
రంగమా ? నీకొ ? కడువిదితమ్ము ? తల్లి!

బి. మోహనరావు

చెల్లాయి చదువు

వాగ్దేవరాయగారు

“అమ్మయ్.”

“ఏమండీ, నాన్నగారూ.”

“చెల్లాయి రాలేదెంతా?”

“రాలేదు.”

“అయిదుగంటల పైగాఅయినా రాలేదే ఇవాళ. వరేయి, కోటిగా అట్లా బడికలేపోయి అమాయ్య వస్తోందేమో చూచిరారా. బడిదిలి అరగంపైవా ఇవాళండుకనో ఇంకారాలేదు.”

“అయ్యోరూ, మన అనమాయమ్మ గారా? అడుగో వస్తున్నారు, పుస్తకాలనంచి తొలించుకొని నిమ్మకంగా వపోవ్వారు.”

“ఏమమ్మాయి. రా, రా, రా. మీ బావగారు వచ్చారు చూచావా. పొసం నీకోసరం ఇండాకట్టించి ఎదురుమాస్తున్నారు.”

“వచ్చారమ్మా. మా అక్కాయిమాదా వచ్చిందా? ఏమండీ ఎందుకుతిసుకురాళా? మీరు రెండో మైదానీ! సంపాదిస్తున్నా గాని ఖర్చు పెట్టడాని కంతకష్టమో! ఇంకేం తెచ్చారూ?”

“ఏంటేలా. నేనొకడ్చేవచ్చా. ఏంకావలొయ్.”

“పట్నం నుంచి మీరల్లా వచ్చారూ. తినేదానికన్నా ఏంటేలా? మంచి పచ్చిదాక్ష, చాక్లెట్లు, మంచి పుస్తకాలు తెచ్చారేమో అనుకున్నా. చాక్లెండ్. ఇండుకనేనా ఇండాకట్టించి చూస్తోంది.”

“లేదు లేవమ్మ. అన్నీ తెచ్చానుగా. అంతా ఇంట్లోఉంది.”

“అమ్మయ్, ఇవాళింక ఆలస్యంగా వచ్చాకేం బడినంది?”

“ఇవాళ శుక్రవారం కదండీ. ఆఖరిపేరడు దీలే టుండికాదూ. అందుచేత ఆలస్యంఅయింది. లేకపోలే ఆపాడున్నాల్లో ఉండటం వాకేం సరదా అనుకున్నారా? ఎప్పుడు నాలుగున్నర అవుతుందా, నువ్వుడు గంటెప్పుడు కొడతాడా అనే ఎదురుమాస్తూ ఉంటాను.”

ఎందుకోయ్ అంతకష్టం. చక్కగా చదువుకోలేక.”

“వడ్డనకులోని కబుర్లన్నన్నా చెప్పవచ్చు. మీరు మాస్తే తెలుస్తుంది. నిజంగా ఆదవాళ్లు మగ పిల్లలబల్లో చదవటం అంటే యమలొకవాధ అనుభవించటమే. నిజంగా ఈమగాళ్లకి మకుల్లేవు. బుద్ధి అంతికన్నా.”

“అక్కాయి పలుస్తోంది. పోయి నీళ్లుపోసుకొని తలదవ్వుకొని, మంచినుడ్డలు కట్టుకొని రా. తరవాత కబుర్లు చెప్పుదుగాని బావగార్ని.”

“ఏమండీ, అబద్ధాలు ఎప్పుట్నొందండీ, నేను పోతున్నా” అంటూబక్కగంటేసెందింట్లోకి చెల్లాయి అనమాయ.

“ఏవక్కయ్యా, బావగారు తెచ్చినపుస్తకాంటి?”

“అయ్యో. నీ పెట్టులో పెట్టాను.”

“భలేబాగున్నయి. నా ఆప్టిన్ హిస్టరీకి భలే బాగుం దీపుస్తకం. నాకో చాక్లెటు పెట్టవు? అదేనా పెట్టే? భలేబాగుండే; చాక్లెట్లు ఏలాఉన్నాయి? ఏం పెట్టుకోమా ఇండులో?”

“ఏయ్, అనమాయ నీళ్లుపోసుకోరాదూ. ముందు, అవన్నీ సవరించాలా ఇప్పుడు? నీళ్లు చల్లారిపోతున్నాయ్.”

“వసుకున్నానమ్మా. ఇంతలోకే ఎందుకమ్మా అలా కోపపడతావు. అబ్బి బిడ్డో అవస్థపడి ఇంటి కోస్తే ఇంటివగ్గరన్నా హాయిలేదమ్మా.”

౨

“ఏమమ్మా? భోజనం అయిందా? అప్పుడే పుస్తకాలు, లాంతరు తీసుకు బయటేరా?”

“పాపం, భావగాత్రినే భోజనంచేస్తాం ఆమెకున్నా గాని, ఇవాళ భలే ఆకలేసింది నాన్న గారు.”

“వెనువాళ్ల కేసున్నా మిగిల్చారా? అందులో ఇవాళ బంగారాదుంపలూరా, బోమెబోవులు కూడా గావోలు.”

“అబ్బో! అంత తినగలిగితే ఇలా గెండుకుంటాం. మీమాదిరిగానే ఉండేవాళ్లం. ఇంకా చాలాఉంది లెండి. దిగులడకండి.”

“అది పలేగాని ఇవాళ దేనిమీద మీమ్మాల్లో డిలేటు (చర్చ)?”

“శ్రీవిద్య మీదండి.

“మీరుకూడా మాట్లాడినారా?”

“నేనెవరు మాట్లాడనుగా మామ్మాల్లో. వట్టి పనికిమాలినపిల్లలు పోగయ్యా రండి. ఏకా అంతా కోరికయ్యేవనంటారు గాని ఒక్కరు దేశంలోని పరిస్థితులు ఆలోచించరండీ. మరి అది కాకపోయినా చదువులో అడపిల్లకి పెరిగిపిల్లకి ఎక్కడ సంబంధం. అంత నాగరికత ప్రబలివడేశం ఇంకాండు. అదేశం సంఘసంస్కర్తల్లో ముఖ్యులు, ముహుర్తములైన రష్మిమగారే వద్దన్నాడు కదండీ ఈలాంటి విద్యా విధానం. అసలు శ్రీలిక అవసరంఅయిన చదువులేదు. పురుషులకు కావాల్సింది చేరు. అసలట చిన్నఆవు మాడవైతే ఏలా వదుల్తామో పచ్చిక బయళ్లమీద కావాల్సినమేక తినేదానికి, అలాగే వదిలెయ్యాలట శ్రీలిని లైచేస్తా. అయిన సిద్ధాంతంప్రకారం శ్రీపురుషుల విద్యావిధానంలో ఏలాంటి సంబంధం

లేదు. అలాంటి పరిస్థితుల్లో వన్ను ఈపాడు పాక కాలకు మంపటం మానాన్న గారి పొరపాటుకదండీ.”

“నలేకానీ ఎంతమంది చదవటంలేదు ఈ మాదిరి ముక్కల్లో అంతేగాక కాలేజీల్లోకూడా చదువు తున్నారే మరెంతమందో. వా రెవ్వరికీ తెలియలేదా ఈవిషయం?”

“అవునండీ, విషయంలోని నుంచి చెప్పలు గ్రహించక ఆసేకమంది అలా చేస్తున్నారని కల్లుమూసుకొని ప్రదక్షిణలు చేస్తున్నాడు కనుకనే మనదేశం ఇలా ఉంది. ఆన రీ విద్యాకాఖానిమంతులకి అధికారాలకే లేదు నీకు దింత రీ విషయమై ఇందుకంతమాకారణం మా శ్రీలు ఉద్యోగాల్లో లేకపోవటమే. మాలోని ఏ కవకమ్మ గారుకాని భారతీజీమిగాయకాని విద్యా కాఖానికారియైతే మేమిలాఉంటాం? అప్పుడు మాకొరకు ప్రత్యేకంగా విద్యాలయాలు స్థాపించి, గృహవిద్య, అవసరమగు రెడికరకాస్త్రములు చెప్పి తూంటే అప్పుడు మీ పురుషులు చదువుకాకో మాలోపాటు? మా ప్రైవేటుమాధ్యమగారి కున్నంత జ్ఞానం, తెలివి మీ పురుషుల్లో గొప్పవాళ్లం అవకునే ఆసేకమందికి లేదు. ఉంటే మేము ఇలాఎందుకుంటాం. భారతమాత రక్షణకొరకు అలా ఎందుకు కన్నీరు కాయవలయ్యేలా నిలబిస్తుంది?”

“మాచెల్లాయికి చదువుపై అసహ్యం కలిగించింది, విరుగుపుట్టింది కేవలం విద్యావిధానమేకాదు; అంత కంటే ముఖ్యం అయింది నేటిపాకకాలల్లోని వాతావరణం. అసలు ఆకాశం నిర్మలంగాఉంటే అమావాస్య వాడైనా తిరగచ్చు కాని ఆకాశంఅంతా కాదు మబ్బుల్లో నిండిపోయి, గాఢాంధకారంఅయితే అది పొన్నం అయితేమాత్ర ఏం ?

ఈ రోజుల్లోని బడిపిల్లలు కేవలం వానరమూకే. పంతుళ్లని ఎదిరించటం ప్రజల్లోటి అడపిల్లలను గోల చేయటం సరవా. పరీక్షల్లో ప్యాసుచేయకపోతే పాకలు పరకురానుశ్రితి చేయటంగొప్ప. చదివి

బుద్ధిమంతులనిపించుటంటే దైత్యులైన విరికిపందలని విలువలదతాను. లోటి శ్రీవిద్యాధుల అదరించి గౌరవించితే వారు పనికిమాలిన పెద్దవరు. అందరినీ పాటు అల్లరిచెయ్యకపోతే వాదనలు విద్యార్థకాదు.

ప్రత్యేకంగాచేసే విల్లదవపు పనులకి అద్దూ ఆపు లేదు. శ్రీలక్ష్మీ విద్యాలయాలు అంపకయ్యలే!! దీర్ఘ గోడు విచారించగలిగినవారే లేరు. పంతుళ్లకి స్థానం లేకుంటే ఇంక శ్రీలసంగతి కనుక్కున్నదాకా ఎక్కడ? పారపాటున ఎవరితోనైనా ఏ శుద్ధకం కొరలో ముట్టాడతే మర్యాదలు బ్రాహ్మణ్యాలమీద బామ్యలేస్తాయ—పుష్కం ఇచ్చేవాణ్ణిచేసే గోల కం తుండదు. ఎవ్వరితో ముట్టాడక వారి పనేమో వారు చేసుకొని పోతుంటే పడరానిపాటు పడతారు. అసరాని మాట లంటారు. అవి వివాలంటే కళారంగా ఉంటాయి. ఇంక వ్రాసేదేమి? అల్లరచిల్లర మూకలుపోగ యారు మూలనిండా. అదరించి ముక్కులేయించు కొని పొద్దవటం, అందన్నీ గోలచేయటం.

మా చెల్లాయి అమామకురాలు. అనవసరంగా ఒకళ్లతో ముట్టాడదు. అదీగాక మా వాళ్ళుగారు గవర్న మెంటులో పెద్ద ఉద్యోగం చేయటంవల్ల, యీ గ్రామంలోకెల్లా మాచే కాస్త మర్యాదగల్గిన పెద్దవటుంటుంది అవటంవల్ల ఇలాంటి గోల లేం చేయక పోయినా, మిగతా పోకర్యాలేం లేవు ఆమూలన. అంచేత మొగిల్లల్లో చదువు మరింత కష్టంఅయింది. బతుకుకళ్లేదానికి దొడ్డిలేదు ఆ మూలన. అన్నీ అలానే ఉన్నాయి. కాస్త విశ్రాంతికి ఇంటర్వ్యూ మాళ్ళొట్టానికి తావుండదు.

పంతులుగారుంటేనే క్లాసులో మాళ్ళొట్టం అంతం

తగా ఉంటుంది. ఇక మాస్టరుగారు లేకుంటే మాళ్ళొట్టాడతే తావులేదు. అన్నీ అలానే ఉన్నాయి !! ఇది అకసేమిటి? మూల పనిలాక ఇంటికెళ్లుతూన్న పని వేళ వెంటాడ్చి మనీ గోలచేస్తారు. అక్క చెల్లెండ గౌరవించలేకగాని ఈవిద్యార్థి బృందాఅతోఉండటం ఏలా సుధవిస్తుంది? ఎంత అల్లరిచేసినా “అదేం” అనే వాడుకాదు అలాంటిమేష్టరు. అసలు ‘అరవ’, అందులో పిరికి.

అవతారం నరసింహావతారమే అయినా దైత్యం మాత్రం లేదు. హిరణ్యకశపుని శంపటానికి బదులు ఉద్ధరించేవానిలా వచ్చి ప్రహ్లాదులపని బడతాడు. అల్లరిచేయని పిల్లల్ని అణగిమణి ఉండేవారేమి, దండిస్తాడు. మా ఆత్మ్యాయిల దగ్గరకొచ్చి బాళ్లతోలికి మీరు పోకందని హెచ్చరికచేస్తాడు. కాని సంగతులు గ్రహించదు. రిపోర్టుచేసినా విగిపించుకొడు. మొన్నకొక పోలి ఒకపోలికపరాడు మా చెల్లాయితోపాటు చదువు వంటూఉన్న కాలకి ఏదో వెలిజొరకవగా ఉ త్తరం వ్రాసి ఊరంతా గోల్చేపాడు.

హెడ్మాస్టరుగారికి రిపోర్టుచేస్తే మర్యాదల్ని పిలిపించిన పాపాపపోలా !! మాకేలేవిన పుణ్యంకట్టుకోలా. !!

నిజంగా మా చెల్లాయిసంగతేం కానీండి ఈ మెతో పాటు చదువుకూన్నచూరి అవస్థలు చూస్తే నిజంగా ఈ “కో ఏద్యుకేషను” అసలు పనికిరా దనిపిస్తోంది. ఇన్ని ఇక్కటులుండబట్టి పాపం మా చెల్లాయి “వాసుగున్నర ఎప్పుడవుతుందా; ముట్టకు గంట ఎప్పుడు కొట్టిస్తాడా” అని చూస్తూ ఉండేది.”

(అనుబంధకథ)

[రామచంద్రరావుగారి కుమారుడు మాధవరావు చెన్నపట్నములో బి.యె. చదువుచు వరశుల్కమునకు విరోధముగ లెక్కపెట్టి, యింటికి శలవులలోవచ్చి, తన యిరుగింటి ముఖముపై పిల్లచుమారి మోహించి పెద్దాడైనదిచెప్పి ముద్దుపెట్టుకొనెను. ఒకనాడు సాయంకాలము బీదికి సికారుపోయి నవజడ్డి ప్రసాదరావు కూతురు లీలనుచూచి ప్రేమించి మణిమీద మరులుతురచిపోయెను. తండ్రి వేరొకనాడు స్త్రీడరు జనార్దనరావు పెద్దకూతురు వసుంధరాదేవి అంతచక్కనిది కాకున్నను తాను పెండ్లియాడకతిరదనియు వా లెక్కువ కట్టుమిత్తురనియు చెప్పెను. మాధవరావు తండ్రి నెదిరిచలేక సమ్మతించెను. మణితండ్రి ఆనందరావుగారికి రామచంద్రరావుగారిండువిషయమై శుభలేఖవ్రాసెను. ఆనందరావు ఆ శుభలేఖను మణికి చూపించగా వారి కుటుంబమెల్లయు మిగుల ఆశ్చర్యపడి విచారించుచు.]

ఆ పులిక మణి చదివి చాల సంతోషించినది. ఆ ముగ్ధయొక్క అమానుకత్వము! ఆమె పెండ్లికి వెళ్లవలయునని చాల ప్రయత్నించినది గాని ఆమె తల్లిదండ్రులు వెళ్లుట మంచికాదని చెప్పటచే వెళ్లలేదు. వసుంధరాదేవికి, మాధవరావుకును వివాహమైనది గాని మాధవుని హృదయములో వసుంధరకు తావులేదు. లీలయొక్క మూర్తియే నిండి యున్నది. మాధవుని వివాహమైన మూడుమాసములలోనే మణిని మేనమామయగు కమలాకరరావు, బి.యె.కు ఇచ్చి వివాహమొనర్చిరి. వివాహమైన వెంటనే ప్రవర్ణంధావయ చేయవలెనని సూక్ష్మించుకొనిరి గాని మంచికము కాకపోవుటచే 20 దినములు పోయినతరువాత చేయనివ్వయించుకొన్నారు. ఇంతలో ఆకస్మాత్తుగా జ్వరమువచ్చి నాలుగుదినములు జ్వరము కడుపునొప్పితో బాధపడి యీమామూప్రపంచముపై మణిని దుఃఖము పోకచేరి యిలాళం బాసినాడు. ఆనందరావు క్షాణాంబల దుఃఖము ఇంతనిర్దిష్టంబు నలిగికాదు. మణి

పాపం ఒక్కనివమైన భర్తతో కలిసియుండలేడు గాని విధవఅయినది. ఈ దుర్వాస్తవిని మణి అన్నయగు శేకవరావు వచ్చివాడు చెప్పిపట్టుకొనుచుండే. శేకవరావును మణి అన్న పంచప్రాణములును. ఆయన తండ్రిని సమాధావపరచి మణికి వ్యయంగా తాను ఇంగ్లీషులెక్కలు వైపు మొదలగునది అన్నియు ఇంటివద్దనేగి మూల ఫైనల్ పరీక్షకు కట్టించినాడు. మణియొక్క తెలివితేటలు కొంతమంది యనువట్లు ఫస్టుగా మూల ఫైనల్ పాస్ అనగా, అన్నగారు యం.బి.బి.యస్. పరీక్ష పాస్ అయినట్లుగా తెలిసినది. వారికి గ్రుడ్డిలో పెట్లన్నట్లు మణి వివాహములో యీ సంతోషవాస్తవకొంచెము వాచనస్సుకుసంతోషమైనది. ఏమీ సంతోషము, పాపం ఆదంపరులకు, శేకవరావు వ్యయంగా డిస్కుస్సరీ పెట్టుకొని ప్రాక్టీస్ మొదలు పెట్టివాడు. ప్రతివారు మందలకొరకు శేకవుని దగ్గరకే వచ్చేడివాడు. చాల మందియుపకుడు. అతని మాత్రం లేఖావిహసములు అక్కడేమియుగ నుండెను.

25 సంవత్సరములు, ఇంకనూ వివాహము కాలేదు. మంచి దయాశ్రద్ధాహృదయముగలచేతనే ప్రతివారము ఇతరవద్దకే వచ్చెడివారు బోధకులకొరకు. ఈ చెల్లెలు స్కూల్ సైవర్ యందు శుష్టుగా ప్యానుఅయి పండుకు చాల ఆనందమును పొందినాడు. మణిని యపేయే. వదిలించెన నన్నాను. తల్లిదండ్రులు ముందుకొంచెము కంకించినారుగాని పోనీ ఏదో చదువుగొనవలసిన భర్తను మరిచి ఏదో కాలక్షేపము ఆవును పిల్లకు అని తలయూచిరి. చెల్లెలను తదిమించుచున్నాను మణి చాల తెలివితేటలని గాన లహాశ్రద్ధగా చదువుచు తెలియని విషయములు అప్పు నడుగుచు యవ. యే పూర్తిచేసినది. L. M. P కి వదిలించెనని అన్న తల్లిదండ్రులను సమృద్ధిపజేసి చెల్లెలను చదివించుచున్నాడు. మణికి ఒక్కొక్కసారి భర్త తలంపుకువచ్చిన అయ్యో! నేను వెదవతైలిని కదా అనుకొని, ఛా! నేను ఎందులకైతిని, నామాధవుడు ప్రతికియున్నాడుకదా, నాహృదయము గొంగిలించి, నన్ను ప్రేమపాకమున బంధించినాడు నా మాధవుడు గాని కమలాకరుడు నా భర్త కాదు" అని అనుకొను చుండెడిది.

మాధవుడు వి.యల్ ప్యానుఅయిపండున ప్రాక్టీస్ మొదలుపెట్టినాడు. ఏదో యొక మోస్తరుగావున్నది. వసుంధర నుగురుముట్టెట్టు. అత్తగారిని తన కన్నతల్లి కన్నామిన్నగా చూచుచు కొద్దిదినములలోనే ఆమె దయకు పాత్రుగావైనది. వసుంధరన వివాహ మొకప్పు రెండ్ర చాల ఆప్సలపాలయినాడు. ఇంటి మీదతెచ్చిన రెండుజేలకు అప్పలవాళ్లు పీనుచుండిరి. ఆరాధనవలేక ఇల్లుఅమ్మిచేసి ఆఆప్స తీర్చినాడు. ఇప్పుడు తినుటకు తిండిలేదు. కట్టుటకు బట్టలేదు. ప్రాక్టీస్ చూస్తే యేమిలేదు. నానాఇల్లుండిపాలు ఆవుచుండిరి; వసుంధరను యీసంగతితెలిసి అయ్యో! పరాత్పగా! పరశులక్మము చేర వునుమ్యలను నీర్వి పిప్పిచేయుచున్న యీదురాచారమును ఎప్పుడు మట్టు

చేయుదురాకదా? అని లోలోపల చుట్టుముతో వసులుచున్నది. సరిగా తిండితినెడిదికాదు. మాధవుని చక్రయాస్త్ర ఎప్పుడు ఏదో ఆలోచిస్తూవుంటావు అనుచునుభావుడు, సరిగా వసుంధరను చూడడు. ఏదో వస్తాడు, పైకివెళ్తాడు మట్టి. భోజనముచేకను వస్తాడు, వసుంధరకు ఆయన యుద్ధేశమేమో బోధ పడలేదు. ఇంతలో ఆమె గర్భిణీతోయ్యుంది.

జనార్ధనరావుగారికి 20 దినములనుండి జ్వరము వచ్చుచున్నది. సాయంకాలము వాలుగుగంటల సమయము పక్షులు తమతమగూడులు చేరుచున్నది. జనార్ధనరావుగారు దుక్కిరమ్మును నీటిని వసుంధర పెండ్లి చేసి ఇంత కష్టముపాలయితిమి. ఆదరశులక్మమే నాపాదములు తీయునున్నది. ఇంకకష్టపడి చేస్తేమి. మాధవుడు వసుంధరను సరిగా చూడడట. సుబబద్ధి ప్రసాద్ రావుగారి నుమార్తెలను ప్రేమించియున్నాడట. ఈసంగతి మొన్నకు వింటిని. ఏదో అయి పోయినది. నేను వెళ్ళుచున్నాను. ప్రేమనీషి ఇకనైనా నీవు మన శ్రీలతకు బాగాచదువుచెప్పించి పరశులక్మము పుచ్చుకొనని నుంచి నుయ్యహృదయునికి ఇచ్చి వివాహ మొనర్చుము. నేను వెళ్ళిపోవుచున్నాను. నన్ను గ్నమింపుము. ఇద్దరు నమూనలను ఎట్లుదూచవలసోకదా. భారాపాతముగా కాయచున్న కన్నీటిని తుడుచుకొని పిల్లలను కాపాడుమని ప్రేయసి గడ్డముపట్టుకొని కన్నీటినితుడిచి, దుక్కిటి! ఒక్కపారి శ్రీలతను పిల్లలను పిలుపుము. శ్రీలతాయని మోహనా, అని భాస్కరాాయని పిలవగానే పిల్లలువచ్చిరి. రెండ్ర శ్రీలతను ప్రక్కకు మార్చులెట్టుకొని, ఆహ్వా. నీ అక్క పెండ్లిచేసి నువము చాలకష్టములపాలయితిమి. నీవు యీ పరీక్ష ప్యానుఅవుటలోనే స్కూల్ సైవర్ కు రెప్పుకకట్టుము. అది ప్యానుఅయి తమ్ముళ్లను తల్లిని పోషించుటకు ఎక్కడనైన పనిచేయుము. తల్లి నాభారముఅంతయు విడిచి వెళ్ళిపోవుచున్నాను. నీవు చక్కనివాడును పరకస్యభాషముగలవాడును,

వరకుల్కమన యేవగించుకొనువానిని చేపట్టి చక్కని నుపుత్రులనుగలిగి చిరంజీవిత్రయందువుగాక అనిదీవించి అగ్రదరునుమాదులను ముద్దులాడి నాయనా! మోహనా, బాబూ! భాస్కరా! అమ్మని అదిఇచ్చుని ఇదిఇచ్చుని అడగవలదు. చక్కగా చదువుకొని మంచిక్రియ సంపాదించుడు. మీరు పెండ్లిడ్లుచేసుకొన్న కట్టుపుచ్చుకొనవలదు. కట్నం ఎంతమాత్రం పుచ్చుకొనవలదు. ఆదిమాత్రం బాపకముంచుకొనుదు” అని పలికి రుక్మిణీ నీకే అట్లు దుఃఖించిన పిల్లలు తెంగటిల్లెదరు. ఏదవలదు అని వోదార్చి లేను యీప్రపంచం వీడినాడు.

చదువలీ! వరకుల్కమ ఎంతపనిచేసినవో చూడుము. చచ్చు లేకపోగానే, పిల్లలను ఎట్లుపెంచుట అని తెంగపెట్టుకొని జ్వరముతెచ్చుకొని ఆతెంగతోనే పాపంజనార్ధనరావు యీలాకంటిడినాడు. అయ్యో! పండువంటి సంసారము వరకుల్కమవల్లనేకదా భ్వంసమైనది. రుక్మణమ్మ పాపం భర్తపోవుటచే చైతన్యము తప్పిపడిపోయినది. శ్రీలలితచేసిన ఉపచర్యలకు కొద్దిసేపటికే తెలివితెచ్చుకొని ధైర్యముబూని భర్తకు చేతువలసిన అగ్నిసంస్కారమంతయు చేసినది. శ్రీలలిత తండ్రి అవసానకాలమందు నుడివిన పల్కులు జ్ఞప్తియందువుంచుకొని చాలకష్టగా చదివి స్కూల్ ఫైనల్ యందు పాగ్తుఅయి అక్కడకుండి ట్రైనింగ్ రెండువర్సములు చదివి అక్కనే పని చేయుచున్నది.

లీలానుమారి యస్.ఎ. పాగ్తుఅయినది. మాధవుడు లీలను తరుచుగా కలుసుకొనుచుండెడివాడు. మాధ

వునికి లీలను ఎటులైనా బొందవలెనని యున్నదిగాని ఎట్లుబొందగలడు. వసుంధర భర్త పత్నియై వున్నది కదా. వసుంధరకు ఆడపిల్లజన్మించినది గాని అందుకు సంతోషించుటకు బదులు తండ్రి చనిపోయినవార్త వివబడినది. దానితో పాపం ఆ యువతి చాలవిచారముతో కృంగిపోయినది. అయ్యో! నాతండ్రి నావివాహముచేసి తినుటకు లిండిలేక నానాఇబ్బందిపాలయి ఆ ఖరతు యీ మాయాప్రపంచమును వీడినాడని బహుసంతాపముపాలయినది. వసుంధర పాపం యీలాగున ఎప్పుడు విచారస్తాయించెడిది. ఆకుమార్తె జన్మించిన మరి రెండుసంవత్సరములకు కుమారుడు జన్మించినాడు. కుమార్తెపేరు మనోమోహినిఅనియు, కొడుకుపేరు కీర్తిశేఖరైన తండ్రిగారిపేరు జనార్ధనరావు అనియు నామధేయము పెట్టుకున్నది. వసుంధర మనస్సుకు సంతోషములేదు. తండ్రియో తన్నుగురించి కష్టములు పడి ప్రాణములు విడిచినాడు. ఆమెకు దుఃఖముగాక వేరేమియున్నది. ఏదిఎట్లైనను భర్త ప్రేమతోచూచిన యీకష్టములన్ని తెల్కుట రాకపోవునుగాని. భర్తకు ప్రేమలేదు. ఇట్లున్నది ఆమెనీతి. ఆమె తెంగతో కృశించి అర్థమాదులకు భర్తకు తనవిడ్డల నప్పగించి స్వర్గస్థురాలైనది. వసుంధర పాపం మందరమ్మను రామచంద్రరావుగారిని దుఃఖములో ముంచినది. నామచంద్రరావుగారికి వృద్ధాప్యము వచ్చినది. అస్తినంతయు కొడుక్కిఅప్పచెప్పి ఆయనకుడ నియ్యంకుని కలుసుకొనుటకు వెళ్లినాడు.

కవితలక కాంచనపల్లి కనకమ్మగారు

రామసుబ్బారాయణగారు పి. ఏ.,

వెంకటవారామణగారు

ఉ. కాంచనపల్లివంశమునఁ గాంతలలోపలమేలుబంతివై
కాంచితి జన్మమీపు కనకమ్మ! ధరారలమందుఁ బ్రాకె ని
ర్వందిత కీర్తివై భవము ప్రాకృతపుణ్యవశమ్ముచేత, నా
కాంచనగర్భుఁడెంతయు సుఖంబొసఁగూర్చు జిరాయురున్నతిఁ.

ఉ. కాంచనపల్లివంశమునఁ గల్గిరనేకులు; గాని నీవలె
గాంచిరె యొక్కరేనియు సఖండయశంబు కవిత్యమందు! ని
న్నందితులై నవార లహహాయని మెచ్చుట చాలదొక్కొ? శీ
లించిన నీకు నీడుగలరే? యెవరేనియు నెందునేనియుఁ.

ఉ. కాంచితి నీకవిత్యమును గాంచితిఁదత్త్వ విచారమంతయుఁ
గాంచితి నీదుగ్రంథములఁ గాంచితి నీదగు 'వేదయాత్ర'యుఁ
గాంచితి వాక్రభావమును గాంచితి సత్కృతులెన్నియేనియుఁ
గాంచితిసర్వముఁ దనివిఁగాంచితి వేయి వదింపనేటికిఁ.

చం॥ సదమలభక్తితో రచన సల్పిన "హంసజయంబు" సంతయుఁ
జదివితి; దానియందుఁగలసాముగ్రోలితిఁ దత్త్వబోధనల్
బొడలుటఁజేసి వాక్యములపొందికయుఁ రససౌకుమార్యముల్
కుదురుగనిల్పె బాకకులకుఁ బ్రమదమ్ము ఘటింపఁజేయుచుఁ.

ఉ. సత్యముదాపనేటికి? రసజ్ఞులుమెచ్చెడు తత్త్వబోధనల్
నుత్యములై న భావములు నూల్కొనునట్లు రచించినా; వనా
చిత్యము గానరాదచట; జెప్పఁగనేటికి? గల్గుజన్మరా
హిత్యము మోక్షముఁ గలుగు నింతటి సత్కృతివ్రాసినందుకుఁ.

గీ. హంసతత్త్వార్థమెల్ల నీవరసినాపు
నిశ్చలంబైన యోగసన్నియతిచేత
దాన సంసారచక్రంబు దాటఁగలవు
ధన్యతనుగాంచినానమ్మ ధాత్రిలోన.

“భారత్ షేటీ”లోని అభినేత్రి కమలా శివదాసిని.

శ్రీమతి మద్దూరి సావిత్రి

ఉ. ఇంతకుమించి వేతె నదియింపఁగ నేటికిఁబెక్కుసార్లు ; శా
కుంతలయొక్కటే యశముగూర్చఁగఁజాలిన గ్రంథరాజ ; మా
వంతులలేదు సందియము ; నాపయినదగు “జీవయాత్ర” ఖం
డాంతరమందు నిల్వఁగలదంతకు మించిన కీర్తిర్తులఁ.

చ. కనదగుధర్మవాక్యము లఖండముగా నొడఁగూర్చె నీదులే
ఖని; యవి సూక్ష్మబుద్ధినిఁగించి యెఱిగిన జ్ఞానసత్తముం
డెనయఁగరాని సౌఖ్యమును నేర్పడఁగాంచి శుభంబులెప్పుడు
గను ; బలుమాటలేటికిఁకఁ గప్పఁ మోక్షము జీవయాత్రలోఁ.

కం॥ ధర్మార్థమోక్షసాధన
కర్మముల కనువగునట్టి కావ్యములిట్లు
నిర్మలదృఢచిత్తమునం
దర్శిల్మిఁజేయుమమ్మ యశమునుగొమ్మా.

‘శ్రీబుద్ధిః ప్రళయంకరీ’ అను లోకోక్తి నెప్పుడేమహనీయుడు సృష్టించెనో కాని నాటినుండి నేటివఱకును పురుషులకొదవు కష్టసప్తములకెల్లను శ్రీలే కా రణ మ ను నహా ఇప్పటి జనసామాన్యమున మిక్కుటముగ వ్యాపించిఉన్నది. సత్యదృష్టిచే నాలోచించిన శ్రీబుద్ధి యేయే సమయముల ప్రళయోత్పత్తికారణమయ్యెనో చెలును కొనెదరుకాని న్యాయాన్యాయవిమర్శనా పరిశీలత నెన్నఁజెలుగని అహంభావ పూరితులగు ప్రజాసామాన్యము ప్రతి విషయము నందును నీలోకోక్తివివాది శ్రీ లోకము నవమానించుచున్నారు. వాస్తవముగ ప్రతి పురుషునకు శ్రీలు మాతృదేవతలుగను భగినీ గణములుగను ధర్మపత్నులుగను ప్రియపుత్రులుగ నుండియుండుదురు. కాన శ్రీల నివ్వధి నవమానించుట మాతృస్వరూపిణులగు శ్రీలపట్ల మిక్కిలి యనుచితమును అసంభావ్యమునగును. సహజముగ శ్రీ హృదయము నవసీతకోమలసదృశమేకాని ప్రపంచ నాశనమునకు కారణము కానేరదు. యెంతటి విద్యావిహీనలగు శ్రీలైనను వారలస్వభావము శాంతి ప్రియత్వమేకాని అశాంతిభరితము కాజాలదు. సామాన్యముగ ‘శ్రీబుద్ధిః ప్రళయంకరీ’ యను వాక్యమునువాడి యందు కుదాహరణముగ భారత

రామాయణాదిగ్రంథముల వేర్కొందురు. న్యాయదృష్టిగల మనుజులు భారతరామాయణయద్ధములకు మూలకారణము శ్రీలోలేక పురుషులో నిర్ణయించుకొనెదరు. లంకాధిపతియగురావణుడు భార్యయువదేశముల పెడచెవినిడి అహంకారమున మత్తుడై సీతాపహరణ మొనఁగించుటవలననేకదా సకల సౌభాగ్యపూరితమగు లంకాపట్టణ మవ్వీధి నశింపబడుటయేకాక కుటుంబసహితముగ తానును నాశనమంది యుగములపర్యంతము నతిని యవినీతివర్తనమును ప్రజలు గర్హించుట, శ్రీరామునిమైత్రిచే ధైర్యమును బొందిన సుగ్రీవుడు మహాధైర్యమునబోయి వాలినిరణమునకాహ్వనింప వాలిభార్యతార, పతికొనఁగించిన సదుపదేశముల నిరాకరించిసందులకు ప్రతిఫలముగ వానరోత్రము దగు వాలి ప్రాణములగోల్పోయి నశించుట, భారతయద్ధమునకు మూలకారణము శ్రీయని పల్కుదురు. నిజమునకు దుర్యోధనుని మితలేని రాజ్యతృప్తయేకాని వేరొండుకాదు. దురాశాపీషితుడై దుర్యోధనుడు ధర్మరాజును జూదమునకుబిలువ నిరాకరించుట శూత్రధర్మంబు గాదనుతలంపుతో ధర్మరాజు జూదమాడి రాజ్యసర్వస్వమునోటువడి తుదకు భార్యనుగూడ నోడుట సర్వజన విదితమే! యేపురు పతులును పౌరుషమును

బోనాడి మూఁటిభావము వహించుటచే నిస్సహాయుడై మానవతయగు చ్రాపది శ్రీకృష్ణకృపాతిశయమున మానసంరక్షణ మొనర్చుకొనినదికూడ సువిదితమేకదా! చ్రాపదీకారణమున యుద్ధము జరిగియుండి నచో ముఖ్యముగ నీపమయముననే యుద్ధ ముజరిగియుండవలె కదా! దాన చ్రాపదీ కారణమున భారతయుద్ధము జరిగెనను వార్త శుద్ధాబద్ధము. ధర్మమేజయమను నీతి వాక్యమును స్మరించి గాంధారి పుగ్గుడని యైన శంకింపక పుత్రప్రేమ నవ్వలద్రోసి ధర్మ మెచ్చటనుండునో జయమచ్చట నుండునని యాశీర్వదించినది. కాని భారతరామాయణ ముల నిట్టిశాంతిప్రియలును ధర్మబద్ధులునగు కాంతామణులవలననే రణభేరులు మ్రోగింప బడెనని పలుకుదురే, యిది యేటిమాట! శ్రీబుద్ధి ప్రళయోత్పత్తి కారణమయ్యెడిచో పూర్వోక్తశ్రీల గుణములవలన నెంతటి యసర్థకములయ్యెనో నహృదయులగు వార లాలోచించెదరు గాక. అడదానిచేతి యర్థం మగవానిచేతి బిడ్డ బ్రతుకడను మరయొక లోకోక్తినికూడ జనసామాన్య ముపయోగింతురు. బుద్ధిమతులగుచనితామణులచే

మహాసామ్రాజ్యములుగూడ పరిపాలింపబడి యుండ ధనమొక్కటియేనా నిలువకపోవుట! శ్రీజనశ్రేయమభిలషించని పూర్వలెవ్వరో ఇట్టి సామెతల సృష్టించియుండ నట్టివాక్య ముల నుదహరించుచు శ్రీలోకము నిట్టి కఠోరవాక్కులచే నవమానించుట మిక్కిలి యన్యాయము. న్యాయమున బుద్ధిహత్ముల గలశ్రీబృందములు చేయరాంపనులెవ్వ? వానివలన గలిగిన యసర్థకము లెవ్వ? అహల్యాబాయి సూర్యహను ఝూన్సీలష్మీ బాయి విట్టిరియా మున్నగువారలు శ్రీలు కారా! యిటీవలనే తిరువాంకూరు రీశెంటు రాణి సత్సరిచాలనమునన రాజ్యాభివృద్ధి యెటులయ్యెనో మరచితిరా! శ్రీబుద్ధి ప్రళయంకరము, అడదానిచేతి యర్థము నాశన మందుచుఅనువాక్యములే నిజములయ్యెడిచో శ్రీలగు వీరు రావకార్యముల నెట్లు చక్క బెట్టగలిగిరి? ప్రపంచమున ప్రతియుద్ధమునకు కారణము వితిలేది రాజ్యాశయో ధనా శయో ముఖ్యముగాని వీవికన్నటికి శ్రీలే కారణమనువార్త అసత్యకల్పనము. సత్య దృష్టిచే పాఠకులు నిజానిజముల గ్రహింప కోరుచున్నాను.

ఒకడొకరిలో ఒకజమీందారుడును. ఆయన పేరు గంగాధరరాజు. అజమీందారు ఏంకేకాదంటే, ఊళ్ళో వుండే ఊనుట్లనీ, బ్రాహ్మణులనీ, క్షత్రియులనీ విరిసింది, సభచేకాడు. సభలోనికి ఒక బంగారుపతకం తెచ్చి కారదాకాసనాన్ని తప్పించుకోవడం ఎల్లాగో ఎవరు మంచియుక్తిచేస్తే వారికి ఈపతకం బహుమతిగా ఇస్తావన్నాడు.

సోమనాథం లేది “చిన్నపిల్లలకే పెర్చిస్తున్నాం, సర్కారువాళ్లు జాల్మానావేస్తే యిస్తాం, ఖయిదులో పెట్టితే వార్ల ఆతిథులు ఆవుతాం” అన్నాడు.

జమీందారు:—“నీదామిక్కి జాల్మానాలు ఇవ్వలేదు. బయలుఅంటే ఇంకా చాలామందికి భయం పోలేదు. మాలసంపర్కం తిప్పదు, మావసతులకు ఏది భంగంవస్తుందో, ఇది పనికిరాదు.”

కొడుకులనుగన్న ముఖ్యులైంది:—“సర్కారు వాళ్లు ఇప్పుట్లో కిక్కులుచెయ్యరు. తప్పుక జాల్మానాలు వేస్తారు. నరకట్టుంతోపాటు జాల్మానామా మాట్లాడుతుందాం. పెర్చిస్తు యధావ్రతారం చేద్దాం” అన్నాడు.

జమీందారు:—“ఇది మాకుకున్న తల్లిదండ్రులకు కద్దం. బాప్తిమంది యిట్లాచేస్తుంటే సర్కారు వాళ్లు ఖయిదు చెయ్యడం ఆరంభిస్తారు. ఇదంతా సరిపడదు.”

“అదపిల్లలు కడుపులోవుండగానే పెర్చిస్తే బాగావుంటుంది” అని క్యామకాన్సుల్లు చెప్పాడు.

జమీందారు:—“అట్లాచేస్తే కారదాకాసనం ఏమీచేయదుగాని, కడుపులోఉండేది అదపిల్లో మగ పిల్లవాడో ఎట్లాతెలుస్తుంది?”

క్యామకాన్సుల్లు:—“శోకతిషంవల్ల”

జమీందారు:—“శోకతిషం మంచికాస్త్రమేగాని దాన్ని సరిగా వివర్ణించి చెప్పేవాడులేదు. శోకతిష్టులుచెప్పేది పూర్తిగా నమ్మడానికి వీలులేదు. అదపిల్ల పుడుతుందని కష్టపడి ఖర్చుపెట్టి పెర్చిస్తే, మగవాడుపుడితే నవ్వులాటగావుంటుంది. ఇదంతా బాగాలేదు.

కిరగదరావు లేది:—“ఇప్పటి లోకపరిస్థితులు చూచేరా? మంచిచెడ్డ లాలోచించకుండా బాల్య వివాహములు చేస్తున్నారు. అదపిల్లలు కడుపులో వుండగానే పెర్చిస్తే బాగావుంటుందన్నాడు. మన దేశీయులు అవ్యతేరీయాలవలె బలవంతులుగా మంద సందుటకు బాల్యవివాహములే ముఖ్యకారణము. చెట్టువృద్ధికి ధూమి కారణముగమండునట్లు కిశువు యొక్క శరీరాలోగ్ధవన తల్లియే ముఖ్యము. తల్లి రక్తబలము తక్కువయ్యెనుచో తల్లియందుండు పిండము నకు చాలినంతరక్తము లేక పిండముయొక్క యవయవ ములు చక్కగపెరగవు. పిండమునకు సామర్థ్యము లేక చిన్నలు బలహీనులుగ జన్మించెదరు. కాన తల్లికి తన రక్తవృద్ధి శరీరాలోగ్ధము ఉండవలెను. బాలికలు 18 సంవత్సరములవరకు పెరుగుచుండురని వైద్యులుచెప్పెదరు. బాలికల ప్రథమరజస్వలావంత రము మూడుసంవత్సరములకి శరీరము పోష్యవముగ మండును. పురుషునికి 22 సంవత్సరముల పిమ్మటనే శరీరము పటుత్వముగమండును. పవిత్రప్రాయముననే బాలికలను సంసారమునకు పంపిన దుర్బలగునరుదు. అట్టివారికి జన్మించుచిద్దలు చాలకాలము బ్రదుకుట దుర్లభము. గావున దంపతులు యుక్తవయస్కులుగా మండవలయును. ఇవన్నీ ఆలోచించే కారదమండలగు

గొప్పవారు బాల్యవివాహములు నిషేధించు కాననుమును అనుబంధానికి తెచ్చెను.”

మొదటియగు రామిశెట్టిలేచి:—“వీరివనీవరత్వం కాకు బోధపడలేదు. అన్యదేశసంపక్రమమువలనను, అంగవిద్యాభివృద్ధిచేయు మనదేశమునకు, మతాచారములనుగలిగిన హానివగ్గవారితము. వీరభద్రరావు అంగవిద్యాభివృద్ధియనందుచే గదా మనమతాచారముల దూరమన్నాడు. తోకే తెగిన వక్కవలె తాతెడుటయే గాక మనలనందరిని చెడుపదలచినాడు. పాశ్చాత్యవాగ్ధికతావాతావరణము మనదేశముం దంతటను వ్యాపించి అవేశవ్యాధులకు అవగమములకు కారణమయిరి. మనపెద్దలు బాల్యముననే వివాహమాడి నిత్యానోగ్యముతో నిగనిగలాడలేమా?”

వీరభద్రరావు:—“మీరట్టి బాల్యవివాహములు చేయండి. నేను సర్కారులలో మీపై నిందమోపించి జుల్మానా, క్షేమేయించెదను.”

వీరభద్రరావు సభముండిలేచి వెళ్ళిపోయెను.

రామిశెట్టి:—“వాని ప్రసంగముతో మనకు అవసరములేదు. మన మాలోదించవలసిన విషయము లాలోచించుటాం. కత్తికి భావ్యుంకట్టి అకస్మిత్తు పెళ్ళి చేస్తే కారణకానను వచ్చించదు. పెళ్ళి పెరిగితర్వాత వదుల్లివెరికి గర్భాధానం చెయ్యవచ్చును.”

జమీందారు:—“ఇది కాస్త్రవచ్చు తమేనా? కత్తిచేసినపెళ్ళి పెళ్ళిఅనిపించుటందా?”

అందుకు రామిశెట్టికంటె ముందు గోపాలకామ్యులులేచి:—“అదివరే. అట్లాచెయ్యవచ్చు. పూర్వించిత్రాంగికి ఇట్లాచేసి సారంగధరునికి బదులు ఆతని తండ్రికి కట్టలేట్లారు. ఒకరాచకన్యకను కత్తికి పెండ్లి చేసినట్లూ తర్వాత ఒకపామును మగడుఅని దూపినట్లూ పాముపాలులోనూడాఉంది. మగవాళ్ళకు రెండు పెళ్ళిళ్ళకుంటే కాస్తీకుడదంటే అరటిచెట్టును మూడో పెళ్ళాంగా చేసుకొని, నాలుగోపెళ్ళికి పిల్లకు చేపులాడుతారు. అయితే ఒకపనిఅరిగిస్తే కాస్త్రము క్తం అవుతుంది” అన్నాడు.

జమీందారు:—“అదికూడ చెప్పనూదాం.”

గోపాలకామ్యులు:—“సనీపిల్లలకు మంత్రాలతో గర్భాధానం చేస్తున్నారా? ఆలాగే మొదట

భావ్యుంకట్టికట్టే తర్వాత ఏర్పడిన వరుడుకావలె. అందుకుగాను పెళ్ళికాలమందు మంత్రపూర్వకంగా కత్తికి రాముడనో, లక్ష్మణుడనో పేరుపెట్టి తర్వాత ఏర్పడేవరునికి ఆపేరును మంత్రపూర్వకంగామార్చి, అకర్తని వాడు సదా వాడుకొనెట్లు చేస్తే సరిపోతుంది.”

రామిశెట్టి:—“పెద్దకత్తిని రాత్రిపగలు మోపేది యెట్లాగు. చిన్నబాతుఅయితే బంధ్యులలోఅయినా నేనుకోవచ్చు తోకపోలే మొలత్రాటికైనా కట్టుకోవచ్చు. నేను చెప్పించానికి తాసవరణ చేసుకొంటాను.”

ఈయుక్తి గంగాధరరాజుకు వచ్చింది. నెలబాట అన్నాడు. అంతకంటె మైదుక్తి యెవరయినా చెప్పుగలరాఅని సరవారిని ఆయన అడిగాడు ఎవరు లేనలేదు. నోరు తెరవలేదు. “పతకం ఎవరికి ఇవ్వవలె” పని జమీందారు అడిగినాడు. రామిశెట్టి తనకురావలె నన్నాడు. గోపాలకామ్యులు తనదిఅన్నాడు. గంగాధరరాజు ఒకజోడాచేయించి యుండినందున, రెండో పతకంనూడా తెప్పించి, ఒకటి రామిశెట్టికి రెండవది గోపాలకామ్యులకు సభలో బహుమతిగానిచ్చి వారిని మెచ్చుకొన్నాడు. అప్పటినుంచి కత్తికి భావ్యుంకట్టి చిన్నపిల్లకు పెళ్ళిళ్ళుచేస్తున్నారు. పిల్లపెద్దది అయ్యే లోపల తీగిన వయస్కితేచ్చి కాస్త్రాక్తంగా సంధానం జరిగిపోరుట. ఈపెళ్ళిళ్ళలో కాస్త్రాక్తంబునలేదు. కాననోల్లంసునలేదు. ఇదేవిధంగా మన హిందూమతమునకు ఎన్ని అవాంకరాలువచ్చినా లాంగిక తలయెట్టి తిరుగుచున్నది. రాజ్యపరిపాలన వేయుచుండిన హాలులకు సేధియములను క్షత్రియులుగ గ్రహిస్తుంది. పూజలు చేయుచుండిన బ్రాహ్మణులను బ్రాహ్మణులలో చేర్చుకొన్నది. వర్ణముచేయుచుండిన అనేకతేగలు వైశ్యులేరి. వాద్యమనేద్రాంరములు పురాణమరములలో అంతర్భూతములేనవి. భిన్నమతములు భగవద్దీకవలన సమ్మంపబడినవి. అనాదిభారతీయులయే బ్రాహ్మణులయే దేవతలు త్రిమూర్తులలోనో వారి భార్యలలోనో చేరిపోయిరి. యువతీవివాహములుపోయి బాల్యవివాహములు వచ్చినకాలములో ఈపాటుములు కాస్త్రాధారములు దొరికెను. ఇదియేనా సనాతనధర్మము?

అసవంతులలోనుండి యభినుండి
స్వచ్ఛశీతలకీకరప్రతలిఁ దెచ్చి
దప్పిచే స్రుక్కి శోషించి తల్లడించు
నించు విరిబంతులను దనియింతునేను.

మట్టమథ్యాహ్నమందుఁ గన్పట్టు నుజ్జ్వ
లాతప్రవభాప్తి విశ్లేగమై తపించి
స్వప్నసుఖమునఁ దూఁగు జొంపాలకెల్ల
సంతరించెద లేత క్రొంజాయలేను.

నే విహంగమనూటచే నావీనిల
పక్షయుగళమ్ము విదిరిచి పక్షితతులఁ
దుహినకణసేచనమున నిద్దురను లేపి
యెర వెదకికొనఁ బంపెద నెవటికేని.

పచ్చలలరారుపేరుసాం పచ్చుపడఁగ
వసుమతీభామిసీదేహవల్లి నెల్ల
వజ్రసమకరకామహాప్రహరణప్ర
హరనై శిత్యమున వెలరారఁ జేసి
స్ఫాటికద్యుతు లొలయించి చతురలీల
వడిగ వర్షోపలమ్ములకా వానఁ గలిపి
మెఱసి నే నవ్రుక్కొందు చిట్టురుములురల.

కుధరశిఖరోపరిని మంచుకురిసికురిసి
తద్గిరిస్థితఘనదేవదారువృక్ష
భయదనిస్వనపటలమ్ము ప్రబలుచుండ
వచలశృంగమే దిండుగా నానుకొనుచు
సరళవాయుబాహర్గళ శయ్యఁజేరి
స్వాంతమలరారఁగా నిదురింతునేను.

ఇంద్రసీలమణిప్రభాసాంద్రమగుచుఁ
బరఁగు మత్స్యధగోపురోపరితలమునఁ
బటుమహాత్తరగంభీరభావమెవఁగఁ
దనదుచుండు విద్యున్నార్గదర్శికుండ ;
శృంఖలితమైన స్వనితమ్ము రెచ్చిపోయి
మద్భ్రహ్మభోంతరస్థతమఃప్రపూర్ణ
భాగమందున నున్నాదరోగ మగ్గ
లింప వుంట్లోభమంది ఘోషింపఁ దొడఁగె.

వితలేవారాశిమీఁద, నీ విపులమీఁదఁ
జంచలామార్గదర్శి యుదంచితగతిఁ
బేర్చిమై నాకు బాటఁజూపించు చుండు ;
అతిగభీరకరాళ మహాల్పియందు
వఱలు వనదేవతా మోహవశ్యుఁడగుచు
గుట్టలందున, సెలయేళ్ల పట్టులందుఁ
గొండలందున, నందమా కొలఁకులందు
బయళ్లులందున, నదనదీచయములందు
నెందుఁ దనబుద్ధిఁ బఱపిన నందు నందు
సంబురతియందో లేకయేయద్రులందో
యెందుఁజూచిన నందందె విందుగాఁగ
మన్నియంత, రటిన్నా మమండితునకుఁ
దనమనోహరి వనదేవతాలలామ
మించువేడుక నాక్షాత్కరించు చుండు.

ఆ వినీలవియద్దరహాసనిర్మ
లప్రసారప్రసాదాప్తి లలితరీతి
నే నలరుచుండ, సాదామనీ నియంత

వరుణతరుణవిలాసినివరహృదంత
 రాశమందు విలీనమై గ్రాలుచుండు.
 ప్రౌద్ధపాడుపుగంజాయలు పాడవుసూపి
 ధూమలద్యుతి తోరమై యాముకొనగఁ
 బాలుపువీణలు తురాయిసాంపులు వెలార్చి
 వెలయువిన్నానికము తన లలితకీరణ
 విరితి నాశాంతములను సంభృత మొనర్చి,
 వేగుజక్క నిస్తేజమై వీగువేళ,
 వీపుపొచ్చి మచ్చరమాంగవిపులతరణి
 నధివసించి యుల్లాసమ్ము నధిగమించి
 కొండకొమ్మున నొకచోటఁ గ్రంబసించి
 తెక్కదోయి తేకులనల్లఁ జక్కదిద్ది
 యుద్రి భూకంపమున నూఁగి యల్లటాడు
 తరుణమునవ్రాలి ఊణముమాత్రమె వసించు
 విహగవతికై వడిని విజృంభించుచుండు.
 క్రింద నర్ణవమునఁ దులకించుచుండు
 చిత్రవర్ణవై విధ్యవై చిత్రినుండి
 యస్తమయకాంతివిరితి, మోహాతిశయ,మ
 మేయశాంతియఁ బ్రసరింపఁజేయువేళ,
 ఘనగభీరాంబరార్థవృథాగమున నుండి
 కటికి చెంగవి తగటుదుప్పటముజాటి
 క్రుంకునంజనిమ్ముగఁ గ్రమ్ముకొనెడువేళ,
 నస్మదీయ పావనకులాయమ్ము నందు
 ముకుళితపత్రయుక్తి నామోద మంది
 కుదురుగా గ్రుడ్లుపొడివెడు గువ్వవోలె
 శాంతహృదయంబుతో విశ్రమింతునేను.
 'శశి' యనుచు దేని మానవసంఘమెల్లఁ
 విలుచుచుండునో యనురాగ విలసనమున
 నాసుభాంకులించానన, యావినూత్న
 లలితచక్రాంగకుచభరాలన, సుమాంగి

మరుదనూనచాలనమున విరళమైన
 మన్మదూజ్యవలతూలికామంజలోర్వి
 విమలరూర్పరదీపికావృతకరాబ్జ
 యగుచు నడుగుఁ జెంగల్వల నల్లనల్ల
 దళుకుబెళుకులు గులుకంగఁ దారుచుండుఁ
 దెమ్మెరల్ నడురేయి వీతెంచుచుండ.
 ఆమరులకి వినవచ్చు నాయమయదృశ్య
 రణదమలపాదఘటనభారమున నస్మ
 దీయవిరళశివీరపటోద్దీప్తతంత్రు
 నిచయ మెచట విచ్చిన్నమా నచట నామె
 చరమభాగమ్మునందుండి సరవలీలఁ
 దక్కుచును, దారుచును జూచు జీక్ష్మాచాలు
 హేమభృంగాభిక్తై వడి నగసిపర్యఁ
 గ్రందుగాఁగాంచి యెదనవృత్తికొందునేను.
 నాయునిర్మితమా నస్మదీయశివీర
 రంధ్రముల్ విస్తరింప నీరంధ్రమెడసి
 వడిన శకలమ్ములోయన వానినిధులు,
 సరసతతులు, మందాకినీ సంచయములు
 ప్రౌఢతాంకాచేటికావళినిఁ గూడి
 యలరురేరాశినడలతో నందగించు.
 భాస్కరుని రత్నపీఠికాభరణగరిమ
 లీల నుజ్జ్వలవేధిఁ గల్పింతునేను;
 అనుఁగుజాదిల్లి కాణిముత్యాలసరుల
 లలితమామేఖలనుగూర్తు నెలమితోడ;
 దారుణమ్ముగ నుడిగాలి మేరవీణ
 మత్పతాకోజ్జ్వలవిజృంభ మాణగతుల
 మనకదేలు జ్వాలాముఖిమండలములు;
 అభ్రభాగమ్మునందుఁ బరిభ్రమించి
 వడిగ సీదులాడుచుండు నుడుగణములు.

అదరిభూమ్యగ్రమాదిభూమ్యగ్రపరిమి
తావకాశమ్మునందు నేత్యావృత్తిఁ గొని
భయదభీషణకల్లోలవార్ధిమీఁదఁ
జండరవ్యాంశుతతి కభేద్యుండ నగుచుఁ
బర్వతప్రచయములె కంబములుగాఁగ
నమరియుండెద నాచ్ఛాదనముగ నేను.
మత్స్యముజ్జ్వలదివ్యసింహాననాధి
కారసంబద్ధులై వాయుకలిత శక్తు
లన్నియునునాకు సామంతులగుచుఁ గొలువ
జ్వలనతుహిననిర్హితర్పుఁఘ్రావయుక్తి
విభవమున నేను గమియించు విజయతోర
ణమునుమీ మించు సీరతనాల విల్లు.
ఉర్ధ్వగతినున్న బాలమయూఖనిర్మి
తేంద్రచాపమ్యతుల్ గగనేందిరకును
నిరుపమానశోభను గూర్చు తరుణమందు
నార్ద్రజగమెల్లఁ గలకల లాడుచుండు.

నసుమతీసాగరులకూర్మిపట్టినయ్య
నింగియనుదాదిచేతి నిసుంగునైతి;
నంబుధిజలంబులందు నై క్లంబుఁ జెంది
పృథులభూభాగములయందు నింకిపోయి
మార్పుఁగందున కాని నే మ్రుంద నెపుడు.
వృష్టిపాతమ్ము తుదముట్టి వియదుదీర్ఘ
మండపము నిష్కళంకమై యుండువేళ,
భానురోదిర్వి మిశ్రితవాయువీచి
కాలి మధ్యోన్నతప్రభాపాలి నరసి
సీలమా వాయుగోళమున్ నిల్పువేళ,
సస్యదీయశూన్యనమాధి సరసి నగుదు;
గర్భకోశమ్ము వెలువడుకందు పగిది,
బ్రేతగృహమును వీడెడు భూతమట్లు,
వృష్టికుహరకవాటము వెడలివచ్చి
యత్థితుడ నాచు గోళమ్మునూడ్చి వైతు.
(మెల్లిరచన కనువాదము)

ప్రేమ

శ్రీమతి అమృతవల్లిగారు

పంకజం విద్యావతి సుగుణసంపత్తుకలది. అందమైనటువంటి యువతి. ఎం. ఏ. పరీక్షకు తయారగుచున్నది. ఆమె ఒకరోజు గదిలో కూర్చొని పరీక్షనుగురించి ఆలోచిస్తూన్న సమయంలో తెలిగ్రాఫి బంట్రోతు తెలిగ్రామ్, తీసుకొచ్చి ఇచ్చాడు. పంకజం హడావిడిగా విప్పిచూసింది. ఇంకేముంది, ఆమె గుండెలు నీరయిపోయినాయి. తెలిగ్రామ్ బల్లమీదపడేసి కర్తవ్యమేమిటాయని విచారించుచూ కుర్చీలో చతికిలపడింది. ఇంతలోకే కుముదం తలుపుతట్టింది. పంకజం కుముదయని గ్రహించికూడా ఆ లా నే కూర్చొన్నది. ఏం చేస్తుందిచాపం, తలుపు తియ్యక తప్పిందికాదు. తెచ్చిపెట్టుకున్న చిరునవ్వుతో, లోపలికి ఆహ్వానించింది.

కుముదం లోపలికి వచ్చిరాకమునుపే “నీకేమైనా మతిపోయిందా ఏమి? ఫోటోకి అంతా సిద్ధమయ్యారు. నీవు రా లేదని తెలుసుకొని, ప్రిన్సిపాల్, నిన్ను తీసుకు రమ్మని నన్ను పంపించాడు, వెంటనే రావాలి” అని చెయ్యిపట్టుకొని లాగడం మొదలెట్టింది.

హీనస్వరంతో “రాలేను ఊయించు” అన్నది పంకజం. “ఏం! అట్లా ఉన్నావ్” అని అడిగింది కుముదం.

“ఆ! ఏమీలేదు.” అంటూ తిరిగి నవ్వు ముఖంపెట్టి కులాసాగానే ఉన్నాను” అన్నది.

“ఈ ఖబుర్లన్నీ తీసి అవలంపెట్టుకూ నే నమ్మనులే నిజమైనసంగలేమిటో చెప్పు మనమిద్దరం చిన్నప్పటినుంచి స్నేహంగా ఉన్నామే ప్రతియేడు తప్పకుండా ఎం. ఏ. నరకు వచ్చాం. నన్ను నమ్మవా? మిత్ర ద్రోహం చెయ్యకు” అంటూ బ్రతిమాలటం మొదలెట్టింది.

“ఏం, లేదు పరీక్షకు వెళ్లడలచుకోలేదు. అందువల్ల ఫోటోకి రాను” అన్నది పంకజం.

“క్లాసులోకల్లా 1st class లో pass అవుతావని అందరం అనుకుంటూంటే పరీక్షకు వెళ్లనంటావే బాగుంది. పిచ్చిపిచ్చివేమాలు పోవాకు, లేచిరా” అన్నది.

“నీకు తెలీదు, వెళ్లు. ఫోటో మించి పోతుంది. ముమ్మాటికి రా”నని చెప్పింది.

కుముదానికి ఈ గొడవంతాచూస్తే ఏమీ అర్థంకాలేదు. ఏం చేస్తుందిచాపం. పరిపరివిధాలపోయింది మనస్సు. పరిస్థితులన్ని ఆలోచించింది. ఈమె ఈవిధంగా ఉండటానికి, పరీక్షకు పోకుండాఉండటానికి, ఎంత ఆలోచించినా కారణం తోచకుండా ఉంది.

ఎన్నివిధాల ఆమెచేత కారణం చెప్పిద్దామన్నా చాతకాకపోయింది.

ఇట్లా రెండురోజులు గడిచాక, మూడోరోజున కుముదం కన్నీరుకారుస్తూ, హీన స్వరంతో “మనస్సేహం ఇంతేకాదూ, చెప్పవకూదూ!” అంటూ పంకజంగడిలోకి వచ్చింది. పంకజంకు ఇహ చెప్పకలేప్పింది కాదు. ఎవరితోకూడా చెప్పనని ఒట్టు వేయించుకొని, తనచెల్లెలుదగ్గరనుంచినచ్చిన తెల్లిగ్రామ్ చేతికిచ్చింది.

తెల్లిగ్రామ్ చాలా విషాదకరమైంది. దాంట్లో, పంకజం బావగారైన శృష్టారావుకు, రాచకురువు లేచినదనిన్ని, అవరేషన్ చేసినగాని బ్రతుకడనిన్ని, అవరేషనుకు కావలసినంత డబ్బు తనవద్ద లేదనిన్ని, తను పంకజానికి చదువుకు సహాయము చేయలేకపోగా, తిరిగి సహాయమడుటకు చింతిల్లు చున్నాననియు, కనీసము నూట ఏబదిరూపాయలైన సహాయముచేసి, భర్తను బ్రతికింప నేడుచున్నాననియు వ్రాసియుండెను.

పంకజం, ఇన్నిరోజులనుంచి జాగ్రత్తగ పరీక్షకు దాచినసొమ్ము, నూరురూపాయలు. Pass book కూడ కుముదానికి చూపించింది. ఇదా సంగతన్నది. కుముదం పరిస్థితులు అర్థంచేసుకొని తన స్నేహితురాలికి, ఇన్ని కష్టములు వచ్చినందుకు చింతించుచూ, “నరే వస్తానని” వెల్లిపోయింది.

తనగదికి వెల్లిందగ్గరనుంచి, ఆమెకు ఏం

తోచిందికాదు. పంకజాన్ని ఈక్రిందపరిస్థితులలోనించి తప్పించటం ఎలాగా యని ఆలోచించటం మొదలెట్టింది. ఏం తోచిందికాదు. చివరకు తనమీసమామకొడుకు శ్యామ సుందరందగ్గరకు వెళ్లటానికి నిశ్చయించింది.

శ్యామసుందరం, సుందరపురుషుడు అపారమైన బుద్ధిశక్తిలత కలవాడు. నవనాగరికుడు M. A. pass అయి ఉత్తరోత్తర పెద్ద నౌకరీలోకి రావచ్చుననే ఉద్దేశముతో, బ్యాంకులో గుమాస్తాగా పని చేయుచున్నాడు. అతనికివచ్చే పదిరాళ్లు, కులాసాగా ఖర్చుపెడుతూ కాలంగడుపుచున్నాడు.

ఆరోజు శేలవ్రదిసం అగుటవల్ల కూని రాగాలుతీస్తూ, పడకకుర్చీలో వడుకొని, అతనికి రేపు బ్యాంకుఇచ్చే బోనసును, ఎట్లా ఖర్చుపెడదామా యనికాబోలు, ఆలోచిస్తుండగా ఇంతలోకే కుముదం హాజరైంది.

“ఏమోయి బావా! ఎప్పుడుచూసినా, శతమన్మథుడులా గుంటావ్.”

“నీకంటికట్లాగే అవవడతా మరి.” కులాసాగానే. రేపటిరోజుగురించి ఆలోచించే వాణ్ణికాను. దిగులు విచారం అనేది నామనస్సుకెక్కదు. ఏదో జరిపేస్తుంటాను రోజులు.”

“ఏమిటి ఆలోచిస్తున్నావ్?”

“ఏముంది. రేపు బ్యాంకువాళ్లు ఇచ్చే బోనసు ఎట్లా ఖర్చుపెడదామని.”

“ఏం కొంటూ?”

“ఒక వీణకొని కులాసాగా వెన్నెలరాత్రి
శ్లోలో మేడమీద వాయించుకుంటూ ఆనంద
దిద్దామని”

“అయితే పెళ్లిమాట ఆలోచించటం
లేదు?”

“పెళ్లెందుకమ్మా? భార్యవచ్చిందగ్గర
నుంచి ఇంట్లో ఉప్పులేదు, పప్పులేదు, సగలు
లేవు, నాణ్యాలులేవు అంటూ పోట్లాటేగా.
ఇదయితే ఆ గొడవంతా ఏమీ ఉండదుగా.”

“సరే లేద్దూ ఈ ఖబుర్లకేం తప్పక
కొనాల్సిందే?”

ఇట్లా మాట్లాడుతుండగానే కుముదం
ముఖంలో మార్పు సుందరం గమనించాడు.

“ఏం! నిమగ్నంలో మారిపోయావ్?”

“ఏంలేదు! ఏంలేదు!” అంటూ కులా
సాగా అవపడటానికి ప్రయత్నం చేసింది.

ఏదోకష్టంలో ఉన్నట్టుగ్రహించి, సుందరం
చెప్పేదాకా వదలిపెట్టలేదు.

చెప్పక తప్పిందికాదు, కుముదానికి; ఉన్న
విషయం అంతా పంకజంను ఇదివరలో
కలుసుకొని మాట్లాడిన సంగతులన్నీ అతని
జ్ఞాపకంరావటం మొదలెట్టినాయి. మొట్ట
మొదట పంకజం బ్యాంకుకు రావటంపోవటం
చూచాడు. తర్వాత కుముదంతో వచ్చి
సప్పుకు పరిచయం అయింది. అప్పటినుంచి
ఏదోవిధంగా మాట్లాట్టం మొదలెట్టాడు.
పరిచయం జాస్తిఅయినకోర్కీ బుద్ధికూడా

మారిపోయింది. తనప్రేమను ఆమెకు వెలి
బుచ్చాలని చాలా ప్రయత్నాలుచేశాడు.
ఒకరోజున ఆమె బ్యాంకుకు వచ్చినప్పుడు,
Pass bookతోపాటు ఒక ఉత్తరాన్ని కూడా
ఇచ్చాడు. పంకజం ఇంటికొచ్చి ఉత్తరం
చూసి, సత్వకొని చింపి పోస్టులో మళ్లీ
పంపించింది. సుందరం చించిన ఉత్తరంచూచి
నిర్ఘాంతపొయ్యాడు. అప్పటినుంచీ పంచెయ్య
టానికీ తోచలేదు. సరే సమయంవచ్చింది
కదాయని సహాయం చేయటానికినిశ్చయించి
తనపేరటఉన్న బోనసు నామె ఏకాంటుకు
transfer చేశాడు.

మరుసటిరోజునుంచీ పరిస్థితులు ఎట్లా
మారుతాయో చూడమని కలవు తీసు
కొన్నాడు.

సుందరానికి ఎట్లాంటి ఉద్దేశంఉండో
పంకజానికికూడా, సుందరంమీద మనస్సుంది.
చదువు పూర్తికాలేదనే ఉద్దేశంతో చను
వీయలేదు. చివినఉత్తరం పంపినదగ్గరనుంచి
సుందరం ఏమనుకుంటాడో యని భయ
పడుతూ ఉన్నది. తనచెల్లెలకు బ్యాంకులో
ఉన్న డబ్బుయినా పంపిద్దామని బ్యాంకుకు
వెళ్లింది. అక్కడ మామూలుగా ఇచ్చే
సుందరం లేదు. మరీ మందిదికదా అనుకొని
కొత్తగుమాస్తా దగ్గరకెళ్లి తన ఏకాంటులో
నూరురూపాయలున్నవి. ఆమొత్తంఅంతా
ఇవ్వవలసిందని కోరింది.

గుమాస్తా ఏకాంటుచూచి ఆశ్చర్యంతో
ఎగాదిగాచూచి నూరురూపాయలుకాదు.

రెండువందల రూపాయలున్నాయి” అని చెప్పి డబ్బు ఇచ్చేశాడు.

అవిగతా నూరురూపాయలు ఎవరు వేశారు? ఏమిటని? ఆశ్చర్యంగా అడిగింది.

ఆవిషయం నాకేమీ తెలీదు. బ్యాంకు లో డబ్బు వేకేవాళ్లు వస్తే వారిని ఈవిషయాలు ఏమీ అడగం. ఇచ్చేటప్పుడు మట్టుకు తెలుసుకుంటామే, అదీ సంగతి తీసికెళ్ళు మన్నాడు.

కాశేపు పస్తాయింది, బాగానే ఉందనుకొని ఎవరువేసింది తెలుసుకోలేక ప్రస్తుతం వని గడుస్తుందిగదా అనున్నీ, తర్వాత ఎవరు వేసిందీ తెలిస్తే వాడికి ఆప్పు బీర్పొచ్చు గదాయని డబ్బుతీసుకొని చెల్లెలకు కావలసిందిపంపి మిగదాతీసి పరీక్షరుసుము కట్టింది.

జరిగిన వృత్తాంతమంతా పంకజం, కుముదంకోటి పూసగుచ్చినట్లు చెప్పింది. సంగతులన్నీ ఇదినరలోనే తెలిసిందికనక చిరునవ్వు నవ్వింది.

కొన్నాళ్లు పోయ్యాక కుముదం శ్యామ

సుందరం గదికి వెళ్ళి “ఏదొకొన్నావా? కొంచెం విసిపించు?” అని ఎగతాళిగా మాట్లాడటం మొదలెట్టింది.

సుందరం సిగ్గుపడి తలవంచుకొన్నాడు.

కుముదం అతని ప్యాస్ బుక్కు చీసి, “నీబోనన్ను ఏంచేశావో నాకు తెలుసులే” అన్నది.

సుందరం నవ్వాడు.

కుముదం, పంకజం 1st class లో pass అయ్యాదని results తెలిశాయి.

కుముదం పంకజంతో అన్ని విషయాలు చెప్పింది.

పంకజం సుందరాన్ని క్షమించమని కోరింది

క్షమించటానికన్నా మీరు భార్య భర్తలయితే బాగుంటుందన్నది, కుముదం.

పంకజం, సుందరం ఒకరినొకరు తెలుసుకున్న వారగుటచేత కుముదం కోరిక ప్రకారం మరునాడునుంచి భార్యభర్తలై కులాసాగా కాలంగడవటం సాదించారు.

క్రిమినలు కేసులగురించి

'అనూయ'

(మ గ ని చె వి లో)

ఏమండోయి! అమమమమమమ అమమమమ! ఏమిపనా? అప్పుగించేపనులు! ఏమిటప్పగించినమా? కన్నున్నాయికని ధైర్యం వస్తుగించేసేరలు మీరు!

'అవును. ముందమీసీటు పోలీసువారికి భయపడి ఆలగు చేసేనుగాని అసీలులో ఆకనిమిమంలలో తిరిగి పోతుంది.'

అమామూలు ఈకక త్తరక్రియమాటలు వట్టెటూరి పోట్లైనా నమ్మరుగదా, పట్టువాసం పట్టుపెట్టాన్ని నేను నమ్ముతావా? మీ మీసాలు తిరగాలిగాని అసీలులో కత్తులు తిరగవు!

నేను చెప్పుకూకున్నానుకానూ వట్టడి యీ క్రిమినలు కేసులని! వీడికాళ్ళూ వాడికాళ్ళూ పట్టుకొని ఈమీసీటుని ఆమీసీటుని ఆక్రయించి పగలనకా రాత్రనకా తిరిగి అవూరూ యావూరూపోయి తిడికి తిప్పలకి నానాయిబ్బంతులూవడి, అసాలలోనూ యాసాలలోనూ బసచేసి, పంటికికోగాలు తెచ్చి పెట్టుకొని తీమకువచ్చేది నాలుగురాళ్ళు! ఆకురుకు ఇలాంటిచురుకేవోపడిపోయి 'వీడిది అచ్చుత మావ్తంరా' అని అజవాబంతం ఆదరినోళ్ళల్లా పడి పోయిఉన్నది కూడా పొడిపోవడానికి తప్పు ఇటు వంటికేను తెందుకు చెప్పండి!

మీరు ఆలగు కచేకినుండి క్లబ్బుకు సన్నసన్నంగా చూపాయిందివారు కావోలు గాని ఆపోట్టివాడి మను మ్యులవచ్చి ఇక్కడ మీగుమాస్తాలో ఎంత భూష పెట్టేలో తెలుసునా? ఇరుకువాళ్ళూ సాయగువాళ్ళూ ఉరుకు రెడూ చూగేసేరు! అచ్చివపొట్టిలలో ఒక వత్తాడుగదా, "అడికేపల్లిండిరాక్రిమిలి! ప్రతి

కోడికి పట్టాయేవా?" అమాటలు విశేషానికి మీ క్రిమినలు ప్రాక్టీకుకి ఈకోజాకో నీళ్ళధారగదా. అని నాకు తోచింది! కొత్తసరువచ్చి పారసీటిని కొట్టిసి రెండూ సముద్రంలో కలిసిపోయినట్లు అమరీతుం దేమో మీ అసలు ప్రాక్టీసని నాకు దిగులుపుట్టింది!

అక్కడికి పాపము మీగుమాస్తా సముదాయంపు మాటల చెప్పుకునేఉన్నాడు గాని కార్యమేమిటి? కాలంచేసినవాడికి గరళం పోసినట్లయిపోయింది! అప్పుడుజరిగిన సుధామణ వివాదిగాని చెప్పలేము! ఏమిటిజరిగిందా?

మీగుమాస్తా అన్నాడు. "వెధవతీర్పు పద్ధతికి తుదవియ్యవమరా! యెర్రపాగా అంటే యెటువంటి మేసీటుకి భయంకదా? అందుచేత యిలాగైంది గాని అసీలులో మరి పోలీసువాళ్ళ పప్పుచకదులెండి! ధోరకి యిలాంటి భయాలుండవు! వాడుముక్కుకి చూటిగాపోతాడు!"

పోట్టి:—"ముక్కుచూటిగాయెల్లి మూడుమూడుతెల్లు పై చేపేడు! అడుముక్కుచూటిగాయెల్లి ఆరుతెల్లిస్తా దేమో!"

మీగుమాస్తా:—"అలాచేస్తే వాడికి హైకోర్టువారు పిలకపాగరీస్తారు! క్షు హెచ్చుచెయ్యడానికి వాడికి పవరులేదు!"

పోట్టి:—"అడికెలకమా టటుట్టిగాని మావోడిపిలక నిగిడిపోతుందికద!"

మీగుమాస్తా:—"పోవోయ్! ఛార్జీతీతుండా కొట్టివల దిన చచ్చుకేసుకు ఛార్జీ డిఫెన్సు కావలిసొచ్చింది!

ఎమికాలం? ఈమధ్య కేనుకు బైరా? ఇలాంటిది ఈయేదానిలో మావంతులు గారు యిరవదడించి కొట్టించేసేను!”

అప్పుడొక దన్నాడు:—“అశ్లేకామోనురా మనకి రాజమహేంద్రంలో కవపడ్డాను!”

మీగుమాస్తా:—“నీమొగం! వాళ్ళ దావూరుకాదీ!”

పొట్టి:—“అవును. యిటువైపు జాగాలేక ఎగువకు కట్టేసుంటారు!”

మీగుమాస్తా:—“ఓయి రామినాయమా! ఎందుకా తిట్టని దొంగమాట లాడతావు? నీ బానిష్టరు వశీలు గారికి కేసివ్వలేదనా అలా పట్టున్నావు! నీ బానిష్టరు మొన్నను కట్టించేసేడుకదా! పేనలలేకను భేతాళం చేసేసి? రామినాయకుతో ఏమిటి గానీ సంగ న్నాయిమా! కవపడి కత్తివంచవలేకుండా వక్రీలు పనిచేస్తారు గానీ మేస్తీటు కలంపట్టి రాయించ గలమా? తెలిదిలేటలతో చెప్తారుగాని విశేషాడికి యిద్దిలేకపోలే వీళ్ళేమిచేస్తాడు? వక్రీలు వాళ్ళ కత్తూ నుపారంపాళ్ళ పనిచెయ్యడం, తర్వాత—”

అ. టూకింటే ఆరామినాయ దండవన్నాడు:—
“తర్వాత పొట్టిలు వీళ్ళకర్మానుసారం వీళ్ళ కొట్లో పడిపోవడం! ఏంయేదాంతపు ముక్కల పెట్టావయ్యా! యేదాంతానికీటయ్యా యాఫీజులుచూడం?”

మీగుమాస్తా:—వేదాంతం కాదోయినాయమా! లోకరివాడ చెప్పుకున్నాను. దానికే గానీ, సంగం న్నాయిమా! అసీలుపెడదాం! నకళ్ళకి ఖర్చులకీ సామ్యులే.”

సంగంన్నాయడు:—“ఇక్కడ దింతెంది! ఇంకా అసీలవతావు!”

మీగుమాస్తా:—“అలాగవన! నిజంగా చెప్పుకున్నాను విమ! అసీలులో సుందెమాదగుద్దివట్లు తిరగకపోలే నాపేరుకాదను!”

సంగంన్నాయడు:—“ఇక్కడ గుద్దివారుకాదూ మేస్తీ టును మాకేని మాగుండెమీద!”

మీగుమాస్తా:—“సంగన్నాయిమా! ఒకకల కవగానే తెల్లవారిందిటోయి!”

సంగం:—“ఇంకా ఎన్ని కలలుగడపించి ఎందరికి కైలుమాచిస్తావయ్యా!”

మీగుమాస్తా:—“అది కాదోయ్! కష్టాలుండిపోవు! రాత్రి తెల్లవారకమానదు! అలాగే కిక్కులుమాడా నిలవవు అని నేనన్నది!”

రామినాయకు:—“ఓహ! అమధవమైపోలే నులేటి నిలుసుంటాయి!”

మీగుమాస్తా:—“సరి! యీమాటల కేమిగాని అసీలు వెంటపెట్టి చెయలుపుచుకోకతీరదు, కాబట్టి సామ్యు నేగమియ్య!”

సంగంన్నాయడు:—“అమాటాదలవుగదా! సామ్యు క్కడిపుడు బతకడుకుంది? ఇక్కడెలా అప్పు వలుకుకుంది? మావూరు దగ్గరాదావలా? మీరు పెట్టండయ్యా యెనకసుం దీచేస్తాం పువ్వులలో పెట్టి!”

మీగుమాస్తా:—“ఇవకవెనకే! పొట్టిలసంగతి మాకు తెలియదూ? ఈగుమాస్తానిరో నాతలా, ప్రిద రీలో మా చుంకులుగారికలా తెల్లబడిపోయా ఉన్నాయి!”

రామినాయకు:—ఇలాంటి కిక్కువేయిస్తే యెంద్రు కలు తెల్లబడక నల్లబడతాయటయ్యా! ఇన్నవా క్లకే యెంద్రుక తలసిపోతూంటే యేయించినవాళ్ళ కెలాగవుతాయో! చాలులేవయ్యా, సామ్యుమగుతా విప్పడు! ఎక్కడంది సామ్యు! నుదుపెట్టవయ్యా! ఎక్కడికి పోరపోతాయు మీసామ్యుగేసి? పారి పోకుండా ఒకడిని అప్పుపెట్టేవుగద! అడివిడిపించు కొండి! సామ్యు పుచ్చుకొండి! ఈత రానోడిని పెల్లో తోపేసి వీటుపట్టునున్నట్లుంది నీమాట!

గుండె నీడిసిపోయాంటే దబ్బు తెచ్చుంటావు! చాలుచాలు, సిగ్గుదకోయ్యా!”

మీగుమాస్తా:—“సిగ్గుదకు మాకు! ఇదేం రంకు తనమా? దొంగతనమా?”

రామినాయకు:—“రెడిట్నీమించిన దోపిడివా గుంది నీయేమం.”

మీగుమాస్తా:—“మధ్యనున్న మంత్రసాని గండ మన్నట్లు వామీద ఎందుకోయి కోపము? స్త్రీదరు గారు వస్తారు; వారితో చెప్ప! వారు ఖర్చులు మదుపుపెడితే నేను వద్దంటానా?”

పంగన్నాయిదు:—ఒప్పి! ఎంతట్లామవ్వా నీ స్త్రీదరు ఖేదమయ్యా? పోనీ, ఏరయ్యా స్త్రీదరుగారు?

గుమాస్తా:—“క్లబ్బు కేళ్లరు; చీకటి పడేసరికి వస్తారు.”

పంగన్నాయిదు:—“పిక్కి ఉరేనేని కమ్మగా కూకు న్నాడు గావాల కబ్బులో! ఎల్లి పిలవ్వయ్యా! ఇలాంటప్పుడైనా కట్టనుకా లనుకొందికి లేకపోతే మరెందుకయ్యా బుట్టెదు కూపాయలుచ్చు కోడం?”

గుమాస్తా:—“క్లబ్బులోనికి వెళ్లడానికి వల్లకాదు. అక్కడ కలక్టరు మాపరెంటూ ముససలూ మేసీటూ ఇలాంటి పెద్ద పెద్దవాళ్లంతా ఉంటారు. వారిమధ్యను కూర్చుంటే పంతులని ఎగగు పిల వడం? పిలవడానికి వెళితే కోపగిస్తారు!”

పంగన్నాయిదు:—“ఎందుకయ్యా యీ వాకీర్లు ఆళ్లతో టప్పాలు కొట్టుకొని తిరగడం?”

గుమాస్తా:—“నీకేం తెలుస్తుంది? వాళ్లపరిచయ ముంటే వకీళ్ల కెంతపలుకుబడి! కేసులలో ఎంత లాభం!”

రామినాయకు:—“మేసీటతో పరిచయమై యింత కోయ్య దింపించేడు! ఇక కలక్టరుతో పరిచయం

చేసి కోయ్యవాగుతాడు! సాలు రమ్మవవయ్యా! సత్తావుంటే పంతులు గుద్దివట్లుందీ వాకీలుసంగతి!”

గుమాస్తా:—“నేను వెళ్లను. మీరేవెల్లి పిల్చుకురండి! ఈలోపున నేను అసీలుకు పోయింటు వోటుచేస్తా వుంటాను.”

రామినాయకు:—“ఇప్పుటికి కేకవాపుకావూ మంచి పాయంటీను!—కైదు ల్లోనీడం!—ఇంతటిపేర్ కావు!”

గుమాస్తా:—ఎందుకీ ఊకదంపు? వెళ్లండి వెళ్లండి! పంతులని పిలుచుకురండి!”

అని మెల్లిగా సాగవంపేసరికి వాళ్లిద్దరూ మీ క్లబ్బుకు వెళ్లేరు కాబోలు; మళ్లా వెంటనేతిరిగి వచ్చేవారు.

పంగన్నాడన్నాయిదు:—“ఏటయ్యా! ఇటుయెగం ఉన్నవాడు అటుతిరిగిపోయి మరి దించినబుర్ర ఎత్తకుండా వేకాటాడేవున్నాడు! బుల్టోరుతో చెప్తే అడు కుళ్లగపిలేసివాడు! తిట్లు తినడానికి టయ్యా తెచ్చి ఫీజలిచ్చుకోడం? దబ్బిచ్చి తావులు తిప్పట్లుంది మా బతుకు!”

గుమాస్తా:—“పంతులు కెదురుగుండా కలెక్టరు లేవరా?”

పంగన్నాయిదు:—“ఉన్నా, ధుంలే?”

గుమాస్తా:—“ఉంటే, వాళ్లిద్దరూ ఒకపార్టీ అన్న మాట. అటమధ్యను లేచి వెలిపోవస్తే ఆ కలెక్టరుకి మా చెడ్డకోపం! ఎందుకు వెలిపోవస్తున్నారో తెలిసిందంటే కోపంవచ్చి మర్రాడు వాడేమి చేస్తాడో తెలుసునా? నిన్ను ఈ వెధవకేసు గురించి వెలిపోయివాడు గమక యిరోజున వాడికి తెయిలుయివ్వను అంటాడు! రివ్యూత ఎంతతెప్పి బుర్రకొట్టుకున్నా చాళించేడు! అందులోకి ఆధోర టిక్క-కంకరయ్యుమాడాను! కాబట్టి మీరు తొందరపడకండి! పంతులుగా రిక గడియకో

గడియలో పెరిపోవస్తారు! ఈలోపున మీరు
భోంచేసిరండి! లేకపోతే సినిమాలో వెళ్ళండి!
భేదైన సినిమా ఆవుతున్నాది! లవకుళ టూక్!
పెళ్లిచూడండి! ప్రిథ్వీ ల్లందలో పెళ్లున్నాడు!”

సంగన్నయ్యడు:—“మన పంతులు కూడా యెల్లి
పోతాడు కావాలి! ఓరి రామినాయిడూ! మనం
ఓపూలే తిక్కకిపోలే ముదారకడులో! నువ్వెల్లిరా,
నే నిక్కమంటాను; నువ్వెల్లాచ్చిన తర్వాత నే
నెల్లాను.”

రామినాయిడు:—తిండికిపోయేడు. వాడు పెల్లిన
తర్వాత సంగన్నయ్యడిని కొంచెంచారలోకి తీసుకొని
రావడానికి మీ గుమాస్తా మల్లా మొదలుపెట్టెడు.

గుమాస్తా:—“ఓయి సంగన్నయ్యడా! ఆ రామి
నాయిడంటాటల తేమిటిగాని మా వశీలుగారు
నిజంగా పట్టుదలగా దీనిలో పనిచేసేరా లేదా
చెప్ప! నీ మనస్సుకి నువ్వుమానుకో! ఎంత
కష్టపడి ఎన్నిలాలు చూసి ఎంతక్రామ చేసి ఎంత
గట్టిగా ఆయ్యమెంటు చెప్పేలో మరి నీకు తెలి
యదా యేమిటి?”

సంగన్నయ్యడు:—ఏటో బాబూ! గావ్రకేకలేస్తే
కార్యమేటి, అధికారికి నచ్చచెప్పాలిగాని, అని
రామినాయిడంటాడు.

గుమాస్తా:—“వాడిమొగం వాడికేమి తెలుసును!
టోటు గాడిదకొడుకు! మేస్త్రీల్లకు నచ్చచెప్పడ
మేమిటి? వాళ్లేమి నెడను బట్టిలా యేమిటి?
వార్లదగ్గర నుత్తిపెట్టు పెట్టినట్లు దాటుబార్పాలే
గాని వంగిరిగా నీళ్లు నమలుతూ పొడిపొడిగా
చూడు మాటలాడితే యెక్కడుంటి? జడివాన
బాదినట్లు బాది ఆఖరుకు కార్లుపట్టుకొని బుర
దలో కీడ్చెయ్యాలిగాని వార్లకు నచ్చచెప్పి
దేమిటి? అంతెందుకు! ఆవేళ కార్లపాలెంలో
మా పంతులుగారు పోరీసు సబుఇన్స్పెక్టరును

బట్టిలు తెగబాడిచి క్రామ చేస్తూఉంటే నువ్వు
ఇంకా వివదానికి తీర్థప్రబలాగువచ్చిన ఆ క్రామ
స్థలూ ఇలాగు పిండిబొమ్మల్లాగు నిశ్చేష్టులై ఉండి
పోలేనా?”

సంగన్నయ్యడు:—“కాని రామినాయి డేటన్నా
డోయినారా? ఇదేటి బాగోరమా, మాజితా,
బోగంమేళమా, గంతదానికీ, అడదానికీ, తిప్పలో
దానికీ! పుంకిడు ముక్కులడిగి బోల్తా కొట్టించాలి
గాని, ఊరికే గరికేళ్ల ప్రిథ్వీదయనా గడిగేస్తూంటే
లాభమేమిటి? అడిగివకొద్దీ ఆడు ఊరికించే
స్తూంటే ఎందుకీ క్షామ అని మా రామినాయి
డన్నాడు. కత్తిపాలేసి ఒరెట్టి పొడిసినట్లుంటే
క్షాపన్నాడు.”

గుమాస్తా:—ముంద రామినాయి డోయియలాగు
మాట్లాడతాడు మా తెలిసినట్లు! మీకు వాడు
చెప్పించేకదవాక్కయి!”

సంగన్నయ్యడు:—“అలాగవకండి! ఆడుకోర్టుసంగ
తులు మామూసినాడు! అంచేతాడిమీ దందరికి
గురి! ఇంకా అడన్నాడు గదా. మొన్న నల్లా
చోరీకేసులో మా బార్నియరు పనిచేసినాడు చూడు!
మాడుముక్కులడిగి సరికి ముంతెడునీళ్లు తాగి
చెట్టుంత నడివనపెట్టరూ చిత్రపోయి, చచ్చుమొగం
యేసి కేసు బార్చేసేదట!”

గుమాస్తా:—“ఓ! ఆ సబు ఇన్స్పెక్టరు సంగతి
యెవరికి తెలియదు! బార్చీదానికి ఇటు బదువు
లానైపోయింది గనుక బార్చేసేడు అంతేగాని
బార్నియరుగారి ప్రతాపముచేకాదు. ఓయి సంగ
న్నయ్యడా! రామినాయిడు కోతాటనమ్ముతా
తేమిటి? వాడొట్టి టోటుగాడు! తొండమురిరి
దొసరివిల్లి అయినట్లు వాడు పొచ్చీగాఉండి పస
పోయిన తర్వాత టోటయి పోయినాడు! వాడికి
బార్నియరుగాను భారీగా పాలేస్తారు గనుక వాడిని

శ్రీమతి కమలా నెహ్రూ

శ్రీమతి జోరాయి హార్మస్ట్రెట్ జెరానీ

మిస్ రోమాబోగ్సు

ఇంద్రుడు నంద్రుడు అని పొగుడుకూ ఉంటాడు! ఆ బార్హిరు ఇటువంటివాళ్లని పోగుచేసి తనకు చేసి ప్రభావితమైన వున్నాయని యీ మోక్షులుగా దండారా కేయకూ ఉంటాడు! వీరటానికీ వచ్చేసరికి మా పక్షిలతో నిలబడతాడు. ఆ బార్హిరు! యింతేందుకు? మున్ను వివిధకొద్దులా ఒక పెద్ద దత్తతదావా! వీలు, పోర్లకీ పోర్లమను, దత్తత, రత్త, ఇలాగన్న పద్ధతీ చేరీలు చిట్టలు గల వావా! ఆ బార్హిరువరే! మరి అరని తంద వాలు వివిధలతో పనికొస్తాయా! ఆ కేసులో మా పక్షిలగాని గంగా ప్రవాహంలాగు అప్పు మెంటు చెప్పేసరికి—అవే యేమి బావాలు చెప్పి దానికి తోడక ఈ కేసులుగాడు వాయదాకొసం నానా వేమలూ చేసి వర్షాడు త్వరమని పాప పెట్టి కట్ట మరొకట్లదరు నేస్తుడిలాద పారేసి కాళ్లుబాచేసేడు! మనసులు భంకామీద కట్టు కొట్టిపట్టు మా పక్షం తీర్చుచెప్పేసేడు!—ఆ రోజున ఆ పోర్లల అనందం ఏమి చెప్పును! వాళ్లు పంకోపంతో అప్పుడు ఏమిటి చేసివాలో తెలుసునా మా పంతులుగారికి బహుమతీ?”

ఇంతట్లో ఆఖరు ముక్కను రామినాయుడు తిరిగి వచ్చేడు—అన్నాడు—“ఏటయ్యా! మీ పంతులుగారికి బహుమతీ అంటున్నావు? మంచియేక కనిపెట్టి వావు బహుమతీ అడగడానికి! తిండికెళ్ల ముందు ఓపారి చూడమని తెలుకాడికలిలే మావోడు కచ్చున కేపెట్టి ఏదీస్తే నాను నిలుపునా ప్రాణాలు పోయి తిండి వంటపట్టక అడేడు. ఖం చూడలేకల్లపో వచ్చేను!”

పంగన్నాయుడు:—“అడేడిపేదట్రా! అయ్యా! వాడువు తనమ్మపోతున్నాదిరా! ఏదయ్యా పోకిలు ఏదయ్యా? ఎప్పుటికీరాడేటయ్యా?”

రామినాయుడు:—“అదక్క దభారాన్నంటే నువ్వి క్కడ మా పంగన్నాయుడిని బహుమతీకొసం

పీక్కుతంటున్నావయ్యా? చున్నాడంటే పగసం నాగున్నాది నీ యేదంతా! బహుమతీ యేటయ్యా బంబలవాడో గొడ్డును తోనేసి?”

గుమాస్తా:—“ఓయి! రామినాయుడు! నువ్వు ముందూ వెనకా చూడకుండా చూట్టాడని! ఇప్పుడవకు బహుమతీ అడిగేడు? అల్లా ద్వారతూడిపీలుకేను గలిసిందివందుకు మాపంతులుగారి పాట్లయిచ్చిన బహుమతీగిరించి సంగన్నాయుడికి చెత్తకూ వున్నాను!”

రామినాయుడు:—“అకేసా! మాగొప్పవెత్తున్నావు! పరి! పరి! పట్నాయిణ్ణి పాతకరూపాయాలకీ దిగలాగేసి, తోమటోడిని కొట్టుకోసంచేస్తామని చెదరించి, కంపాలోడిని యిల్లుకాల్చేస్తామని చిల్లంగిపెట్టి, అల్లందరిసేతా సంతకాలు మావకావనించేసి మోతుని పాట్లలు చెత్తాయిస్తే కేను గలిసిందిపాట్ల వోకిలు! ఎంత గొప్పదయ్యా! అల్లు బహుమతీ యిచ్చేరు! నే నెరుగనూ ఆ బహుమతీ!”

గుమాస్తా:—“ఏమి! దానికేమిటి తక్కువ? యాకై రూపాయాల రిస్తువాచీ యిచ్చేరు! ఇప్పుడు మాపంతులుగారిచేతి నున్నదడే!”

రామినాయుడు:—“యాభయ్య! కొనిలేవాల! నున్న తీనేసి ఆదాచీ కొన్నార! పవకమచ్చుది! మరి నాదగ్గర తోరలుకొయ్యకయ్యా, నేనూ అకేసులో అవరల పోర్ల తరపున ఉన్నాను! నే కాసంగతు రెరగవసుంటున్నావు గావాల!”

గుమాస్తా:—“ఓయి, రామినాయుడు! తాచెడ్డకోతి వనమల్లా చెరిచివట్టు, నువ్వు మహామర్యాదంగా పేల్చున్నావు మా పోర్లలను వివరియ్యడానికి! నువ్విట్టుకైని యక్కడికి రావద్దు—యీ గుమ్మం తొక్కవద్దు—మా పంతులుగారితో మాదా నిన్ను రానివ్వవద్దని ఖదిరంగా చెప్పేస్తాను. మర్యాదారెవరుగారియింటోనే ఉరిపెట్టుకో, పో!

రామినాయకుడు:—“రానివోడ్డని నువ్వు పెప్పు వక్క
లేదు! ఇట్లుపైని గమ్మని తాంబూలమిచ్చినా
రాము. ఏమి సంగన్నాయిదూ! ఒకమాటు
పోరపోటొస్తాడిగాని అవిటబిటికి వస్తావా?
ఎంత తుర్రాడైనా ఎన్నిమాదుల కయ్యగాల్తు
వంటాడు!”

ఇలాగు జరుగుతూఉండగా మీరు వచ్చేరు!
పాపం! మామూలుకన్నా మనోగంట ఆలస్యంగా
వచ్చేరు. ఈసాటికి పార్టీలు తిక్కతూ తిప్పులకూ పోయి
వుంటారు, తలుపు దిడాయించుకొని వరుసకొందా
మనుకున్నారని గది, ఇంటికి వచ్చేసరికి వాళ్లు యిరు
మాతలలాగు ప్రత్యక్షం! కచేరీసామిట్లోకివచ్చి
వాళ్లని చూచగానే మీముఖంయొక్క చూపకభా
వలసాని ఫోటోయ్యివలసిందే గాని చెప్పలేరం
కాదు! తరువాత మళ్ళి రెడ్డివచ్చేడు వెంటతెట్టుండి
అన్నట్లు మీ గుమాస్తాలో జరిగిన ఘర్షణ యావత్తూ
మరింత విపులంగా మరిన్ని వన్నెచిన్నెలలో మీకు
వాళ్లకూ జరిగింది. అవి మీకు తెలిసినసంగతులే!

నీకు వంటా పనిలేవట్లుంది! ఈ కబుర్లవని
కంతా పెట్టడంలేదు!

వంటింకపేపు! నాలుగుగంటలనుండి తొమ్మిది
గంటలదాకా అవడానికి పేకాటా? బాతాఖా
నీయా? వంటవండీరం చల్లారిపోయి చెడ్డకట్టిదం
అన్నీ అయిపోయినాయి మీ రింటికి వచ్చేసరికి!

‘అంచేతే అన్నం సాయించిందికా దివాళ!
అంచేతకాదు! పార్టీవాడికి బండఖానా అయినదన్న
సంతోషంచేత! దానికేంగాని యిక్కపై నయనా
పోయిగా కడుపులో చల్లకదలకుండా కృష్ణారావు
లాగు కాలక్షేపం చెయ్యకూడదూ? మనసయితో

జడ్డికోట్లో కనిపెట్టుకొని ఉండండి! దొరికివంత
దొంగవతుండి, లేకపోతే మామకుండి! అంతేగాని
యిదేమి చిత్తకోభిమ్మ! వండేవంట లేదుగాని
ఇల్లంతా యింగిలే అన్నట్లు తెచ్చేరాబడిలేదు గాని
వచ్చే అవకీర్తి లాపెటోతుంది! వాళ్లు మీకిచ్చిన
కితావులు ఇన్నీ అన్నిన్నా? కితావులేమిటా?
వాళ్లన్నీ మక్కలన్నీ, అందులోకి ఆ రామినాయుడో
రావడానాయుడో ఏకదపెట్టిన ఎత్తి పాడుపులన్నీ
రెల్లుగంటే నా మనస్సు మనస్సులాగుండదు! ఆవన్నీ
నాకు జ్ఞాపకంలేవుగాని, ఓ దగ్గర నుంచాదు, ఓ
కుక్కాంబోని మనుషుల వైపువుదుకాదు, ఓ ఉప్పు
కప్పురంబుకాదు, యింటిదగ్గర వాళ్లు బయలుదేరి
నప్పటి అవకతనాలుకావు, రింగి వాళ్లవూరు వాళ్లు
తెలితే అది బుర్రమీద కొంగులుకావు, అవతలపార్టీ
వాళ్లు చేసే కప్పన కేకలు కావు, ఇంకా యేమేమో
వర్ణించేదా రామినాయకు! యిది వివరణవని,
యింకా వివరణని తెన్నో? ఎందుకండీ యిలాంటి
అవకతవక ప్రాక్తిను?

“దోపెళ్లతో మరి రూపాయిలెలా వస్తాయి?”

దోపెళ్లతో రూపాయి లబధంగాని కావిళ్లతో
తిట్లు విజం! ఇవతల పార్టీలచేత, అవతల మేస్త్రీట్ల
చేత! ఎందు కటువంటి కేసులకు పెళ్లదం? ఎందు
కటువంటి పరాభవాలు పొందడం?

“ఎందుకా! ఈ భర్తృహరి స్థలం నిమ—
దీవాదానములై పుడైన కుత్తెరాకృష్ట శీర్గాంబరా
క్రొశద్వి తుగ్గిలైర్పరన్న విదురాదృశ్యాన చేర్లేహినీ,
యాచాభంగభయేన గద్దదగళ శ్రుట్యుర్విహీనాక్షరం।
కోదహీతి వదేర్వృద్ధగ జతరస్సార్థ మవస్వీతమాన్॥

ఓహో! బక్కమబందల దొడ్లో తోసేసి భర్తృ
హరి పతనం ప్రారంభించేరా యేమిటి?

ఈవిషయమై యింతకుపూర్వ వివాచితక
యందు సోదరీమణులు పలువిధముల పలు
సారులు చర్చించియున్నారు. విజ్ఞులగువారి
కంటె విద్యాభినినగునేను విశేషముగా
నెఱుగనుగాని, కేవలము ఉత్సాహపూరితనై
వ్రాసితిని. విద్యయను పదము తెలుసు
కొనుట అను అర్థముగల 'విత్' అను
సంస్కృతభాతువునుండి పుట్టినది. విజ్ఞాన
దాయకముగువిద్యను నేర్చుటకు శ్రీపురుషు
లకు సమానముగు హక్కుగలదు. ఏదేశమున
విద్యబుద్ధులు గల వనితామణు లుందురో,
యాదేశమే యన్నివిధముల నభివృద్ధి చెంద
గలదు. వేదకాలమునుండి నేటివరకు మన
దేశమునుండి శ్రీలు విద్యావతులై యుం
డుట గమనింపదగిన విషయము.

విద్యాశూన్యముగు శ్రీ వివేకశూన్య
మగును. విద్యాధనమును, సుత్రమోతమ
ధనముగా, సర్వజాన్త్రములు ఘోషించు
చున్నవి. విద్యాధిదేవతయగుసరస్వతి
గూడ శ్రీజాతికే జెందియున్నది. వేద
కాలమునందు గూడ, గార్గి, మైత్రేయివంటి,
విదుషీమణులుండిరి. విద్యాబుద్ధులు గలవని
నైతికముగా, మానసికముగా, ఆధ్యాత్మిక
ముగా, శారీరకముగా నభివృద్ధిపొంది,
యట్టి లక్షణములుగలవారిగ తన సంతాన

మును శిక్షించును. సీత, దమయంతి,
ద్రౌపది, మొదలగు పురాణకాల శ్రీ లిందు
లకు ఉదాహరింపదగినవారు. విద్యాశిక్షణ
మున వినయవతులగుటకు మారు వివేక
భ్రష్టలగుదురను కొందరి వాదము విశ్వసించ
దగినదికాదు. అట్లైన విద్యావంతులగు పురు
షులందును నందరో యవివేకచిత్తులు గలరు.
దీనను తేలెడి సారాంశమేమన, సద్గుణము
కాని, దుర్గుణముకాని, పురుషునకు గాని,
శ్రీకిగాని నై సర్వికమనియు, విద్యాబలమున
దుర్గుణములు తగ్గుటకును, సద్గుణములు
హెచ్చుటకును వీలగుననియు, విద్య యెంత
మాత్రము దుర్గుణములను ప్రేరేపించునది
కాదనియు, విద్య శ్రీ పురుషుల కెల్లటకును
ఆవశ్యకమనియు, విద్యనేర్చిన శ్రీలనుగాని,
విద్యాధునులనుగాని అపహసించుట కేవ
లము భ్రమయనియు తెలియుచున్నది.
పవిత్ర చరిత్రలగు జిజ్ఞయాభాయి, సంయుక్త,
అహల్యాభాయి, రుద్రచూంబ, మొదలగు
వారి నడవడి, విద్యచే మఱింత వన్నె కెక్కి
నది. కుమ్మరికులమున పుట్టినమొల్ల పవిత్ర
మగు రామాయణము వ్రాసి ధన్యతఁబడ
సెను. కవయిత్రియగు తరిగొండ వెంక
మాంబ, వెంకటాచల మహాత్మ్యమును
వ్రాసి కీర్తికాయమును బడసినది. నేటి

కాలమందుకూడ నందరో, చిరకీర్తి నార్జించు
కొనినవారుగలరు. శ్రీమతి సరోజిని నాయుడు
గారి యత్యద్భుత కవనభాటి దేశాంతరము
లందు గూడ కీర్తిపలుకుచున్నది. ఆధుని
కులలో (Moderns) నంతటి కవితా ప్రతిభ
కలిగిన వనిత మరొక్కరై గానరాదు. ||శే||
మాగంటి అన్నపూర్ణాదేవి తన విద్యావిజ్ఞాన
ముల తోడ్పాటులచే, తనభర్తకు ఖద్ధరునామ
దీక్షణము నొసగి, యా గర్భశ్రమంతురాలయ్య,
దన్నివాసములు లెక్కనేయక,
శీతవాతాలేపములకు జంకక, కాలినడకను
ప్రయాణమును పాగించి, ఖద్ధరు ప్రచార
మునువలిపి, శ్రీ గాంధీమహాత్ముని యాదరణ
మునకు పాత్రయై యాంధ్రుల హృదయముల
యందు నేటికిని నిలిచియున్నది. శ్రీమతి
ముత్తులక్ష్మిరెడ్డి అమ్మగారు చెన్నపురి
రాజధానియందు శాసనసభోపాధ్యక్ష పదవిని
(Vice President Legislative council)
ప్రవర్తనమున పొందిన యువతీమణులు. వీరు
చేయు శ్రీ సేవ ప్రశంసార్హము. ఈదేశమున
ఏప్రాంతమున మహిళాదనసమావేశమైనను

అప్రదేశమున వీరు అధ్యక్షపదవిని అధి
వసించుటయే వీరికి శ్రీలయందుగల యాదర
గౌరవములకు ఉదాహరణము. వీరు శ్రీ
స్వాతంత్ర్యమునకును, వ్యభిచార నిర్మూలన
మునకును శాసనసభయందు పడినపాట్లు
మటువరానివి. శ్రీజన విద్యాభివృద్ధికై వీరు
మైలాపూరునం దొక నిలయము స్థాపించి
తత్సోపకరణ భారమును దీక్షవహించి, యంత
యో పాటుపడుచున్నారు.

నేటికాలమందు పాశ్చాత్య దేశములకు
హిందూదేశముకు గలిగిన సంబంధము
వలన చేకూరిన లాభములలో శ్రీవిద్యా
పోషణము, అనునది కూడ యొక్కటియై
యున్నది. కావున సోదరీమణులెల్లరు శ్రీజన
విద్యాభివృద్ధికై కృషిసలిపి, దేశమును ధన్య
తమ మొనర్తురుగా కయని ప్రార్థించు
చున్నారు. వీలగునేర రాజోపుసంచితయందు
'శ్రీ ఎట్టవిద్య నేర్వినలయు'నను విషయ
మునుగూర్చి వ్రాసి పంపించుకొందును.

ఎ టు క మ్మ

కూడవారి; అందు స్త్రీవాతిఅంటే అతిపీనంగా
యాస్తున్నారు. ఎంచేత అలా యాడారి? వారిలో
మాత్రం శక్తిగలవారు లేరా? ప్రభాశిలునులేరా?
దేశసేవకులు లేరా? నిపురుగమైన నిప్పులూగ వారి
ప్రజ్ఞ ఇతరులకు తోపనియక యీ సంసారబంధములో
విక్కువడి తోడివాంలవలెనే వారూ వుంటేమాత్రం
వాటికత్తి బయలుపడరా? ఎప్పుటికీనా చెట్టున
కాచినకాయ ఫలితానికొచ్చి క్రింద రారిపోదా? ఇప్పుడేంకా
స్త్రీవాతిఅంటే కొంతెం గారవాభి
మావాలు యాపుకున్నారేమోగాని; పూర్వకాలం
మరీ కనొక్కటకంగా వుండేది. ఆయివా వారికత్తి
చెప్పదగినది. పూజలన్నా, భక్తికర్మలన్నా అప్పుడే
చెప్పిరి. భక్తిజ్ఞానవైరాగాయలు వారి సామ్యులు.
ఏవాతియయినను పూర్వస్త్రీలలోనుండే పరి, చేప,
ప్రాహ్మణభక్తి ఇవ్వడేదీ? ఇప్పుడూ వున్నాయి
కాని పైవారు చెక్కిరిస్తారనే భయంమాత్రం పెనక్కి
తీస్తుంది. పెనిమిటి పాదాలుకడిగి ఉదకం తిరమన
అట్లుంటే ఇప్పుడొక పీకన. భర్త పాదపూజచేస్తే
భక్తి వోలుకుతోందని చెక్కిరింపులు. ఇంకొక కాల
మహిమ. దాన్ని చాటడానికి శక్యమింద్రా? ఇంకెం
మకు? అసలుసంగతి విబదిసంవత్సరములక్రితంమాట.

సంసారంలోబడి కొట్టుకుంటూ ముగ్గులు మొగ
పిల్లలు, ఇద్దలు అదపిల్లలు, తనూ, భర్తా—ఇరీ ఎటు
కమ్మ సంసారం. ఈసంసారం అనే పాగరంలో తిన
మగుజాలే తెప్పగా, తనే సరంగుగా, పొదుపుగా
నడుపుకుంటూ రేరిస్తోంది ఎటుకమ్మ. జాతి కూడ్ర
జాతి, ఏలోలా కులీలి వెళ్ళకపోతే ఆలోలా యింట్లో
కుండలు డింటిలు కొడ్తాయి. శృంగవరపుకోట
తొలూక్కామమయినప్పటికీ అడవి యూలే.

అమృతపోషణయజుల సుబ్బారావుగారు

అత్తాల్లో తోనా కూలెక్కడ తొలుతుంది? నూరి
దొరకనిలోలా కట్టెలుకొట్టుకొని అవి అమ్మి కాల
క్షేపం చేసేవాడు ఎటుకమ్మభర్త.

ఓలోలా ఎటుకమ్మకు ఇల్లుజాగ్రత్తనిచెప్పి తను
గొర్రలి భుజావచేసుకొని తనతోడివారిలో అడవి
పొలం పెల్లిపోతూంటే ఆకలేస్తుండేమోనని తో
గిన్నెలో అంటలిపోసి నంజాడుగా వీరుల్లిపాయోటి
అందులోపడేది అత్తిపేమతో భర్తకిచ్చిందిఎటుకమ్మ.
అది పట్టుకున్నాడు అడవికి. ఆహా! అటువంటి
ప్రేమకుయిస్సరూపిణీయన భార్యకు చేపట్టినదాని
భాగ్యము వేటే చెప్పాలా? ఇంకో అదృష్టంవుం
దొందా? ఇంక ఎటుకమ్మభర్త రెండుజాములవలనూ
అడవిలోకట్టెలుకొట్టి అలసిపోయి కొంతసేపువిశ్రాంతి
తీసుకొని అంటలితాగి తిరిగి కట్టెలు కొట్టడానికి పెర్ని
పోయాడు. కొంతవలనూ కట్టెలుకొట్టి కడకు తోపెత్త
చెట్టుయొక్క కొమ్మ కొడుకుంటే నైవవకాత్మా
కాలువారి క్రిందపడిపోయాడు. బుట్టబద్దలయిపోయి
మరి వోటుంటమాటలేకుండా ప్రాణాలు వదిలి
పెట్టాడు. కూడావచ్చిన మిత్రవర్గము ఏడుస్తూ, వాని
గుణములను పొగడుకుంటగా ఆ ప్రాణాదిహీనమైన
కట్టెను మోసకొని రాత్రయేసరికి ఎటుకమ్మ ఇంటి
దగ్గల పప్పుచెప్పేసి దహనాశక్రియలు మరునాడు
చేయవచ్చుమని ఇంటికి పెల్లిపోయాడు.

ఇంక ఎటుకమ్మ భర్తకవంచూచి ముందు కొంత
జాలిగా దుఃఖించి మనస్సు నడుటవచ్చుకొని వచ్చే
పోయే స్వజాతిస్త్రీలలో పెనిమిటి కొంతెచార్య
పాపసానువర్ణించి చెపుతూ దుఃఖించకుండానే రాత్రి
భాగమంతా గడిచేసింది. తెల్లవారింది తనభర్త
స్నేహితులు వచ్చి భర్తను దహనపర్చడానికి తీసుకు

పోతుంటే ఎఱుకమ్మమాత్రం ఏదవసరండా వారు పోతుంటే పోయేసరికి పూరుకొని తరువాత పిల్లల్ని పోయేసరికి అదిపోయేసరికి తన పుట్టింటికి దిగిపోయే తాను శ్రమకానాటికను ప్రయాణమైంది. ఎఱుకమ్మ అన్న భార్య యీ సంగతంతా గ్రహించి తనకొంపమీద కేవలమేదోనని పోలికున్నట్లునుకీ వెళ్లి “ఎఱుకమ్మ చచ్చిపోయినానికీ వెళ్లిపోతోంది—మా పీకలమీదకి వస్తుంది బాబయ్యా! రక్షించాలి” అంది. దాంతో ఇన్ స్పెక్టరు బయలుదేరి శ్రమకానానికి వెళ్లాడు. అక్కడ వద్దని చెప్పే బంధువులమాటలు పెడచెవిని పెట్టి భర్త చితిలో మఱుకదలచుకొన్న ఎఱుకమ్మను గాంచి బలవంతంగా చీరకొంగు పట్టుకొని బయటకు లాగి దూరంగా తోసేశాడు. భర్తచావు విన్నప్పుడు లేనిదూఖం ఇప్పుడు అలుముకుంది ఎఱుకమ్మకు; ఏమీ మాట్లాడలేక పోయింది. ఇన్ స్పెక్టరుమాత్రం తనకొంప ముదిరిపోయినట్లు “మారుమనుషుల ముందరికి చావు మావాలట! తెల్లవారితే ఎంతమందిని చూస్తాలో! పిల్లల్ని పెంచలేక యీ వేషమంతా” అంటూ కూక లేశాడు. దాంతో మరీ కృంగిపోయింది ఎఱుకమ్మ. ఏ చ్చియై తీసినానీ మళ్లీ ఇంటికివెళ్లిపోయింది. అన్నయ్య, పదివయ్య, ఇంకా మై వారూ కూడా వెళ్లారు. ఏసేమిరా మాట్లాడండి! మనస్సులో విచారించే కృంగిపోతోంది “మారు మనుషుల ముంద” అన్నందుకు. ఎఱుకమ్మ ఎక్కడ సాహసం చేసి పోతుందోహాసని అన్నా వదిలా అక్కడే మకాంలేశారు. క్రమేణు రాత్రికావొచ్చింది. మరీ జాగ్రత్తగా కాపలా కాస్తున్నారన్నా వదిలాను. ఎంత కనికాయగలరు? రాత్రి పండడమైంది. ఎఱుకమ్మ అన్నావదిలా కొంచెం నిద్రకాగలేక పోగారు. అదే సమయమని ఎఱుకమ్మ వోచీర లేరు పైగా పనులందా పట్టుకొని చెఱువుకు వెళ్లిపోయి పనులలో ఆచీర తడిపేసి ప్నానంచేసి కట్టుకొని శ్రమకాన వాటికవైపు పరుగెత్తింది.

ఇక్కడ ఇంటిదగ్గర ఎఱుకమ్మ అన్నా వదిలా లేచి యింట్లో ఎక్కడా ఎఱుకమ్మనుగానక వారు కూడా శ్రమకానానికి పరుగెత్తారు. వీరు వెళ్లేసరికి చితిచుట్టూ ప్రదక్షిణంచేస్తూన్న ఎఱుకమ్మనుచూచి “అగు! ఎఱుకమ్మ!” అన్నారు. అగలేడు. చట్టువ వెళ్లి చెయ్యిపట్టుకున్నాడన్న.

“అమ్మా! మకాంప మంచేస్తావా?” అన్నాడన్న.
“నీకే? నిన్ను వరంచేస్తావు?” అంది ఎఱుకమ్మ.
“పోలికువాళ్లు మమ్మల్ని బ్రతకనిస్తారా? రిల్లీ!” అని వాపోయినాడు.

“నీకే పరవాలేదు; నాపని నేను మానను, నా పెనిమిటిలేనిట్లు నాకెందుకు? పోలికువాళ్లు నిన్నేం చేయకుండా నే చెప్తామలే! నన్ను వదిలి!” అంది ఎఱుకమ్మ.

“పోలికువాళ్లు నమ్మకానికి మేం వేం చూప గలం?” అన్నాడు మెత్తబడి.

“దానికేం పరవాలేదన్నా! నేను కాలిపోయి నప్పుటికీ నేను కట్టుకున్న చీరమాత్రం కాలదు లే పుడయవయ్యేసరికి మేం ఇద్దరం ఇక్కడే నీకు మల్లా కనుకొస్తారే! వెళ్లు!” అని చితిలో వుండింది. భర్తను భస్మముచేసి ఆరిపోయియున్న అన్నికీరస వాయిలుపోసివట్టు భగ్గుమంది ఎఱుకమ్మ పడగానే. ఆయిదునిముహూల్లో ఎఱుకమ్మ పాంచభౌతిక కరీరం భస్మమై పోయింది. చూడలేక ఇంటికివెళ్లిపోయా రన్నా వదిలాను.

తెల్లవారింది. దొరంతా మారమోగిపోయింది ఎఱుకమ్మ సమాగమనం సంగతిలో రాత్రి ఇన్ స్పెక్టరు చితిలో కొచ్చి “నన్ను మారుమనుషులముందన్నావు కదూ? నేను రోజూకే ఎంతమందినో చూస్తున్నాను కదూ? నన్ను నీవు చావుమానం చెయ్యనిచ్చేవుకాదు గాని నేనుచేశానుమాడు. నా మరణానికి మావారి కేం బాధపెట్టకుమా!” అని ఎఱుకమ్మ చెప్పినదని

మా న న పో థ

ఇక స్మెక్టరు ఎఱుకమ్మ బంధువులందఱతోనూ చెప్పి
చారినందఱిని తీసుకొని శ్రమకానితో వెళ్లెదాడు. చిరిపై
కప్పుబడివుంది పనువుచీర. ఆశ్చర్యపోయారందఱూ.
ఎఱుకమ్మ ఆన్న ఆ చీరతీసి జాగ్రత్తపెట్టెదాడు.
నిప్పులు కణకణలాడుచున్నాయి. చీర కాలనందుకు
ఎఱుకమ్మ మాచాత్మ్యాన్నిచాగడా దిక్ స్మెక్టరు.
కొంతసేపు ఎఱుకమ్మ బంధువులంతా మోకరించి
ప్రార్థన చేశారు. కొంతసేపటికి అట్రాక్టుగా ఆ నిప్పుల
మధ్య పనువువర్ణంలో చిటికెనక్షణలావున చాలకు
పొడుగుగల పాములురెండు వెనవేసుకుని వున్నాయి.
ఆ నిప్పులమధ్య కాలకుండావున్న ఆ పాములే
“ఎఱుకమ్మ, ఎఱుకమ్మ భర్తా” అని వారి నుమా
తును పొగడి అక్కడనే చిన్న దేవళం కట్టించారు

ప్రజలు. ఏటేటా ఎఱుకమ్మ పేరుచెప్పి నుమా కవరాత్రి
లోకన గొప్ప తీర్థం. ఆ దేవళండుట్టూ ఇప్పటికీ
జరుపుతున్నారు. ఇప్పటికీ ఆ పాములు అప్పడేలా
గున్నాయో ఇప్పుడూ అలాగేవున్నవి. ఆ యెఱుకమ్మ
కాపురం చేసిననీధికి “ఎఱుకమ్మ పాలెం” అని పేరు
పెట్టి ఇప్పటికీ అలాగే వాడుతున్నారు. కవరాత్రికి
జనం మాతోడుగా శృంగవరపుకోటవచ్చి అక్కడకు
మాటు ముళ్ళదూరం లోనున్న పుణ్యగిరికిపోయి
స్నానమాచేసి దేవదర్శనం చేసుకొని ఎఱుకమ్మగుడికి
వచ్చి పళ్లూ, పసుతూ, ముకుమా సమర్పిస్తూంటారు.
ఇట్టి పతివ్రతామణులైన స్త్రీలు మృతినొందినను
మృతశివులై చిరస్మరణీయులు గదా ?

మా న న పో థ

పొరా మానవజన్మ కర్మగుణ తత్త్వాది ప్రపంచంబుఁ గ
ల్లారా చూచుచునున్నవాడ వసునిత్యం వింతయుం దోచదా ?
లేరెవ్వారలుసీకు నీహాకనికిన్ లే వెందు కీ దుర్భుమల్ ;
కూరాకుందిని గోచివెట్టుకొని నీకున్ హాయిగాదోచు కా
సారప్రాప్తమునన్ మహావటతరుచ్చాయోపవిష్టుండవై
ధీరుల్ మెచ్చగఁ బాడరా ; మరిభవోత్తిర్లుండవై కూడరా ;
పోరా ముక్తివధూటి యల్లదిగో : నీభోగేచ్చులన్ వీడరా.

ప. కృ. మూర్తి

చాంద్ సుల్తానా

గొనెల సుసంగరావుగారు, ఎం. ఏ.

చాంద్ సుల్తానా పవిత్రనామాక్షరములు అహమ్మద్ గరరాజ్యసంరక్షణా ధురీణత్వమున నైక్యమాయెను. అబలయగు నా బాలామణి బలపరాక్రమాదు లాబాలప్రసిద్ధములు. అహమ్మద్ సగరరాజవంశమున నుద్భవించిన సర్వలో నీమె సితదు్యతివలె సముజ్జ్వలము. శూమాతేజంబులకు, సత్యశౌచములకు, ధర్మాధర్మములకు శేవధి. స్వమత పరమత విభేదములేక యితర మతములయెడ గౌరవము, సహనము కనుపరచుచుండెను. కష్టసహిష్టుత, నిస్తంద్రత రాజనీతిజ్ఞత మొదలగు సుగుణపుంజములు, నద్వితీయమగు ప్రేమ, యనన్యసామాన్యమగు వివేకము, ననిర్వచనీయమగు సౌజన్యము మొదలగు దైవీప్రవృత్తులు వీన్ననాటినుండియు నీగీర నారీమణియందు ద్యోతక మగుచుండెను. నిరతముఁ బ్రహృష్టాంతరంగమున, సామంతులగు తాబేదారులను దీనులగు సేవకులను నాదరించుచుఁ బోషించుచు వారి కనుగుణ్యముగఁ బ్రవర్తించు చుండెను. వేయేల, నీమె యసాధారణ గౌరవోదార; యఖండ శౌర్యాలంకార; యసమానకీర్తిస్వరూప; సర్వజనసమాదరణీయయై, స్వాతంత్ర్య గామియై, లోకైకమాలయై యలరారుచుండెను.

1596వ సంవత్సరమున మొగలాయి చక్రవర్తియగు నగ్గుర్ చక్వరముక్తయనం

దగు దక్కనురాజ్యధానిపై నుక్కుకత్తి నెత్తెను. మురాదురాజపుత్రుం డీసమరమునకు సర్వసైన్యాధిపత్యము వహించెను. ఆఘోరసంగ్రామప్రణాళికకు సహమద్ సగరుముట్టడి తొలిపడ్డు. అహమ్మద్ సగరు ముస్ముందు భయానకరణరంగముగ మాటిపోవును. ఏలికఁజూడ బాలుఁడు; ఇంక కర్తవ్యమేది? అహమ్మద్ సగరునం దెచ్చటఁ జూచినను జనులు గుంపులుగూడి రాజ్యరమకు రానున్న ఘోరవిషత్తును గూర్చి పలుసారులు ముచ్చటించుచుండిరి; ఉపన్యసించుచుండిరి; కర్తవ్య మూహించుచుండిరి.

ఇట్టి విషమపరిస్థితులలో చాంద్ సుల్తానా తదేకదీక్షతో నిరుపమానకౌశలముతో కార్యప్రణాళికను సమకూర్చుకొనుచుండెను. వజీరులు, సామంతులు, సైన్యాధీశులు, రాజప్రతినిధియగు చాంద్ బీబీచెంత కేతెంచి వినయవినమితగ్రాతులై సలాములనొసరిచి, మొగల్ వీరులనెదుర్కొని నిర్జించు సుపాయ మత్కౌశల్యక మనినడివిరి. చాంద్ సుల్తానా కను సప్రమత్తతతో సమస్త విషయముల నాకర్ణించి, డెండంబున గ్రంధుకొన్న సుదేహముల నివారించనెంచి శత్రువాహినుల సంఖ్య, నాయకుల నామములు, సంగ్రామమునకు వలయు సామగ్రి గూఢచారుల సంచారములు మొదలగు విశేషములఁ గూర్చి ప్రశ్నించి చక్కగఁ విషయము సవగాహన మొనరించు

కొనెను. అనంతర మామె కొంతదనుక మా నమ్మద్ర వహించి యిచ్చుక తడవాలోచించి యుద్ధమున కవశ్యము సిద్ధపడుడని యాజ్ఞా కించెను.

మొరా దహమ్మద్ నగరరాజ్యసింహాసనము నచిరకాలములోఁ దనకు నర్పింపుమనియుఁ దన యాజ్ఞను రాజప్రతినిధి శివసావహింప వలయుననియు సందేశ మంపెను. 'యుద్ధము నకే సిద్ధ'మని చాంద్ బీబీ ప్రత్యుత్తరమొసంగెను; ఇరుకక్షలవారు హోరాహోరి భోరాడుచుండిరి. ఇంకచాంద్ సుల్తానా, వీరపురుషవేషమునఁ గృపాణసాగియై మొగలాయి సేనలు కలగుండువడునట్లు భీకరాకారమునఁ గదన మొనర్చుచు శాస్త్రపుల శిరములను నిసితకరవాలమున కెరవేయుచు, సహమద్ నగర రక్షాదళులగు ధీరులఁ బురికొల్పుచు, వీరవిహారము నల్పుచు నాటుమాస

ములు కోటను బటిమతో సంరక్షించెను. కావుననే యొకానొక సుప్రసిద్ధ పాశ్చాత్య చరిత్రకారుం డీ క్రిందవిధమున చాంద్ సుల్తానాను బ్రస్తుతించెను.

Chand Sultana who acted as a regent on behalf of her nephew, gallantly defended the city of Ahmadnagar appearing herself on the ramparts of the city in full armour and with drawn sword.

అహమ్మద్ నగర దుర్గస్వాధీన మొనర్చుకొనుట దుర్గమ మగుచు మొరాద్ సంతి చేయ నిశ్చయించి రాయబారము పల్చి కృతకృత్యుడాయెను. మొగల్ సేన ఢిల్లీపురాభిముఖమాయెను. అగ్గురు చక్రవర్తి చాంద్ సుల్తానా ధీచాతురికి, ధైర్యసైర్యములకు రాజ్య రక్షణమనీషకు నతులితా సందాశ్చర్యముల నొందెను.

బలగర్వోల్ మొగలాయు లహ్మదునగర్ పైఁగత్తిఁగీటంగ నీ
వలఘుప్రాధవ వైభవోద్ధతి నవార్యప్రాధి నుద్గాఢని
శృలధైర్యాకృతిఁ గోటఁగాది రిపులన్ జక్కాడవే! చాందుబీ
సులతానా, స్వజనైక రక్షణకళా సూక్ష్మర్థప్రసన్నాననా.

బాలికలు - పాకవిద్య

శ్రీమతి కృంగారవి లక్ష్మీనరసమ్మగారు

శ్రీవిద్య తినిత ఆభివృద్ధిగాంచుచున్నను, మన పటికంటె పెక్కుచగానే వ్యాపించుచున్నది. పురుషులకు గరువలడు విద్యవలెనే శ్రీలలిగరువలడు విద్యయు, ఏరోయితవిధముగా పుస్తకమును చదివుట నుపయోగించుచున్నదేగాని జీవయాత్ర నుపయోగించు నంతటిదిగాలేదు.

శ్రీలును, పురుషులకువలెనే పురుషవిద్యలను నేర్చుకొని విడువదులులై, జేకాభ్యున్నతికి తోడ్పడినగాని సంఖ్య ముక్తేజమునకు రాదు.

కొంచెము పెద్దదగు ప్రతియూరి నొకపాఠశాల యందున్నది. చాలిక్ లాపాఠశాలకుతోయి, చాలు రతోపాటు పాఠపుస్తకములను జదువుచున్నారు. ఇట్లు కొంతకాలమువరకు జదివినపిమ్మట, శ్రీలయందును, పురుషులయందు భేదమేర్పడి. ఇరువురు జేరుజేరు విధముగా జీవనము గడుపవలసినవారగుచున్నారు.

శ్రీరభస్యలయైన పిమ్మట భర్తతో కాపురము చేసి, పిల్లలగని తల్లియై, శిశుపోషణాదికములలో నెలలందున్నది. పురుషుడెదిగి పెద్దవాడై భార్యతో సంపారచక్రమును నుఖముగా నడుపుటకై, ఏరోయిక్ వృత్తిలో ప్రవేశించి భనము సముపార్జనముచేసి, పిల్లలను లోకోద్ధారకులను గావించుటకు వలయు పాఠశ్యము లానగూర్చువలసినవాడగుచున్నాడు.

పోసి! శ్రీలకి యున్నతివిద్యనేర్చి, వారికి భన సముపార్జనమునకు వినియోగింతున్నయిదల, పురుషులకి ఉద్యోగములుగాని, సంపాదవ్యామగు వృత్తులుగాని చాలవన్న నీసమయమున శ్రీలుకూడ ఉద్యోగ

ములకు పోటిపడినయిదల నిరుద్యోగపనుస్య మరింత కఠినమై, జీవము బాంధోశన కలిగించునేగాని ఘల ప్రదాయికాదు.

గర్భిణీశ్రీకి విశ్రాంతి యావశ్యకము. పిల్లలను పెంచుటలో తల్లికిగల యోగ్యు, శాంతి, పురుషుల నందుటయరుదు. గర్భధారణమునకు పూర్వమును, ప్రసవానంతరమునుకూడ శ్రీకిసంతోషము, పొఖ్యము, విశ్రాంతిముఖ్యావశ్యకములు. సమాజమున నీజీకోద్ధరణ కార్యమునకు పైగా, సంపారమునీడు బాధ్యతకూడ మీదపడినయిదల శ్రీ చాల నలగిపోవుటయేగాక, ఇటు శిశుసంరక్షణమో, అటు ఉద్యోగమో చెడును.

ప్రకృతి సిద్ధముగా పురుషుడు ఏరోయిక్ వృత్తిని సాధనముగా గొని భనసమూపార్జనమునకు దగి యున్నాడు. "మగవాని పెంపుదిడ్డ" యని వాదారు పిల్లల ననుట వాడుకయై యున్నది. బుద్ధి చాకచక్య ముందుగాని, కార్యవిర్వహణముందుగాని, పరాకాష్ఠ యందుగాని, శ్రీలు పురుషులకు తీసిపోరు. రాజ్యములనేలిన శ్రీలు, రణరంగమున రక్తపిక్తధారలతో తాండవించిన శ్రీలు, మంతులై రాజకార్యముల నడపిన శ్రీలు లేకపోలేదు. కాని వారిసంఖ్య చాల తక్కిన.

అట్లే పురుషులలోకూడ, ఇంటిపనులయందు, వంట పనులయందు, శిశుపోషణయందు, ఆరితేరినవారు గలరు. కాని వారిసంఖ్యయు చాలతక్కిన.

మాడగా, ప్రజాభివృద్ధి గావలసినయిదల, శ్రీలను మారలుగా నుండునట్లును, పురుషులను, భార్యలను, పిల్లలను నుఖముగా పోషించుటకు వలయు భనము

వార్తించుటకును నియమించిన ప్రాచీన సాహచారము మంచిదిగానున్నది.

శ్రీలక్ష్మీ చారికలును తండ్రియే, యావననుండు భర్తయు, వాగ్ధికమున ముగులును, పోషణకర్తలుగా నియమించి శ్రీ సౌఖ్య విశ్రాంతిలను గలిగించిన మనువు ధన్యుడు.

నాగరకర ముదిరి ముదిరి, శ్రీ మాతృత్వపదవిని స్వీరించకను పురుషుడు పెండ్లియాడి భార్యాభ్రతుల పోషణభారము వంగికరించకను, దేశవర్జకులగు ప్రజలను సృష్టించుటకు వెనుదీయగా, జర్మనీ, ఫ్రాంసు దేశము లీనాడు శ్రీలక్ష్మీ మాతృత్వధర్మమును, పురుషులకు భార్యా మతుల పోషణమును విధియించి దేశమును ప్రజావర్జము గావించుచుండవలసిన శోచనీయ స్థితికి వచ్చినది.

ఇప్పుడిప్పు డెక్కడక్కడ శ్రీలు పరీక్షలు పాఠ్యము ఉద్యోగపదవుల వాగ్రమించుచున్నారు. భార్యాభర్త లొక్కొకటనుండి, హాయిగా రాంపత్త్య సౌఖ్య మనుభవించుచున్నవారిని జూచినవారి కెంతో ముచ్చటగా నుండువని చెప్పుగా వినియుంటిని. ఉద్యోగమునకును, సంసారధర్మమునకును పదక పోవుటచేత, అట్టి శ్రీలు వివాహమునే మాని పరివ్రాజకలుగా నిలిచిపోవుచున్నారు. అట్టివారు కొందఱున్న జాలును.

ఎటుజూచినను, శ్రీలక్ష్మీ మాతృత్వపదవివాంఛ యుదయింపజేయు విద్యాప్రకారిక చాల యావశ్యకము.

ప్రస్తుతము మహాకాలలలోని విద్య 13, 14 ఏండ్లలో పూర్తిగావించుకొని యస్. యస్. యల్. సి. ప్యాస్ అవ ఓకచాల, అ త్రవారింటి కేగవరో చిన్న చిన్న పనులు చేయుటకు గూడ రాక, తనకును, తనభర్తకును సౌఖ్యమూజాలనున్నది.

శ్రీలు పాఠశాలలోనే చిన్నతనమునుండియు నుండుట చేత, వారిభావి సంసార సౌఖ్యమునకు వలయు విద్యలను, పాఠశాలలలోనే నేర్చుటవలయును. ఆ

విద్యలలో — పాక విద్య — చాల ముఖ్యమైనది. హిందూగృహము మిక్కిలి మితవ్యముయితో గూడిన గృహము. హిందువుల ఆర్జన మిక్కిలి తక్కువ. ఆకారణమున పెద్దకీరములవారు పెట్టుకొనినట్లు, వంటకొకనిని, బజారువెచ్చుముల కొకనిని బట్టలార జేయుటకొకనిని, యిట్లు పలువురు వైకరులను పెట్టుకొనుటకు వసతివాలదు. కావున శ్రీలక్ష్మీ ప్రధానముగ పాకవిద్యను పాఠశాలలలో నేర్చుట అభిలషణీయును.

15 ఏండ్ల శ్రీ, భర్తతో కాపురముచేయుచుండును. అప్పటి కప్పుడే వంటయం చాలితే, శిశుపోషణమునకు వలయు విద్యను నేర్చి, కానుకాస్త్రమును ఆశోగ్యకాస్త్ర సమ్మతమునర్చుకొని భర్తార్థకాను మోక్షములను జూరగొను సర్వోయర్థమువనుండుట హిందూకాస్త్రసమ్మతము. అది యిట్లుండ, నేటి ఆర్థిక పరిస్థితులను బట్టి చూచినను, శ్రీ సంసారమున పనికి సహాయకారిగా నుండినగాని ఆసంసారము మట్టుగా వడవదు.

ఆదిభాగ్య హిందూకుటుంబములు నేడు కాష్ఠిం చుటయే అరుదుగానున్నది. అట్టి కుటుంబములలోని పెద్దలు, చిన్నవారలకు చెప్పుకయే, సంసార నిర్వహణమునకు వలయు సదుపాయములను చెప్పచుం డెడివారు.

పుధక కుటుంబము లేర్పడినతరువాత, చిన్న వయస్సున తల్లియగు యిల్లారికి సంసార నిర్వహణ దక్షత, పాకకాస్త్రప్రవీణత మరింతయవసరములైనవి.

కావున పాఠశాలలలో ప్రస్తుతపు ఆశోగ్యకాస్త్ర పదకుల ననుసరించి పాకకాస్త్రమును తెప్పటకు ప్రోత్సాహింపవలయునని కోరుచున్నాను. పోదనీయు లియగ్నిప్రాసముతో నేర్పించి పాఠశాలాధికారుల కిదిషయమై యుద్యోగము గలిగింతురని నిశ్చయించుచున్నాను.

శ్రీలు యభివృద్ధి కెంతో కృషిసల్పుచు, కష్టపట్టు ములకొర్చి, ప్రకృతమైన “గృహలక్ష్మి” పత్రికా వరంసమును వడపుచున్న, పత్రికాధిపతులుగూడ నిదిషయమై సర్వోపి సల్పుదురుగాక యని కోరుచున్నాను.

వింతవివాహము

బంకుపల్లి సూర్యకాశ్రిగారి

అది మాఘమాసం. రథసప్తమి వెళ్లి రెండురోజులే అవడముచేత మలయమారుతం హాయిగా వీస్తుఉంది. 'పరిమళం' అప్పుడె భోజనంచేసి చావడిలోకొద్దింది. గోడకు దాపిన సరస్వతీపటము వెనుక మామూలు ప్రకారంపెట్టిన గృహలక్ష్మి పత్రిక తీసి చదువుతూ మంచంమీద చేరబడింది.

ఎదురుగాఉన్న యింట్లో 'సమీరు' కుర్చీలో కూర్చొని కళ్లతో ఉపద్రుకుంటూ తన విద్యార్థి పరీక్షాపుస్తకాలు చదువుకుంటూఉన్నాడు. తల పైకెత్తిచూచేసరికి ఎడమవైపున్న పరిమళంయొక్క సుందరపడనం కనిపించింది. సమీరు తనహృదయాగ్ని ఇన్నాళ్ళకు ఆమె వరంచేశాడు. దృష్టికూడ పరిమళంమీద లగ్నమయిపోయింది.

పరిమళానికి ఆచూపులు విసుగుకలిగిం చేయి. అదివరకెప్పుడు సమీరు అల్లా చూడకపోవడంచేత కోపంకూడ బద్దించింది. కొంతసేపటికి ఈర్ష్యతెచ్చుకొని తనచేతిలో ఉన్న గృహలక్ష్మి పత్రికను మంచంమీద పడవేసి చావట్లాంచి వెళ్లిపోయింది.

సమీరు ఖమ్మడై పోయేడు కాని ఒక్కొక్కమారు ఎంచేతనో ఒళ్లుపులకరిస్తుఉండేది. పరిమళం పెరితనం జ్ఞాపకం తెచ్చుకొని ఒక్కొక్కమారు కోపం దుఃఖంకూడ తెచ్చు

కుండేవాడు. మొత్తంమీద ఇదివరకున్న మశకాంతి ఇప్పుడులేదు చదువుతూవున్న పరీక్షాపుస్తకాలు తలకెక్కడంలేదు.

౨

పరిమళానికి యిరువదియైదు సంవత్సరాలుంటాయి. మందారపువ్వులాంటియావ్వనం, యావ్వనంతోపాటు వైధవ్యవ్యధకూడ అనే శించింది. రోజురోజు జీవితం యెడారై పోతూంది. "జీవితంలో నాకు విశ్రాంతిలేదు. కాబోలు!" అని అనుకుంటూ ఉండేది. కాని ఎప్పుడూ గృహలక్ష్మి భారతి మొదలయిన పత్రికలు చదవడంచేతనూ సమీరు ఇన్స్ట్రుమెంట్లచేతనూ హృదయనిశ్రాంతి కల్పించుకుంటూ ఇప్పుడిప్పుడు భావాలు మార్పుకుంటూ ఉన్నట్టు అగుపడుతూఉంది. పాటలంటే చాలయిష్టము. పాటలుపాడిన అడవిల్లల్నిచూస్తే చాల అదోస్తుంది. తననోటు పుస్తకంలో ఎన్నోపాటలు రాసుకుంది. ఎప్పుడూ ఆడుతూపాడుతూ సంకోపంతో పవిత్రంగానే కాలంగడుపుతూఉంది.

పరిమళం తండ్రి శ్యామలరావుపంతులు గవర్నమెంటుపెన్షనుదారు. పూర్వచార పరాయణుడుకాదు గాని స్వతంత్రభావాలు లేనివాడు.

సమీరుపన్నుగడలకే మాత్రం తీసిపోడు. ఎలాగైనా తనకోరిక సఫలం చేసుకుందా మనుకున్నాడు.

3

మర్నాడు పదిగంటలయింది. మామూలు ప్రకారం పరిమళం భోజనంచేసి ముందుచావడిలో కొచ్చింది. పటువెంకనున్న పుస్తకం తీస్తు సమీరుమీదికి తనకడకంటే సెప్పిలైటు భోజనం చేసింది.

తమాషాచేద్దామని “ఇదిగో!” అని తన మధురకోరికస్వరంతో కూసి చాటుకెల్లి దాగుంది. భావతరంగాల్లో తేల్చాడున్న సమీరు హృదయనావకు లంగరు అందలేదు. తానేంచెయ్యాలో తనకు తెలియలేదు. కాని అతిడబ్బేస్తున్నాడో చూద్దామని పరిమళం టిటికీలోంచి కొంచెం తలపైకెత్తింది. సమీరు ఏమీ ఎరుగవట్టు తలవంచుకొని పుస్తకం చదువుతున్నట్టు నటిస్తు పరిమళంయొక్క వదనకమలం పూర్తిగ నోచరమయ్యేక “ఓహో!” అని పక్కననవ్వేడు. పరిమళం కోపమువచ్చినట్టు వేడిగసమీరువేపుచూస్తూ గబగబనడచి వంటింటికెల్లిపోయింది. “నాకేనా కోపంరానిది” అని సమీరు వీధితిలుపులు గభాలున మూసేశాడు.

౪

ఆరాత్రి సమీరు కసలునిద్రపట్టలేదు. “పరిమళానికి నామీద నిజంగా ప్రేమందా లేదా? లేక ఇదంతా కొంచెతనమా? అంతలోకెవరైతే... అంతలోకేకోపం...”

పెరితనముంటే ఉందిగాని అందులో వ్యక్తిత్వంకూడ ఉంది.

పరిమళాన్ని విడచిక్షణమేనా ఉండగలనా? అయ్యో ఉండడమే! విడచి బ్రతుకడమే! నా జీవితం శీర్షారణ్యంకాదూ! పరిమళం! నా జీవితం నిష్ఫలంచేస్తావా? అని ఈవిధమయిన మోహంబోధన తప్ప మరొక ఆలోచనకు సమీరు హృదయంలో తావులేదు.

నిద్రలో కూడ పరిమళంవదనకమలమే ప్రత్యక్షం. హృదయేశ్వరి మందగమనంతో సమీపించి ఆలింగించేయబోయినట్టు కలొచ్చింది. ఇంకేమిజరుగునోగాని అంతట్లో గదిలో ఏదో చప్పుడైన చట్టన మెలకువొచ్చింది. దిగ్గునలేచి చూచేసరికి పరిమళం లేదు. పరిమళం వాయువులో లీనమైపోయింది. తుదకు విషవాయువై పోయింది పరిమళం. మరి ఒక్కమనుకైనా లేదు.

సెంటనే ఫైల్ తీశాడు. స్వప్నమంతా చిత్రించిన కథగారాద్దామనుకున్నాడు. చిన్నలు నన్నెలుపెట్టి కథపూర్తిచేసేసరికిరెండుగంటలు రాత్రియింది.

ఉదయాన్నె సమీరుకనబడలేదు. నిన్నటి వేడి వేడిచూపులు ప్రియునిమనస్సు విరిచేశాయేమో అని పరిమళానికి బెంగకలిగింది. రోజు సంతోషంగాతిరిగే పరిమళం ఆనాడు కొన దిరిగి స్తంభానికి చేరబడికూర్చొంది.

౫

సమీరుకథను పరిమళానికి చూపించా అని అనుకున్నాడు. ఒకవేళ యీకథకామల

రావుపంతులు కంటపడితే అసలుకే మోస మొస్తుందేమో అని అనుకున్నాడు. ఆ కథ కాగితం ఇంట్లో ఉంచేసి ఉత్తచేతులతో పీఠిలో కొచ్చేడు. శ్యామలరావు పంతులుతో మాట్లాడదామని కల్పించుకొని అతనింటికి వెళ్ళేడు.

సమీరుని చూడగానే పరిమళానికి వల్ల మాలిససిగ్గు కలిగింది.

పైట సవరించుకుంటూ ముసిముసిసవ్వు తో పాటలపుస్తకం తెరుచుకొని కలంతో ఒక్కొక్కపాట రాసుకుంటూ కూర్చుంది. సమీరు నిజంగా మాట్లాడడానికి వెళ్ళలేదు. కాని ఏదో కొంతసేపు శ్యామలరావు పంతులుతో మాట్లాడి తిరిగి ఇంటికెళ్లుతు ఉంటే పరిమళం ఎదురైంది.

E

“పరిమళం! కాస్తమందినీరిస్తావ్!” అన్నాడు సమీరు. పరిమళం తెచ్చిన నీళ్లు త్రాగేడు. “ఇంతతీయ్యగా ఉన్నాయే నువ్వుదెచ్చిన నీళ్లు?” అన్నాడు. “అతిపిరిళ్లలోలేదు” అంది సవ్యతా

“అవునుగాని మాయింటికోసారిబస్తావ్?”

“ఎందుకూ?”

“ఒకగమ్మత్తు చూపిస్తా!”

“ఏమిటి?”

“ఒస్తేగాని చెప్పను”

“చూపిస్తేగాని రాను”

“బలేటక్కురివే”

“సరిగాని చెప్పవోయ్”

“కథ”

“కాదు చెవుదూ” అంది.

“అబ్బ !!”

“అయితే నేనురాను”

“అయితే విను. నీమీదకలొచ్చింది రాత్రి”

“అయితే కథ రాకేమేటి ఆకల?”

“ఆ, అట్లాంటిదే జరిగింది”

“ఏమనొచ్చిందికల?”

“తినబోయిరుదులెందుకూ అడగడం?”

“ముందు తెలుసుకుంటే మనస్ఫూర్తిగా తినొచ్చునని”

వీళ్లకబుర్లు శ్యామలరావుపంతులుకి విని పించేయి. ఏమిటో చూద్దామని తలుపుతీసే సరికి తోడిదొంగ లిద్దరు ప్రత్యేక్షమయ్యారు.

ముఖం ప్రక్కకు త్రిప్పి సవ్యతకుంటూ నిలబడ్డాడు సమీరు.

పరిమళంసిగ్గుతో దాగుంది. పాపం శ్యామలరావుపంతులు ఏంచేస్తాడు? ఏవో గొనుగు కుంటూ గదిలో కల్లిపోయ్యేడు.

పరిమళంఒచ్చేక “విన్నారు చివరకు మన కథంతా” అన్నాడు సమీరు.

“పరవాలేదు. సాయింత్రంరావా?” అంది.

“ఆ ఆరుగంటలకి”

“ఆ”

సమీరు హృదయభారంతిగింది. పరిమళం మాటలు తలుచుకుంటూ సూతన వికాసంతో పికారువెల్లిపోయేడు.

2

అనుకున్న వేళకు పరిమళం సమీపింటికి బయల్దేరింది.

సమీరు తనగదిలో సంధ్యచీకట్లో ఆలోచిస్తు కూచున్నాడు. ఆలోచన ఆరోగంబ మీద; ఇంతలో ఎవరో వెనుకనుంచి కళ్లు మూసేశారు. ఉలికిపడి విడిపించుకోవానికి వెనుకకు చేతులుచాచి ఆ చేతులు గట్టిగ పట్టుకున్నాడు సమీరు.

“ఇదంతా ఎ రీ త్న చదు నే నా ?” అంది నవ్వుతూ పరిమళం.

సమీరు కథతీశాడు. “ఇదిగో! నీకు చూపిస్తానన్నది.”

“స్వప్నగాథా?” అంది.

“మనవిలాసగాథ”

పరిమళం ప్రియునిలో పూర్తిగా లీనమయి పోయింది. తన్మయురాలై లోకం మరిచి పోయింది.

౩

రాత్రి భోజనమయ్యేక శ్యామలరావు పరిమళాన్ని పిలిచి “ప రి మ ళం, నీవరన బొత్తిగ బాగులేదునుమా?” అన్నాడు.

పరిమళం నవ్వుతూ “ఏనాన్న” అంది.

“ఇదేమిటిల్లా అదురుతెదురూ లేకుండా.”

అన్నాడు కోపంతో.

పరిమళం తలవంచుకొని కాలి బొటన వ్రేలితో నేలమీదరాస్తూ కన్నీళ్లు కారుస్తూ నిలబడి సరై పోయింది.

ఆరాత్రి ఏవేవో మాటలు చాలచాల అన్నాడు తండ్రి.....

ఆరాత్రి తొలిఝాము ఎల్లాగో గడిపింది తెల్లవారుసరికి పరిమళం ఇంట్లోలేదు. సమీరు ఊళ్లోలేడు.

ఆరోజు గడిచిపోయింది. రెండోరోజు కూడ గడిచింది. మూడోరోజు ఒచ్చింది. సమీరు పరిమళాల జాడైనా లేదు. నాలవ నాడు ఉదయం శ్యామలరావుపంతులుపేర ఒకకార్డు ఒచ్చింది.

అందులో:—

“నాన్నగారికి,

నమస్కారములు. నేను సమీరుని పెళ్లి చేసుకున్నాను. మా ప్రేమ ప్రవాహాన్ని మానవమాత్రుడు అడ్డలేడని నేను సాహసించి చెప్పగలను. ఇదిఒక పవిత్రమయిన ప్రేమారాధన. అమానుషమయిన అకృత్యము కాదు.

ఇట్లు మీ ప్రിയత్తులకు,

“పరిమళం”

‘సుకృతి యెవ్వండ్లో కదా ధాత్రిలోన్’

- శా|| శ్రీ విశ్వేశ్వర సన్నిధానమునఁ గాకీ జ్ఞేత్రమం దార్య భూ
దేవుల్ కొందరు పూర్వ మొక్కపుడు ప్రీతిన్ గోష్ఠిగాఁజేరి నా
నా వేదాంత రహస్య చర్చలను విన్నాణంబుతోఁ జేయుచున్
శ్రీ వాణీ కరుణాకటాక్ష విలసద్భీయుక్తి నొప్పారుచో.
- మ|| పరమాశ్చర్యకరప్రభాయితము దివ్యంబున్ స్ఫురన్నాగరా
క్షర సంయుక్తమునై తనర్చు నొక బంగారంపుఁబల్లెర మా
పరిష్కాంతపమధ్యభాగమున శోభారాశ్రియైవ్రాఁలెఁ నీ
శ్వరమాయాతీతయంబు లొక్కొకట నుద్భాసించుఁబో యట్టులన్.
- మ|| ‘బహుమానం సుకృతేర్ష రేణ’యని యావత్రంబుపై నుండె; నా
మహనీయుల్ తిలకించి రిచ్చవడి పల్మారుల్ ఘంట్రెట్టె త
న్మహాదర్శంబును బొంద నర్హుడెవఁడోనాయంచుయోదించుచున్
బహు మార్గంబుల. నిక్కమే సుకృతి యెవ్వండ్లోకదా ధాత్రిలోన్.
- చ|| అకట మరొక్క వింతిగలదా హరదత్త హిరణ్యవస్తువున్
సుకృతులుగానిమానవులు సోకినఁజా లది నత్తురేకుగా
నొక తృటిలోనమారు !! నెవరుందురు సాహసు ? లై సఁగాని యూ
రక నొక రిద్దరయ్యలు పరాభవ మొందిరి యప్పు డప్పుడే.
- ఉ|| ఆకథ దేశదేశములయందును వెల్లడియై యహర్నిశల్
రాకలు నేయుఁబొచ్చి రటు లక్షలకొద్ది మహానుభావు, ల
స్తోత్రయశుల్, విశుద్ధచరితు ల్లినికు ల్నిరతాన్నదాతలున్
ప్రాకటధర్మశాస్త్రపరిపాఠకు లుత్కటపుణ్యశాలులున్.
- ఁ|| ఏటికి వీరు వారనుట లేగతిన్ సుకృతంబుఁజేసి ఏ
పాటి యటంచు నెంచుకొను వాఁడెవఁడైన నశే కడంగి యా
హాటకపత్రమొందఁదగు నంచు నశేష ధరాతలంబునం
కాటంగఁ బందిరంతఁ బరిష్కృతములుబిడతాంతరంగులై .

ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని వివిధ ప్రాంతాల వాస్తవీకరణ

శ్రీమతులు చంగవాయలి, దుక్కినిలమూర్తి గార్లు

సుకృతి యెవ్వంకో కదా ఛాత్రిలోన

ఉ॥ ఆ సమయాన యాత్రికజనానికి లెక్కయుఁ బ్రత మున్నదే
భాసురమైన యా కనకపత్రముఁ బొందుద మన్న గోసయే !!
వాసిగ వంగహీనులగు వారికిఁ బేదలకెల్ల తై రికుల్
కాసుల వర్షములుఁగిసి కమ్మని కూరలుఁ గాయలన్నముల్
రాసులఁబోసి బట్టలిడి క్రమ్మరి యా పరివత్ స్థలిక రసా
భాసము నొంది పోదురు; శివా ! యెవరు సుకృతంబు నేయరో!!

ఉ॥ కాలికి బుద్ధి సెప్పె గతగర్వముతో నిరతాత్మదాత; యా
జోలికి బోవుటే యుశిగ శోషిలి మేటి పరోపకారి; యా
ప్రాలిక మోముఁజూపఁ డల భూతదయాపరుఁడట్టె; రేకుపై
న్రా లింక బుద్ధి నొల్ల రేటువంటి మహాత్ములుగూడ నయ్యెడక॥

మ॥ చనె నిబ్బంగి నయారె ! యిట్టె యొక వర్షం; బంత నవ్వీటిలోఁ
దన సర్వస్వముఁ బీదసాదలకునై దానక్రియల్పేసి యొ
క్క సిమేసంబున గోచిగట్టుకొని శీఘ్రంబేగ నవ్చోటికి
జననాథుండొకఁ డెల్లవారలకు నాశ్చర్యంబుఁ గల్పించుచుక॥

ఉ॥ 'దాతలలోన దాత ! ననుభాతలమందున నిట్టివార లే
జాతులనై నఁ బుట్టుట యవత్య మనత్యము ! భూతనాయకుం
డీతనికే యొసంగు నది; యేటికి సంశయ మొంద ? రండహా
చూతము కన్నులార' ననుచుం జని రెల్లరు వానివెంబడిక

మ॥ 'లలి నీ భూపతి, కట్టె తోడుతన కై లాసంబుఁ జేరుక' 'కుభృత్
కులరత్నం విడ బొండెతోడుతనె వై కుంతంబుఁ జొచ్చుక' 'మహా
త్ముల కీ ఛారుణి నే యసాధ్యమును గడ్డో ?' యంచు నెల్లెత్తి వీ
ధులలో లోకులు కాకుల ట్లరచి చేతు ల్లోటి రుత్సాహులై .

మ॥ 'ఇతనిం బోలు విరాగి యెవ్వఁ డెపు డొండే బుట్టినే? యిట్లు శ్రీ
వితతిం బందియొసంగునే' యనుచు శ్రీ విశ్వేశ్వరాస్థాన పం
డితవర్గంబును గూడ వానిఁగొనియాడె వేయినోళ్లక. మహీ
పతియుక నేగమ తల్పభాసదులతో వాక్రుచ్చె దా నిట్టులక.

చ॥ 'అనఘ చరిత్రులార, వినుఁ డా నిటలాత్ముడు సాక్షిగాఁగ నా
ధన కనకాది వస్తుసముదాయములన్నియు గ్రుడ్డిగవ్వయై

నను మిగులంగ నీక యిడినాడనుగా ! సుకృతంబు దీని కం
తెను మరియేది ? వే యొసంగుడి యిక నాకు నువ్వర్ల వ్రతమున్.

మ॥ అస నాపండితు లై కకంఠ్యముగ 'నానా మానవాధీశ ! దా
నిని నీవే గ్రహియింప వర్హుడ వహా నిక్కంబుగా !' నంచుఁ బ
ల్కిన మోదాతిశయందు వాఁడు నరుగెక్కె మెల్లగా ! రోమ హ
ర్షణకంచాది విలక్షితాంగమునఁ జేరంబోయె దానింగొనన్ ;

ఉ॥ వెంటనె యెల్లవారలకు విశ్రుతమై యశరీరి యంతలో
'నంటకు దొంగనాకొడక ! యంటకు మంటకు ; మీపుకాపుము
క్కంటి దయాస్పదంబ'వని గట్టిగ మ్రోసెను గాని భూవిభుం
డంటును దాని నానమెయి ; నక్కట ! తత్ఫలమేల చెప్పుటలే !!

మ॥ పరిహాసాస్పదు లాటగాక ! తమ గొప్పల్తాము వేమారుఁ బ
ల్వరిలో నూరకఁజెప్పుకొన్ననరు లా భూతేశ్వరప్రీతి లా
దురే ? యాత్మస్తుతికంటెఁ బాతకము కద్దో ? పట్టియాడంబరు
ల్పరితార్థంబెటులం గడింతు రెటు లాశాపాశసంబద్ధులై ?

ఉ॥ ఈవిధి 'దొంగనాకొడుకు' లెందరికయ్యెనో శృంగభంగ మ
య్యా, వివరింపమాకుఁ దరమానె ? య దట్టుల నుండనీ : మహా
దేవునిఁ జూచువేడ్కఁజనుడెంచె నొకానొకనాడు మేటి న
ద్యావుఁడు కాఁపువాఁడొకఁడు భద్రముగా నటు వారణాసికిన్.

మ॥ పరమానన్యము — చూడలే మకట ! యేపాపంబులం జేసెనో !!
కర మామేన్ వ్రణపూర్ణమై యమిదుతర్గంధంబులం గొట్టుచున్
బురుపుల్లారుచునుండ బాధపడుచున్ మొర్రోయటం చూర్చుచున్
బొరలంజొచ్చు నొకండు మార్గమున నాపుణ్యాత్మకుం జూచుచున్.

మ॥ 'కడువృద్ధుండను ; గండ్లులేవు ; నడువంగల్లాడ ; వమ్మయ్య, ప
త్రైదుకూఁ డింత జలంబు — చాలు నదియే ! యీదీనునిన్ వేగఁజూ
డండు!! పాపంబులునోయె ! నొక్కఁడును లేఁడో ధర్మచిత్తుండు నా
నుడు లాలించెడివాఁడటంచుఁ గడుఖన్నుండై న యవానినిన్

చ॥ తటుకునఁ జూచికర్షకుఁడు తద్దయుఁగన్నుల నశ్రుపూరముల్
జొటజొటరాలఁ జెంతఁజని శుద్ధదయావివశాంతరంగుడై

సుకృతి యెవ్వండో కదా ఛాత్రిలోన

‘కటకట ! తమ్ముడా !’ యనుచుఁ గాఁగిటఁజేర్చి ప్రియంబుతోడ ‘నాఁ
కటఁబడి కొట్టుకొం చిటులఁ గప్పము నొందుచు నున్నవాడవే !

శా॥ అన్నా, శ్రీగిరిజామనోహరున కే నర్పింతునం చిప్పుడే
కొన్నా నీ కడభీఫలంబు ; లివె; యాఁ కొన్నాడ వీ వెంతయో !
పున్నెం బట్టుల నుండనిమ్ము కనెడకా; ముం దీవు భక్షింపుమా;
యన్నం బేమియుఁ బెట్టలేనయితి నీ శం చెంతయో నొచ్చెడకా.

ఉ॥ కప్పుర మింద; నీయొడలి గబ్బు నడంచును; మక్కికాతలికా
జప్పునఁ బొరదోలు; నిదిచాలున ? నే నికపోయి వత్తునా ?
‘చెప్ప’ మటంచుఁ బ్రీతిమెయిఁ జేతనొకించుక డబ్బు పెట్టి పైఁ
గప్పి నిజాంశుకం బొకటి కర్నకుఁ డేగమ శంకరాధ్యై.

మ॥ అటమున్నందగో తైరికుల్ కల రసంఖ్యాకుల్ మహాశక్తితో
నిటలాత్తుంగని భోగరాగముల నెన్నేఁ జేయుచున్ సర్వది
కటముల్ గింగురువెట్టగా “హరహరా, కైలాసవాసా, మహా
నట”యం చార్చుచు దానధర్మములకై నాడెంబులం జమ్ముచుకా.

ఉ॥ వానిని జూచి యంద రొకపట్టున నవ్వెచుఁ గేలిచేయుచుకా
“హావదుండు వీఁ డెవఁడో చక్కఁగ వచ్చెను రి కహస్తుఁడై”
“లేనిది లేనలేదు: కడభీఫలమైనను లేకపోయెనే”
“కానియున్నె న దక్షిణకుఁగాఁ గొనిలేఁ దీది యెంతలోభమో”

చ॥ అని యిటులాడుకొంట విని హాలికుఁ డచ్చటు వాసి సంతసం
బునఁ జని యా సభాసదనముం గను వేడుకతోడ నచ్చటన్
ధనికవరుల్ స్వకీయసుకృతంబుల మిక్కిలిఁ జెప్పకొంచు శం
భునిబహుమానమందుకొనఁ జోపుచు నొందినభంగపాటులం
గని మదిలోన నచ్చెరువు గల్గఁగ దానును దానిచెంతకుం
జనియె మనుష్యసాజమగు చంచలచిత్తముతోడ సంతటన్

చ॥ ‘మిడుకఁడు వీరుపెద్దలని; మీదికి వచ్చుచు నున్నవాడు; ద
మ్మిడివెలసేయఁ; డేమిటికొ మిట్టిపడుంగద గోచిపాతరా
యఁ డెవఁడోవీడు: గంటుఁడని యాచుచునుండినవారి వీడి యొం
డెడకు గమించి యాహాలికుఁ డెంతయుఁ జోద్యమునొంది చూచుచో ;

ఉ॥ ఆపరివత్తునుండి యొకయయ్య చివాలున లేచివచ్చి యా
కాపునుజూచి “ఓయి, కరకంఠుఁ డొనంగును హేమపత్రమున్
దావక యీవానర్పు సుకృతంబులఁ జెప్పిగ్రహింప ర” మృనా
వపశు వెట్టిదో తెలియ నెవ్వరికై నఁదరంబె ధాత్రిలోక

క॥ కని సర్వజన్మహంబున నాబుధుఁడా నరోత్తమునిఁ గెంగేలం
గొని తత్పరివన్మధ్యంబున కల్లనఁదెచ్చె: నుత్తముల లీ రదియే.

ఉ॥ హాలికచక్రవర్తియుఁ గృతాంజలియై యను “నయ్యలార! నా
కేలయిదంతయున్ ? జనన మెత్తిన దాదిగఁ గప్పజిన్నై
యాలినిఁబిన్న పాపలఁ బ్రియంబలరారగఁ జెందికొంటకై
నేలను దున్నుకొంట, తిని నిద్దురవోవుటయే యెరుంగుదుక.

మ॥ ఒకటంకాయయుఁ గొట్టలేనయితి నయ్యో ! యిన్ని నాభ్యయెఁ గా
ళికి నేవత్తును బోదుఁగాని యెపుడున్ నేనింప నై తీవ్యరున్
సుకృతం బేమిటిచేసివాఁడనని యిహోపదేశ మండ్రయ్య!! కా
వకులంబందునఁబుట్టి పున్నెముల నెప్పాటం గడింతుంగదా !!

మ॥ అకటా ! అచ్చర మెట్టిదో యెరుగ నయ్య, బాబు! నే నెప్పు డే
రికి నేగానియు నీయలేదుకద !! యేరితిన్ శివుండిచ్చువా
డిక నాకీట్టియినాము లక్కటకటా యీ యాన నాకేల? యూ
రక నన్నేటికి లాగుచుఁటి”రని దూరంబేగె వాఁ డెంతయున్.

ఉ॥ వానికిబోధజేసి యలపండితుఁ డెట్టెటులో గిరిశ స
న్మానము వానిఁబట్టుమనినన్ వెంబొందుచు వాఁడు పల్లనన్
దానిని ముట్టెనెట్టెటులొ ! తక్షణమే యది దిక్కటంబులక
భానుసహస్ర తేజమయి భాసితె !! హాలికుఁ డెంతవాఁడహో !

మ॥ “అదిరా ! హాలికచక్రవర్తి ! కనుఁబుగ్గాత్ముండ వీ; వాను ! నీ
యెద నిండాఁరెడు పండువెన్నెలయె !! నీ కేయిహాలున్ లేవు. భూ
తదయావాలుఁడ వీవె యీకనకవత్రం బొందనర్హుండ” నం
చు దివంబం దశరీరిపల్కిను గడుం జోద్యంబుగా నెంతటన్.

గృహోద్యాన శీర్షిక

గుమ్మలూరు సత్యనారాయణగారు, బి. ఎన్ సి: ఎన్.

ఖండములద్వారా ప్రవర్ధనము:

ఖండములద్వారా ప్రవర్ధనము చేయుటవలన వీరిగువ రెండులాభములు సమకూడగలవు.

1. మొక్క యొక్క కులసాంప్రదాయములు విలుచును. 'మొక్కకు కులసంప్రదాయము లున్నవా' యని పెక్కురు వర్వగలరు. వివాహములందు చిక్కు పెట్టు కులసాంప్రదాయములు యీ మొక్కలలోకూడ రావలెనాయని విచారించుట కవకాశము లున్నది. పూవులనందదగిన సుగుణములు వర్ణము, వాసనయుగదా. ఈ రెండుసుగుణములుగల జాతులుండుట చాలయరుదు. కాని యొక్కొక్కగుణమునకు పేరుబడిన జాతుల నొకదానితో మరియొకదానిని సంకరపరచిన, వాని సంకరజాతులలో నుండగలవు. విసమ, రెండుమాడు కాలములవరకు, విత్తులవలన సంకరజాతులు ప్రవర్ధనము లగుచున్నప్పుడు, మీది సంకరములు పూయుచు, కాయుచు, మరియొకకాలములో భిన్న భిన్నగుణము లతో నవకరించి మనలకు మోపవచ్చును. ఇచ్చట నానింకరజాతి, యనుకొనిన కులసాంప్రదాయము తప్పినదిగదా. ఇట్లు గుణములనుండి దారితప్పకుండుటకు, సంకరపరచినజాతులను విత్తుల (గింజల) వలన గాక, వాని ఖండములద్వారా ప్రవర్ధనముచేయుట యిటీవల కనుకొరమాస్యముగా కనుగొనబడినది.

2. కొన్ని మొక్కలలో, నిరుపేదలలోని కీర్తి భాస్కరు లొకొకప్పుడు దుడయించినటుల, మనము కని, విని, యెరుగని యుత్తమగుణములు గలిగి యొకటి

రెండు మొక్కలు, వాటియంతటవి పుట్టుట వాడుక గలదు. (Sports). ఈ వింతమొక్కలు చాల లాభకరముగా నున్నప్పుడు, తిరిగి పొందమంద చాలకాలము వరకు వాని ఖండములనే యుపయోగించుచువచ్చిన నిలబెట్టగలము. కనుక ఖండములు ప్రవర్ధనావిధానములలో చాల ముఖ్యమైనవి.

ప్రవర్ధనావిధానము.

బాగుగా ముదిరిపోయినది గాక బలముగానున్న 10-12 అంగుల పొడవుగల మొక్కల నొక కొమ్మలో నుండి వాడిగల తోటచావుతోగాని, తోటకత్తెరతోగాని, కొలి తీయును. వాడిగల పనిముట్ల నీ తోట పనులలో నుపయోగించవలసిన ఖండములలోని 'విభాజ్యకణములు' (Cambium layers) అనునవి చిందరవందరగా తెగి, పనికొరకపోవును. మనపని పాడయి పోవును. కొమ్మను కత్తిరించుటకు ముందుగా వదిలి 3-6 కణుపులు గలిగియున్నదో లేదో యుచుండెను. వీడవ క్రింది కణుపునకు దగ్గరగా కొమ్మను గుండ్రముగా, మట్టముగాను చివరికణుపు దగ్గరకొమ్మను యేట వాలుగాను కోయగా వచ్చిన కొమ్మభాగమునే ఖండమనుచున్నాము. ఈ ఖండమును గోడి పెంటనే 5-10 గంటలవరకు నీళ్లలోనుంచి, లేక తడిపినగడ్డిలో నుంచి తీసినవీడవ బాగుగాకుడిచి మట్టముగా పరికిన క్రిందిభాగమునకు, మైలకు త్రము బహుస్వల్పముకలిపిన శుభ్రమైన పేదముద్దను మెత్తము. ఏటవాలుగావరికిన మీదిభాగము గోలెము లోని కి పోవును. ఇటుల

చేయుటవలన, యెక్కువ యాహారపదార్థములను దీను కొని చేగము చేర్చుకొన్నట్లు పలు గామందును.

ఖండము లెట్లు తయారయిన తరువాత గోరెములను నిండవలసియ్యుంది. మంచి మిశ్రమును తగులబెట్టక, చిన్నపూలగోరెము (6—5—4 అం||)లో 1 భాగము మెత్తని బొగ్గునుండ, 3 భాగములు పన్నని యేటి యిసుక, 1 భాగము తోటయన్ను కలిపి నింపవలెను. సాధారణముగా ఖండములను బాకునప్పుడు ఖండము లనే ప్యయముగా మమ్మలానికి కూగుట వాచుక. అటులజేసిన ఖండములలోని కణములు కొన్ని తెగి పాడగును. కనుక యెట్లు చేయుటయూ, యొక కర్ర పుల్లతో మొదట గోతుల నేటవాలుగాజేసి, యందు బాగ్రక్రగా నీఖండముల నుంచవలెను. ఇట్లు గోరె ములోజేసిన గోతులు, గోరెముల కేంద్రమునుండి కేంద్రోపరిభాగమువైపు, నేటవాలుగా నుండిన నుంచిరి.

తోటవారిలో గోరెము మధ్యను నీరుపోయెడు, బాగ్రక్రగా మంచిన 3-3 $\frac{1}{2}$ సెలలలో ఖండములు చేర్చు కెత్తును. సాధారణముగా ఖండములను పాకు టకు మః ప్రాంతములలో నవంబరు నుంచిరి. ఎందు చేతననగా యీసెలలో, యిదివరకే యెండిపోయినవి గాని, మురియిదిగాని యాహారము కొమ్మలను కత్తిరించి జేయుదుము. అత్విడే ఖండములనుగూడ దీసిన యవి మార్చి నదికి చేర్చుకొన్ని, జూలైలో మాడ్చి పాకుటకు సరిగా నెరిగియుండును.

అమెరికాపద్ధతిప్రకారము ఖండప్రవర్ధనము

24, 18, 2 అం||కొలతలుగల, మూతలేని దేవదారు డోమ్మను తెచ్చి, యందులో పకుగ్రము, మంచి మమ్మతో వింపి, ఖండముల క్రిందిభాగమును పేద ముద్దలోమంచి, దానిని తలక్రిందులజేసి పాకు నల వాటు అమెరికాలో గలదు. అటులజేసిన, మూర్ధ రక్తి బాగుగా ఖండముల కండ్లకుతోగి చేర్చు త్వరలో

పుష్టిగా వచ్చును. ఈవిధమునను ఖండములు 6-9 షన్న చాలును. ఇందులో నొకచిన్న విషయ మున్నది—వయ్యమా, భూతమా యనుకొనము. దానిని చేసిమాసిన లాభమున్నదీ, లేనిదీ, తెలియ గలదు. “ఎసిటిక్ ఏసిడ్” (Acetic Acid) అను నొక యాహారపదార్థమును దీర్ఘలో గలిపి, గోరెములో గాని తొట్టెలో గాని చల్లిన, చేర్చుకొన్నప్పుడుగా బలముగా వచ్చి మొక్క పుష్టిగామందును. ఈ చిన్న తనములోని దార్ధ్యత, మొక్క యెదుగుచున్నకొలది, దానిస్థితిలో మంచిదనమును చెబుతుచునే యుండును.

మొగ్గుంటు — వానిద్వారా ప్రవర్ధనము

అనగా మొగ్గులవలన తయారయిన అంట్లు సాధారణముగా ‘మొగ్గులు’ అనునపుడు పూ మొగ్గులని యభి ప్రాయపడుదుము. కాని ‘మొగ్గు’ యనగా పక్ష్యమునకు రాని పక్షసంబంధమును వ్యఖాంగవిశేషము. అది పూ మొగ్గుయనపుడు పువ్వులను, అన మొగ్గుయనపుడు కొమ్మలను దోడగును. ఈ మొగ్గులలో మొక్కలలో గల గుణములన్నియు యిమిడియుండును. ఇవి యిండు విండు మొక్కల భావిజీవములు, వృక్షకాస్త్రురీతిని లాచిన కణుపులదగ్గరనున్న ‘కండ్లు’ అను అన మొగ్గు లును, పూలమొగ్గులును, యొకటే. అనును పూ లేకయుగూడ లోని మాత్స్యాంగ సమర్పయములో నొకటే. కనుక యీ సందర్భమున మొగ్గుంటులోని మొగ్గు కణుపుల దగ్గరనున్నకన్నున కీయన్వయము.

మొగ్గుంటువలన లాభములు

1. విదేశపురకములు పెంచునపుడు ఆవలంబింప వలసిన యుక్తమార్గమిది. మనయూరిలో బాగుగా లేదుగు రకములలో పైయూరిరకముల కండ్లను మొగ్గుంటుగా కట్టిన నుంచిరి. అట్లుగాక పైదేశపు రకములను చెల్లపాకముగా గాని పొతినను, ఖండములుగా చేసి నను, యిది చేర్చు కన్ని యొకప్పు డీ స్థలములో బ్రతు కవు. కనుక యుక్తమైన విదేశజాతులను, స్వదేశ

మున జక్కగా చెడుగు మొరటిజాతులపై, మొగ్గుంట్లగా గట్టివ బాధము. ఇట్టి మొగ్గుంట్లను పౌధారణపు లోకా నుండి ('Edward Rose') మంచిదని యిది వరకే వేర్పరిచి.

2. ఒకే చెట్టులోని, రెండుమాడు కొమ్మలలో నుండి 2, 3 రకముల పూవులను పూయించగలము. అట్టి వింతకృషి యుద్యానములో నుండదగినది.

మొగ్గుంటు కట్టువిధము

మొదట మనకు కావలసిన విచేతనబాతి మొక్క (లేదా యితరబాతియొక్క, లేదా ఖండములను దెప్పించి కొనినపుడు ఖండములను) దీని యందులో ఆకు పచ్చగాను, దృఢముగాను, యున్న కన్నును పెదకి కాని చుట్టుగల కొమ్మ తెరడును వాడిగల లోటచాకుతో తన్నుగా గంట్లుచెట్టి, క్రమముగాగోసి, యూడదీయుము. ఇట్లు వైకిదీసిన 'మొగ్గుతెడు' ఉండును. మొగ్గుటను ; చుట్టుగల యావరణ తెరడున కను, సంతకేతకములు.

పిదప తెరడు మొకనింకనంటుకొనియున్న తల్లి మొక్కయొక్క నాళములను మెల్లిగా చాకుతో, తెరడు కన్నము పదవండ్, గోకి పారితేయుము. ఇట్లు చలుచునైన తెరడు, మధ్యనొక మొగ్గుకలిగియుండు వన్నమాట. దీనినే యంటు గట్టుదుము.

ఇకను అంటుకట్టుబడు మనయూరి మొక్కదగ్గరకు పోయి బాగుగా పక్కమునకువచ్చి, యింకను ఆకు పచ్చగానున్న కొమ్మభాగమునుబట్టి, యందు దృఢము గాను, ఆకుపచ్చగాను, యున్న మొగ్గును జూడుము. ఈ మొగ్గుయు, యిదివరకే విచేతనపు రకమునుండి యూడదీసియుంచిన మొగ్గుయు, నుమారు వయసులో నొకటియై యుండిన నుంచినది. ఇట్టి మొగ్గును పెదకిన పిదప లోటచాకుతో (ఇంగ్లీషులోని 'టి' అక్షరము వలె) గంటుపెట్టుము. ఈ గంటు తెరడుయొక్క లోతు (దశము) చాటి లోనికి పోహడదు. అటుల

గాక లోనికిపోయిన నాళములుచెగి, మొక్కకు హాని గలుగును. కోతలోని అడ్డముగానున్న గంటు తల్లికొమ్మ కలుపుకొనిది వుండవలెను. నిలుపుగానున్న కోత, యా తల్లికలుపుకొనిది కన్నును వరికివేయుచు రావలెను. ఈ కోతవలన తల్లికన్ను చంపివేయబడినది. దాని స్థానమున నిదివరకే తయారుచేసియుంచిన 'అంటు' మొగ్గువచ్చును.

ఇట్లు అంటుమొగ్గుయును, తల్లికొమ్మపై అంటు కోతయు, నయిన పిదప అంటుమొగ్గు నాకోతలో దూరిచి కట్టువలసియున్నది. ఇది చాల జాగ్రత్తగా చేయవలెను. మెల్లగా నిడుపుకోతకునున్న రెండు దవడలను విడదీయుచు, యా కారీఫలములో నీ యంటుమొగ్గును మణిగిపో వుండ, దూర్చవలెను. అందుకుగాను, అంటుమొగ్గుయొక్క పెదముకన్న, గంటులోని అడ్డకోత చాల కొంచెమెక్కివగా నుండి నను యుండవచ్చును. కాని అంటుమొగ్గుయొక్క పూదపును, అంటుకోతయొక్క నిడుపును సరిపోవలెను. కొలతలను సరిజూచుకొని, జాగ్రత్తగా మొగ్గును లోనికి దూర్చి, 'అంటుమొగ్గు', 'నరుకబడిన తల్లి మొగ్గు'మీదకు సరిగా వచ్చినటుల జూచి, విడదీసియుంచిన తెరడు దవడలను తిరుగ నూసి, తడవిన యరటికారిలో, అంటుమొగ్గునుమాత్రము వదలి యనగా తప్పించి, చుట్టును కట్టివేయవలెను. దీనిలో విధానము పూర్తి యైవది. ఇకనే నీరును పోయనక్కరలేదు. (అనగా అంటుమీదను) ఏమియు చేయనక్కరలేదు. మామూలుగా మొక్కకు నీరుపోయుచు, చీడపట్టిన యాకులను ద్రంచి వేయుచుండవలెను. 3-3½ నెలలలో నీమొగ్గు చిగురొప్పును. చిగిర్చినపిదప యీ మొగ్గుంటు మీదనున్న తల్లి కాదభాగమును క్రమముగా కోసివేయవలెను. ఈదశట్లు, ఒకబాతి తల్లిమొక్కపై, వేరొకబాతి మొగ్గును దోడుగుటచేత, 'మొగ్గుంటు' అయినది.

పైని చిగిర్చిన మొగ్గుంటు క్రమముగా నెదిరి తల్లి నుండి క్రింది యాహారమును గైకొనుచు, ఈ బాతి

పుత్రులకు పూచును. ఇట్లు ఒకేకొమ్మనుండి రెండు బాతుల పుత్రులను జూచుచును. ఇదియే మొగ్గంట వలవి రెండవది శేషము. మనకిన్నిరకము లొక మొక్కనుండి రానక్కరలేనప్పుడు అన్ని తల్లికొమ్మలమీద నిట్లు మొగ్గంటు కట్టవచ్చును. లేదా చాలరకములు ఒకే మొక్కనుండి పూయించుటకు, అన్ని వేరువేరు రకముల కండ్లను, తల్లికొమ్మలపై మొగ్గంటు గట్టినను కట్టవచ్చును. ఇకనే విధానక్రమము దలసినవిదప శే విదితప్రదర్శనమైనను జేయుటలో కష్టమేమున్నది?

గోలెములలోని జయప్రదముగా
గులాబిని పెంచగలుగుటకు

1. గోలెముయొక్క క్రిందికన్నములు మూసుకొని పోకుండ చూచుచు, నీటి నిలకడలేక, యొక్కవ తెన్నుదనము లేకుండ చూడవలెను.

2. పాధ్యమైనంత తరచుగా నేలను గలుపుచు మొక్క యెచునుకొలది (గోలెములోని యావారపై పోవుచుండును గనుక) గోలెములోని నున్నను మార్పు చుండవలెను. †

3. విలాసాధ్యక్షుడు వింతవింత పాత్రలను గొని రాక నుండిగోలెములే యుంచుట శ్రేయస్కరము.

4. మొక్క బాగుగా మొగ్గలను కొడుగుచున్నప్పుడు బ్రావకపు తెరుపుల నుపయోగించుట ఉత్తమము.

5. వర్షాకాలమున యొక్క వనీరు గోలెములో నిలచిపోయిన వెంటనే గోలెమును తలక్రిందులజేసి, పారపోయుట మంచిది.

6. గోలెములను మాటిమాటికి యొడ్డి, స్థలములను మార్చుచుండవలెను. అటుల జేయుటవలన గోలె ములోనుంచి, మొక్కచేళ్లను భూమిలోనికి తన్నులేదు.

గోలెములోనిమొక్క చచ్చుటకు
కారణములు

1. సరియగు నీటి యింకుదల లేకుండుట.
2. శీతకాలములలో సామంత్రము నీరుపోయుట.
3. మిగిలినకాలమందెప్పుడును, మధ్యాహ్నము, లేక ప్రాస్తవ్న యొక్కవ వడితో నీరుపోయుట.
4. తరచుగా మొక్క సితిగతులు చూడకుండుట.

† మాకు వారములకోక పర్యాయము గొప్ప తవ్వవలెను. పిమ్మట వారమున కొకసారియైనను మిగిలిన చెచ్చుకట్టిన నేలను కలుపుచుండవలెను.

రెండునెలల కొకసారి గోలెములోని సగమువరకుమున్నను దీసివైచి, తిరుగ కొత్త గత్తెముతోను, మంచి మిశ్రమతోను నింపవలెను. లేకున్న మొక్క నిరసించి చచ్చును.

బాల విజ్ఞానశాఖ

౧. పాటలు

మల్లెపువ్వుకు చెల్లెల్ యేమో
మా పెరట్లో పూసింది
తెల్లని నన్నని జాతియొక్కటి
జాతిపువ్వుని అంటారు
పందిరిలేదు పాకుటలేదు
పరిపరివిధముల పొడవుతో
చిందులుత్రొక్కుతు దానికొమ్మలే
చివరంటా ప్రసరించాయి.
గుబురుకొన్నది కుండ్రముగాను
గుప్పెడు పూవులు గుచ్చమున
కబురులుకావు కావలసినచో
కడువడిగా రండేరుదము.

పొడవుకాదు నే నిలబడితేనా
కొడదాకా అది వస్తుంది
ఎడతెగక నే నొత్తయేనా
యెన్నోపువ్వులు మిగిలేయి
అమ్మ పూవుకు అన్ని పూవులు
అక్కయ్యల్లిన దీ దండ
రెమ్మా రెమ్మకు రెక్కాజమలే
దెక్కువపూవులు మిగిలాయి
మల్లెజాతే ఒక్కసారి
మా పెరటిని చూడొస్తారు
కొల్లలుగా పూసేవి పిమ్మట
గు నగులాడుతు పోతారు.

౨. కథలు

అల్లుని తెలివి

శ్రీమతి సీతాలక్ష్మిగారు

అత్తగారింటికి అల్లుడువచ్చెను. అల్లుడు
వచ్చినని అత్తగారు చాల సంతోషపడి
పప్పుపరమాన్నము పిండివంటలు మొదలగు
నవిచేసి ముసక్కాయసాంబారుకూడచేసెను.
మామగారు పూరిలోలేనందున అల్లుడు
ఒంటరిగా కూర్చొని భోజనము చేయవలయు
నని ప్రక్కయింటి బ్రాహ్మణుని భోజనానికి
పిలచి ఇద్దరికి అన్నము మొదలై నవి వడ్డించి,
ముసక్కాయ సాంబారును నాలుగుముక్క
లతో వడ్డించెను. అల్లుడు ముసక్కాయలు

ఇదివరలో చూచి యుండలేదు కావున, ఎట్లు
తినవలయునని తెలియక ప్రక్కయింటి
బ్రాహ్మణుని విస్త్రాకును చూచినాడు.
ఆయన ముక్కలు నమలి తొక్కు ఉమ్మి
యుండెను. మనముకూడ అట్లు నమలి
తొక్కును ఉమ్మివయెడల అత్తగారు ఏమైన
అనుకొంటారేమోయని అల్లుడు తొక్కు
తోనే నమలి మింగవలయుననుకొని,
ముక్కలను నమలి తొక్కుతో మింగజాలక
కంటిలో నీళ్లుకారగా, “చచ్చితి బ్రతికితి

బాబూ" అనుకొని, చాలకష్టపడి ఎట్లో నాలుగుముక్కులను ఒకటొకటిగా మ్రింగి వేసెను. అత్తగారు ఇదికనిపెట్టి అల్లునికి, ముసక్కాయలంటే చాల ఇష్టంకాబోలు, తొక్కులతోకూడ మ్రింగివేసినాడని మఱి నాలుగుముక్కులు తెచ్చివేసెను. "అవాలగు ముక్కులు తినుటకే యోతోకష్టపడి మ్రింగితే మఱి నాలుగుముక్కులు యెట్లు మ్రింగేదిరా భగవంతుడా" యని చేతికి ఒకముక్కును తినడానికి తీసుకొనగా, ప్రక్క-ఇంటి బ్రాహ్మ

నుడు అల్లుని తెలివిని కనిపెట్టుకొని, కులాటి మొద్దు విజృంభణ లేక ఇంక ఎంతమంది డిన్నారో కనుక్కోవలయునని, అల్లుని చూచి "అయ్యా మీచోకరేనా లేక మీతోబుట్టువులు ఎంతమందియున్నారు?" అని అడిగెను. అందుకు అల్లుడు "ఈనాలుగు ముక్కులూనితీ నేను బ్రతికితే, నాతోకూడ నలుగురయ్యా" అని చెప్పినాడు. కథ కందికి ముసమింటి.

పుంగనూరు రాజు

సత్యవోలు రాజుకేఖరావుగారు

పూర్వకాలమున పుంగనూరురాజ్య ములో యొక వైశ్యకులజాడువాస మొనర్చు చుండెను. కొలది వత్సరములక్రిత మాత్రమ గొప్పయైశ్వర్యవంతుడే; కాని పాపమార తిప్పడు కడుదీడవాడై యుండెను. ఆతని యాస్థితయు బోయినది కాని పెద్ద సౌధ మొక్కటిమాత్ర మింకను మిగిలియుండెను. మహదైశ్వర్య సంపన్నుడగు యావైశ్యుడా గృహమును మాత్ర మెంతదిరిద్రావస్థ నను భవించుచున్నను విక్రయింపజాలకుండెను. ఆతడు నివసించుటకు యిల్లు కడుపెద్దది. అప్పటి పూర్వకాలపు రోజులలో యిటుకలు సున్నము నుపయోగించక యిండ్లన్నియు మట్టితోడనే కట్టబడియుండుటచే యీతని గేహముగూడ మట్టితోడనే నిర్మింపబడి యుండెను. వర్షకాలములో యధికవర్షము లచే గోమటివానియింటిగోడ పడిపోయెను. గోడకువలయు మట్టికగుచ్చుకన్నను కూలి

వాండ్రకూలి యొక్కువగుటచే యెట్లో శ్రమ కోర్చి కూలీలచే గోడపెట్టించెను.

నాడే వరదేశీయుడైన చోరుడొకడా పట్టణమరుదెంచి, వణిజనియొక్క దివ్యభవ నముగాంచి దానినిండ యధికధనరాసులుండు నని యూహించి యా రాత్రి తప్పక యా గృహమునకు కన్నమువేసి చొరపడ వలెనని దృఢముగా తలచెను. ఆతని యాలోచన ప్రకారమే నాటి నిశీధనమయమున చోరుడు నూతనకుడ్యమునకు రంధ్రము జేసెను. క్రొత్తగోడయొక్కమట్టి తడిగను మెత్తగను యుండుటచే యాచోరుడు తన శిరమును రంధ్రముగుండా దూర్చిదూర్చుట తోడనే యామెత్తని తడిమట్టంతయు మీద బడుటచే యాకన్నగాడు వెంటనే మరణిం చెను. మరునెటిదినమున చోరుని మిత్రు డొకడు వెదకుచు మామూకారు యింటి గోడలో స్నేహితుని మృతక శేబరము నొక్కు

కొని యంటుకొని యుండుటనుగాంచి చాల విచారించెను. తక్షణమే యాదొంగ రాజు చెంతకు వచ్చెత్తుకొనిపోయి “మహావ్రభో! యాయూరి వర్తకుడోకడు నాన్నేహితుని నిష్కారణముగా చంపియున్నాడు. కావున న్యాయమును దయచేయు” డని కోరెను.

ఈసంగతి జరుగుకాలమున పుంగవూరు నకు యొక మూడుడె న దద్దమ్మ రాజ్యమును పాలించుటకు యేర్పడియుండెను. ఆతని పేరుముల్లాసాపేయ. రాజెంతటి బుద్ధిహీనుడో యాతని ముత్రు లంతకంటెను తెలివిహీనులు బుద్ధిహీనులు. అట్టిరాజు న్యాయవిచారణకై తన సేవకులనులిపి నేరస్తుడగు వైశ్యుని దోడ్కొనిరమ్మని యాజ్ఞాపించెను. నీచులకు నుష్కార్యములను కేయుటన యత్సహము మెండుగదా! రాజుజనుబడసిచడే లడవుగ నొక్కపక్షవచోయి యాభటులు నిరపరాధి యగు వైశ్యుని యీడ్చుకొని బాగుకొనుచు రాజుచెంతకు వచ్చిరి.

అంతట బుద్ధిహీనుడగు యనిచేకియైన రాజు యేమియు నేరము నెరుంగని పరిణాని నాది కఠిముగా “ఓవర్తకుడా! నీవేల తడిమట్టితో గోడనుకట్టిది యొకమనుష్యుని నిష్కారణముగా జంపితివి?” అని పల్కెను.

వెంటనే వైశ్యుడు “మహావ్రభో! ఈ తప్పు నాదికాదు. అది గోడపట్టిన కూలివాని నేరమైయున్నది. అందుచే నిందితు డతడు కాని నేనుకాను. ఆకూలివాడు తడిమట్టిన గోడకట్టుటకై యుపయోగించెను. నేనేమి

చేయుచును.” అని దీనముగావల్కెను. అది విని రాజగు ముల్లాసాపేయ “తడిమట్టిన నుపయోగించి గోడకట్టిన కూలివాని నిటకు దోడ్కొనిరం” డనిచారులకు త్తరువ” సంగెను. వెంటనే కూలివాడురాజు పయ్యుఖంబున కీడ్చు కొని రాబడెను. రాజుతనిగాంచి “కూలిపని వాడా! నీవెందుచే తడిమట్టి నుపయోగించి గోడకట్టి యొకమనిషిని మృత్యువారశెట్టితి” నని గద్దించివల్కెను. ఆ కూలివాడు “అయ్యా! ఆనేరము నాదికాదు. అడును చేయుచుండిన కూలివానిదానేరము. అందుచే నిందార్హుడౌతడై యున్నాడు. ఆతడొనగిన మట్టి నుపయోగించితి” నని భయముతో మనవిజేసెను.

తక్షణమే రెండవకూలివాడు రాజు న్యాయస్థానమునకు దీసికొని రాబడెను. “కూలివాడా! నీవు తడిమట్టించి గోడ కట్టించి చోరువేల చంపితి” ననిరాజు కోపము తోబల్కెను. “అయ్యా నేనేమియు నెరుంగను నేనుపయోగించినకుండకు మూతిపెద్దదై యుండుటచే నీరు యెక్కువగావడి మట్టిన చాలా తడిపివేసినది. ఆకుండనుచేసిన కుమ్మరి నేరస్తుడు. దండనార్హు” డని తన తెలివి నుపయోగించి పవినయముగా చెప్పెను.

“కుమ్మరిని దీనుకొనిరంబు” అని రాజైన ముల్లాసాపేయ సేవకుల కాజ్ఞయిచ్చెను. కుమ్మరివా డరుదొచగనే “ఓయీ నీవీ కూలి వాని కడవకు మూతిపెద్దదిగా కేయుటచే యొక మనుష్యుని మరణమునకు కారకుడవై

యున్నావని యెరింగియాండలేదా?" అని ముల్లాసాపేలు గర్వముగా గద్దించివల్కెను.

"గౌరవనీయులైన మహారాజా! నేనీ కుండనుజేయు సమయమునందు యొక వేశ్య మాయంటిప్రక్కనే పోవుట తటస్థించినది. నాదృష్టిని సారెచక్రమునుండి మరల్చి, యావిటకలెను జూచుచునుంటిని. నామనస్సు దృష్టి కుండలుజేయుటపై లేకుండుటచే నాచేతు లాకుండను మూతిపెద్దదై యుండు లాగున జేసివైచినవి. అందుచే యీశేరము నాదికాదు. ఈ నేరము లోగముదానిదై యున్నది. ఆమె శిక్షార్హురాలు." అని కుమ్మరి చాకచక్యముగా జెప్పెను. వెంటనే యాక్షణ ముందే వేశ్యకై కరుణ వెల్లెను. ఆవెలయాలు మంచి వెలగల వలువలు బంగారునగలు ధరించి రాజు చెంతకరుదెంచెను.

రాజుమెచు వీక్షించి "ఓ మందరాంగీ! నీ వెందుచే కుమ్మరికుండలుజేయుచుండగా, వానిగృహముచెంతనే వెడలితివి? నిన్ను జూచుచు కుండకు మూతివెడల్పుగా జేసెను. కుండకు మూతి వెడల్పుగా నుడుటచే, నీరు యొక్కువగాపడి, అడుసును యొక్కువ బాడి వలె జేసినది. అది యొకగోడకుపయోగింప బడెను. ఆగోడ యొకదొంగపై బడుటచే వాడా నిముషముందే జీవములు విడిచెను. అందుచే వాని మరణమునకు నీవు కారకు రాలవై యుంటివి" అని రాజు పూసగ్రుద్ది నట్లు చెప్పెను.

అదివిని వెంటనే యావేశ్య "మహారాజా! అచ్చటివారు ఆశ్చర్యపడిరి.

ఆ తప్పిదము నాదికాదు. బంగారపు పనివాని నుకాణమునకు, సగకై వెడలు చుంటిని. నా సువర్ణాధరణమును, త్వరగా నాకు పంపకపోవుటచే నేనే స్వయముగా వెడలవలసి వచ్చినది. అందుచే దారిలోనున్న కుమ్మరివానియింటిదరినుండి పోవుట సంభ వించినది. దీనివలన నిశ్చయముగా యీ కంసాలియే నేరస్థుడై యున్నాడు. శిక్షకు పాత్రుడగును." అని తనవచోనై పుణ్య మగవరది సవిషయముగా నుత్తరువొసం గెను. ఆవెలయాలి ప్రసంగమునకు రాజు చాలనంతపించి, స్వర్గకారునకై చారుల నొసెను.

అంతట కంసాలి యాన్యాయస్థానమున కరుదెంచి, యీనేరమును, మంచియుక్తిగా యొక లోహము లమ్ముకొనువానిపై ద్రోచి నైచెను. అటుతరువాత లోహనర్తకు డరు దెంచి, యితరులవలె బుద్ధిచాతుర్యములేని వాడగుటచే, నిందారోపణ యేర్పైసను బెట్టుట కనమర్థుడై, నిరుత్తరుడగుటచే, క్షమించుటకు వీలులేక నేరస్థు డతడేయని నిశ్చయించిరి. రాజాతనితో "ఓయీ! నీవే యావోదని మరణమునకు కారకుడవై యున్నావు. కావున నీవు తప్పక మరణింప వలసియున్నది. మంచి పదునై వాడియైన, కొయ్యకు నిన్ను గ్రుచ్చివేసి చితవధగాపిం తుంబని, తన యవివేకమును బ్రకటించు కొనుచు, న్యాయమును తీర్చుచెప్పెను.

అంతలో యీ లోహవర్తకుని స్నేహితు లిరువురు, యీ చిత్రమును జూచుచు, వెలు పలయుండుట తటస్థించినది. వారిరువురును, యీ విచిత్రగాఢసంతను విని, చూచి, మిత్రుని యనవసర మరణమునకు జింతిల్లిరి. ఎటో మా యోచాయముచే వానిని మృతి నుండి తప్పించి, రక్షింపవలెనని తలచి, వారిలో వారు తగవులాడుకొన బూనిరి.

మండబుద్ధిగల ముల్లాసాహేబు, ధ్వనిని విని, “బుద్ధితేలి నిర్భాగ్యు లేల వివాదపడు చున్నారు. ఒకమచుష్యుడు ప్రాణములను గోల్పోవుచుండగా యీ సమయమున మీరు నిర్విచారముగా తగవులాడుట మంచిదికా” దనెను.

ఇదివిని యిరువురిలో నొకడు “ప్రభూ! మేము యేల తగవులాడుచుంటిమనగా, మే మిరువురముచుగూడ, యీ లోహవర్తకునికి బదులుగా కొయ్యకు గ్రుచ్చబడి ప్రాణము లను త్యాగప్రాయముగా గోల్పోవుటకు కోరు చుంటిమి. ఎవరైనను కొయ్యకు గ్రుచ్చబడి నిర్విచారముగా నునురులను బాసినచో, యాతడు మరుజన్మమున పుంగనూరునకు

రాజై జన్మించు”నని పల్కెను. ఇట్లు పలికి మరొక యెక్కువగా తగవులాడుకొచ్చెను. మిత్రు లిరువురును, “నన్ను చావనిమ్ము” “నన్ను చావనిమ్ము” “వలదు నేనే ముందర చచ్చెదను” అని ఒకరినొకరుత్రోసికొనుచు, గ్రుద్దుకొనుచుండిరి. ఇదంతయుజూచి కేలివి లేచి, దద్దమ్మయైన, యారాజు యొక్క పెట్టున గొంతెత్తి “మూఢులారా! మీ యిరువురిలో నెవ్వరును చనిపోవలదు. ఆ లోహవర్తకుడును మరణింపవలదు. మీలో యెవ్వరికిని నారాజ్యము, నా సింహాసనము నిచ్చుటకు యిష్టపడను. నేనే నారాజ్యమును కలిగియుందును. నేనే మరల పుంగనూరునకు రాజుగా జన్మింపవలెనని కోరుచున్నాను. అందుచే నేనేమరణించెద”నని యరచెను.

ఆ యుత్తరక్షణముననే మూఢుడైన ముల్లాసాహేబు, సూదిగానున్న కొయ్యను తన తరీరముగుండా గ్రుచ్చుకొని ప్రాణము లను విడిచెను. ఆతనిమిత్రులు దీనినిజూచి, తెలివిలేనివారగుటచే, మరల ముల్లాసా హేబే పుంగనూరునకు రాజై జన్మించునని మిగుల సంతసించిరి.

ప్రాచ్య లోకము

(ప్రాచ్యులభావములు వేగము మారవు—భారతీయులకు కొంచెమెక్కువగా యెందుకు మారినవి?—వానిలో సభాసములు—ప్రాచ్యపాశ్చాత్యులకు నిజమైన భేద మెక్కడ—పాశ్చాత్య వనితామణులు వాసివిద్యలు—పూర్వపు జాతిభేదములు ఇప్పటి కర్మభేదములు—ఈకర్మలలోనికి యంత్రా లెంతవరకు రావచ్చును—కట్ట, యంత్రపరి శ్రమల యోగ్యతా, అయోగ్యతలు—ప్రాచ్యులలో సహజముగా కలగావులగము లేదు—ఆకాలమరణములకు మిల్లువస్తువులు కారణములు—అమరములు రాకపోయినను భార తీయ వనితలకు లోకానుభవ మెక్కువ—ప్రస్తుతములో చదువురానివారికి లోకానుభవమే తెలియదు—ఉద్యోగములను భారతీయవనితలుకూడ చేయగలరు. భారతీయాంగీకరణ రాజకీయోత్సాహము—అక్షేపకుల అజ్ఞానము.)

ప్రాచ్యులభావములు వేగముమారవు.

క్రిందటిసంచికలో యింకా పూర్వాచారాల లోనో 'ఆర్థానంద'లో కొట్టుకుంటూ యంత్రాలలో పనిచేయుచు తెలియవలయునట్టి స్త్రీలు గలదేశములు, యంత్రాలు అనలే లేనిదేశములు అయి, ప్రాచీన క్షవసామ కుటీరపరిశ్రమలలోవున్న చీనా, తిబేటు దేశములలో స్త్రీలలక్షణములు, ఆశయములు, పంక ల్పములు, కోరికలు ఎంత అమాయకముగా, అస్థిమముగా, అలోగ్యకరముగ ఆనందముగా వుండెడినో చర్చించివాము. వారిపంకల్పాదు లంతఅమాయకముగ వుండడానికి కారణము వారికి పాశ్చాత్యవిద్య, పాశ్చాత్యవాసనలు లేకుండుట అయివున్నది. ఆధవా కొందఱివున్నా, ఆవున్నవారిలో వాటిని మోపించిన వారెంటి ఏదగించుకొనేవారే యెక్కువ. జపసామాన్యమునకు వారి అమృతాచారములలో ఎట్టిలోప మును కనిపించదు పరేగదా, పర్వమును గొప్పగానే కనిపించుచు క్రొత్తవస్త్రములంటి ఒక గోలలాగవున్నది.

ఆ రెండుదేశాలలోను శేవలము పాశ్చాత్యమివ్వరీతి పాశ్చాత్యవస్త్రములు కాక, భారతదేశంలోలాగే ఒక పీఠమైన పాశ్చాత్యప్రభుత్వమే నెలకొనివున్నట్లయితే, అచ్చట స్థాపించినవిధులలో చదువుకొనే స్త్రీయెవరు లెల్లరికిని ప్రాచీనపద్ధతులపై రోత, యంత్రవస్తువుల యందు ప్రీతి, పాశ్చాత్యచారములయందు దుశ్చరణలున్న మొదలనుపని స్థిరపడి, వారంతా గ్రామపుర స్థిర్యాలును సంఘసంస్కారము ప్రారంభించి తమ లాగే దేశం మార్చడానికి విశ్వప్రయత్నములును చేయు చుండియుండును. కాని అచ్చట పాశ్చాత్య ప్రభుత్వము లేనికారణముచేత, అబద్ధము లేకుండుటచేత ఆదేశపు పెద్దలకు యంత్రాదులయందు, పాశ్చాత్యచారాదుల యందు ప్రీతిలేక పాశ్చాత్యులవలెనై నా తమకొత్తపింది నప్పుడు, మన దేశస్థులలాగ తప్పుతాము నిర్దుశ్చరి చక్కగా చూడగదంగక, పాపమా యాక్షేపకులను ప్రత్యాక్షేపణము చేయుచున్నాడు.

మనదేశము స్థిరముగా గ్రామములదేశమైయున్న

కారణముచేత, పాశ్చాత్యదాశాధి మానములు పట్టణ వాసములను ముట్టడించినట్లు పల్లెటూళ్లలోకి ప్రాకారము, రెప్పులూ పిప్పలూ వారి పూర్వకాలపుగోలలు అభావములు మూర్ఖవిశ్వాసములలోనే వారు కొట్టుకొంటున్నారు. అవి అభావమన్నా చెప్పవిశ్వాసమన్నా వాళ్లు నమ్ముదు. అవి విడిచిపెడితే వాళ్లకు లభించేముక్తి పోతుంది అనుకుంటారు. వారిలో చదువుకొన్న విజ్ఞానజాతులు కొన్నివున్నవి. వారి జ్ఞానవిశ్వాసములు ఇంచుమించుగా అట్లుగానేవుండే క్రిందివారి భావములను మార్చగదావు సరేగదా కొంతవరకు ప్రోత్సహించుచుండును. ఇంగ్లీషు పరీక్షలు పాస్యసయి చిత్రములుమారి సంస్కారాలైన స్త్రీపురుషులు నూతనభావములతో యీయుభయుల భావములు అభావములమీద వార్యధ్యము పరికలలో వ్యాసయుద్ధము, కాసనసభలలోమంచి చట్టయుద్ధము, చట్టములుమీరినవారిపై శిక్షాయుద్ధము మొదలైన యుద్ధములు చేయుచున్నారు. అయితే పూర్వాచారాధిహమలు సంస్కారాలవలె పిరులుకారు, యుద్ధము చేయలేదు, నిలవలేదు, కాలమెట్టిదొకొని పోతూవుంటే అట్టిదొకొనబడి పోతూవుంటారు. వారికి క్రొత్తవద్దతులయందు విశ్వాసములను మనము కదర్చలేము, ప్రాతవద్దతులయందు చెడగొట్టలేము.

భారతీయులకు కొంచెమెక్కువగా
యెంచుకు మారినవి?

వారికి పాశ్చాత్య మిల్లునూలు, మిల్లు బిట్టలు, గ్లాస్ దబ్బెలు, పేటులు, క్రాపింగులు మొదలగు వానిమీద మోహములేదు. అయినా అవి చాకగా వారిమీద పడడమునుందిన్ని, కొంచెం అందంగా పై మేలుగు లుండడమునుందిన్ని పల్లెపల్లెల జనులుకూడా వాటివెనకారల పడిపోయినారు. అయినా యింకా పడవినానే యెక్కువ. వారికి తెల్లనాళ్ల ఇంగ్లీషు చదువులు, పల్లెటూళ్లు అంటే యింగ్లీషు పోవచ్చును, అయితే అవి పాస్యసయినవాళ్లకందరికీ పెద్దఉద్యోగము

గము లిచ్చేస్తున్నారని గదా అని మొదట తెలిసిన వారు, తరువాత తెలివితక్కువవారు అందరూ క్రిక్కిరిసి ముక్కలలోమారి యేటా నూటికి డెబ్బై మందిపోవ్వన ఫేలవుతూకూడా బాధపడుతున్నారు. అయినా పాస్యసయినవాళ్లు వానిప్రకంపలు చేస్తూనే వున్నారు. కాన్వోకేషనులెవ్వళ్లవనితే కడుపు నిండిపోతుంది. ఈచదువులన్నీ యెక్కడెక్కడ వున్న పిసరూపిష్టి తొడిపోయేదాకా పాగుతాయి, అది యెప్పుటికి అందరిదగ్గరమంచి పూర్తిగా పోతుంటే తొలించలేము. అట్లు పూడిలేనేకాని మనసు బుద్ధి రాదు. అంతవరకుకూడా ఆగమ్యాళ్లు మనతాలాకు యెక్కడెక్కడ యేమి కేవలమున్నా తాకట్టుపెట్టుకొని మనము దిబాలాలెక్కుటకే పనికివచ్చుచుండునుగాని, వృద్ధికివచ్చుటకు వినియోగింపవు. అయినా మనము మంచి పట్టుదలమూని వానిని విడువకొట్టకుండా వున్నాము. ఇది జ్ఞానమో అజ్ఞానమో!

వానిలో ప్రధానములు

పాశ్చాత్యులారవద్దతులయందు ఛాందసులకు మొదటిమండి అసహ్యముండేదికాని పాశ్చాత్యవాసుల బిచ్చిన పండిత సంస్కారాల సహాయమువలన అట్టి అసహ్యములు తొలగి, మన ఆచారవ్యవహారముల మీదికే మరల్పుబడుచున్నవి. పాశ్చాత్యబట్టలుడ్రెస్సుల మీద, చాకగదాయన్న కారణముచేత, రాట్టములను విరగగొట్టుకొన్నంతకూడా, పేదలకు శ్రీమంతులగు గూడ ప్రీతివుండేది. చేతిలోవున్న దబ్బంతా చాకగా వచ్చాయిగదా అని విడదేబట్టలు కొనుక్కొంటుంటే, అదబ్బు పోయినంతవరకు, అగడ్తలు కొనుక్కోలేక మనగుడ్డలను తయారుచేసుకోలేని అవస్థలు వస్తాయని వారూహించుకోలేదు. అయిపోయేయుద్ధసమయములో ఇంచుమించుగా అంత ముప్పుకద్దినది. అదర్పిలానే మనదేశములో మిల్లులులేచాయి. అయితే ధన లక్ష్మి అంతా విదేశములకు ప్రయాణమయి పోయింది గదా వీరిని మనము కొనుక్కొనగదామెట్లా? మన

దేశపు మిల్లుముజమానులు అవతల విదేశమిల్లు యజమానులతో పోటీచేయలేక, పనివార్లపై మొలతో సాలలేక, ప్రజలు పెద్దఖరీదులు పెట్టి కొనుక్కోలేక యిప్పుడు పడుతున్న అవస్థలు దేముడి కృతక. వ్యతిరేకమిల్లుబట్టకు ఒక ఫుల్లకాముంది. అది కొత్తగా కేయి అడుచున్నది. విదేశమునుండి దిగుమతియైనది యెన్ని వేలయ్యేళ్లనుండి చల్లక పడియుంటే యీ దేశానికి తీసుకొనివచ్చి నూరురూపాయాలది పదిరూపాయాల కమ్ముతున్నారో! ఆహా యెంతచాకగదా అది మన మనుకొని కొనుక్కోవడము. కుదిరోజులనాటి కది చిటికీ పొట్టుకావడము. ఈగడవిడలా గాంధీమహాత్ముడు రాట్నం వడకండోయి మగ్గంమీద బట్టలు కేయిండోయి, త్రుతిమనిషి చేరినాండా పనిచేసి యంత్రాలను పడవోయిండోయి, దంపుడునియ్యంతిని నిలవంటలు కండోయి, మిల్లుబియ్యంతిని మీఅడ్డన కాస్తా ఇంగ్లీషుమందులకింద పోసీమకోకండోయి అని రాట్నమువధుక్కుంటూ కూర్చుంటే, లక్షోపలక్షల మిల్లువాదులు "నీవు కాలాన్ని వెనక్కి లాగేస్తున్నావు, నాగరికతను ఎలిపివేయుచున్నావు, పూంజీదారులలో దూరుచున్నావు, కార్మికులను కష్టపెట్టుచున్నావు" అని దూషించుచు ఖడ్గరు బట్టలమీద కుటీరపరిశ్రమలమీద వ్యతిరేకప్రచారమును ప్రారంభించుచున్నారు. అనలెట్టి ప్రచారంలేకుండానే పూర్వపు, యిప్పుటి మిల్లులమాహాత్మ్యముపల్ల ప్రజలంతా పోసుకొంటున్నారే, వ్యవసాయకులు సంవత్సరమున కాదునెలలు, రోక్కినవారు సంవత్సరముంతాను వ్యర్థపుచ్చుచు కడుపు మాడుతున్నారు కాని రాట్నం ముట్టరు, లోకలిపట్టరు, మరే పరిశ్రమను పూనరు. పూనినా వారిని యితరులు ప్రోత్సహించి కారిదగ్గర తయారైనవస్తువులు కొనరు. పట్టణవాసాలనుండి జపాను చీటిలతోనో ఇంగ్లీషుచీటిలతోనో వస్తువులు వచ్చే కొనుక్కొంటున్నారే లేకుంటే గుర్తులులేకుండా, పొలులేకుండా, బియ్యంలేకుండా మాడుతున్నారు. దివికి సాయం మనమాగ్రామాలకివెళ్లి కుటీరపరిశ్రమ

లకు వ్యతిరేకప్రచారము, మిల్లు సంస్థాపనాప్రయత్నము మొదలైనవికూడా చేసేలాగుంటే ఇక చెప్పవలసినదిలేదు.

ప్రాచ్యపాశ్చాత్యుల నిజమైన భేదమెక్కడ ?

మొత్తముమీద తూర్పుదేశస్థులకు పడమరదేశస్థులకు గల ముఖ్యమైనభేదములు మొదటిది కుటీరపరిశ్రమల గ్రామదేశములు, రెండవది యంత్రపరిశ్రమల నగరదేశములు కావడమువలనకలుగుచున్నవి. తూర్పు పడమర దేశముకావాలంటే పడమరవారు కుటీర పరిశ్రమలనుపూని రాట్నమేనా పడకాలి. ఇట్లాగు పడకారోజులు రాకమానవని యీమధ్యన మీరే స్వేద మిరాబాబాయిగారే ఆహ్వానించారు. లేదా మనదేశాలలోని గ్రామాలన్నిటిని పాడుచేసి, పెద్ద వో 40,50 వగ రాలుకట్టేసి మిల్లులనుయేమేనా చేసినారీ. తెల్లదేశాలు చిన్నవి కవకవ, అక్కడ ఉత్పత్తిఅయిన సరుకునే నల్లదేశాలలో అమ్మి రోమకున్నారు గవకవ, వారి మిల్లులపల్ల వారి కొన్నాళ్ళవరకైనా లాభములువచ్చినవి. ఇప్పుటికి అల్లాటిలాభాలు రాకుండా వున్నాయి గదా అని తప్పుకుంటున్నారు. మన దేశాన్నితెలిసి మిల్లుపరిశ్రమలతో నింపేలాగుంటే, యిక్కడ రేయారైనవస్తువు చేదేశము కొనగలదు ? ఎవరూ కొనలేక పోలే పాటివలన మనకేమైనా లాభముండగలదా ? అనేకమంది కూలివార్లకు కూలులుకోనే స్త్రీఅనేకలక్షల మంది కుశోగములులేకుండా లాగేసి నిడదొక్కల అనుచేస్తే, ఏకొంచెముమంది పూంజీదారులతో విదేశీ పూంజీదారులంటేనే లాభములుకావన్నా యేమైనా లాభాలు వస్తున్నాయి. మనదేశాలలో యింకా మిల్లులు పెంచేలాగుంటే యింకా నిరుద్యోగము యొక్కుకై, దరిద్రమెక్కుకై, కేదలపీడనము కృత్రికాక మానదు.

పాశ్చాత్యవనితామణులు వారివిద్యలు

పాశ్చాత్యదేశములలో స్త్రీలు కూలి పనులకు యంత్రములు వదిలేవలకు పోతున్నారు. అందుకు

చమిచా అగుటని బిడ్డ

ఎదుకమ్మా ఆ చిన్నినవ్వు !

రామోదరభాగ్యశ్య కన్యావిద్యాపీఠముయొక్క పల్లపదాశోత్సవము
 సత్సారము పూజాలో జరిగినది. అధ్యక్షపన్యాసమును
 షర్. పి. పి. రామన్ గారు యిచ్చారు. చిత్రములో ఆచార్యకార్యో
 పర్. పి. పి. రామన్ గారును యితరులను ఉన్నారు.

తగిన చదువులు చదువుకున్నారు, అందులో కీర్తి ప్రఖ్యాతులు పురుషులనుమించి సంపాదించుకున్నారంటే ఆదేశములో యంత్రపరిశ్రమలు విరివిగా ఉండడం, అందులో పనిచేసే యోగిందరితో నుంచి తీతాలియ్యడం, ఆతీతాలు లేటంటే కాని యింటిదగ్గర నుంచి గడియకపోవడం, అందుకొరకు స్త్రీలు పురుషులనుకూడా ఒకరితోఒకరు పోటీ చేసుకోవడము అయివున్నది. యంత్రపరిశ్రమ అనగానే వస్తువుల ఖరీదులు హెచ్చుతాయి, వానిని కొనుక్కొంటుంటే టిల్లు పడినంది కూలివాళ్లు కావాలి, కష్టపడవాలి. సరిగా కష్టపడవాలంటే అందుకుతగిన చదువులు రావాలి. ఆచదువులు సాధారణుడాలలో కాక కున్నీకలు బడులలో చెప్పతారు, వానిలో తీతా లేక్కవగా వుంటాయి. ఎటుదూచినా దమ్ముదమ్ము అని ప్రాణాలు తీసేస్తారు. ఆదమ్ము యంత్రాలలో కష్టపడి కూలిపనో మేనేజరుపనో చేస్తేనే కాని రాదు. ప్రాచ్యదేశముల కిదంతా అనవసరపు తగుబాటు, బాదరబందీలాగ వుంటుంది.

పూర్వపు బాలిభేదములు,

ఇప్పటి కర్మభేదములు

ఈదేశంలో బతులలో పూర్వం సాధారణముగా వాలుగుకాల మనుష్యులుండేవారట. ఒకరు చదువు కొని వ్యవసాయములు చేసుకుంటూ ప్రజలకు జ్ఞానమో గానమో నుప్పేవారు; రెండవవారు నుంచి కరీకెక్షణముపొంది బలవంతులై దేశమునకెట్టి ముప్పురాకుండా కారేవారు; మూడవవారు వస్తువాహనముల నొకచోటినుండి యింకొకచోటికి గొని పోయి లేనివారికి సరఫరా చేసేవారు; వాలుగవవారు వ్యవసాయ దుట్టి-పరిశ్రమల నొనరించెడివారు. వీరిని బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్య కూడ్రవర్ణములనేవారు. ఈకాలములో యీభేద మవసరములేదు. నిర్బంధోచిత ప్రారంభవిద్య, నిర్బంధవైశికీక్షణము అందరికి

బలవంతముగా నుప్పేకున్నారు కాబట్టి అందరూ బ్రాహ్మణులే, అందరూ క్షత్రియులే అనుకుందాము. వైశ్యవృత్తికూడా యేదలమువారికి హక్కుగారేదు. చదువుపెట్టి వ్యవసారము చేసుకొనేవాడల్లా లాభాలు కొడుకున్నాడు, లేటంటే దివాలా లెక్కుకున్నాడు. ఇక మిగిలినవారు ఎవరూలేదు. అందరూకూడా కూడ్రులే, వారికి రెండువృత్తులున్నవి. అందులో ప్రధానమైనది పెక్కునుందిచే అవలంబించబడునది వ్యవసాయము, వీరిధనైపుణ్యములు కలవారితే అవలంబించబడునది యంత్రపరిశ్రమలు శిల్పములు గుమాస్తాగీరీలు, ఎడిటరు లేక సంపాదకవిష్కములు, మంత్రితృములు, కానినసభ్యకములు మొదలైనవి. ఇది కార్మికయుగము కాబట్టి ప్రతివాడు యేదోకర్మ యీవిధంగా రెయ్యివారి. మనదేశములో ప్రస్తుతము బాతిమాత్రోపజీవులు తప్ప నిజమైన బ్రాహ్మణక్షత్రియులు లేకపోయినా, వైశ్యులైన బలములలోనున్నా, అందరూ కూడ్ర వృత్తిలేక కార్మికవృత్తిచూసి యేదో ఒకపని చేయుచున్నారు. కడుపులో చల్ల కదలకుండ పల్లెప్రాంతములవారికి దినము వెళ్లుచున్నది.

ఈకర్మలలోకి యంత్రా లెంతవరకురానుచు

వీరందరినీ నేడు యంత్రపరిశ్రమలలో తరీఫీధులు అయి పట్టణవాసపువార్లలాగ లేయాదుకమ్మంటే, పట్టణ వాసపుకార్మికులగతి యేమికాదు? పట్టణలోనే యెంతోమందికి మిల్లులలో పనిదొరకక మన కేవల సములులేవో అని యేడుస్తూవుంటే, ఆగతి పల్లెటూర్లకు కూడా పట్టవలెనా? ఇంలేనుండి కూలివాళ్లయి సరుకులుత్పత్తిచేస్తే తమకు కావలసినదిహాత్రమే తాము ధరిస్తారుకాని తక్కినది యెవరుకొంటారు? తెల్లవాళ్ల దేశాలలో అంటే యిక్కాళ్లాయన మనము కొంటున్నాము గనుక వారి హెచ్చుఖరీదులు హెచ్చు కూలులు, స్త్రీపురుషుల సమావేశములు, స్వాతంత్ర్యములు, నైపుణ్యములు, వానికి వలయుఖర్చులు అన్నీ

చిక్కినవి. మనము కొనుక్కొను చుండుటవల్లనే దివాలా యొత్తివారు. మరీ కొనుక్కొడానికి కత్తలేదు, కొనుక్కొనుచు బహిష్కృతాయుధముకూడా పూనివారు. వాళ్ళని మనము కొనుక్కొనలసినదుర్గతి లేకుండా, మనది వాళ్ళు కొనుక్కొనుటే లక్ష్యము లేకుండా హాయిగా బ్రతికడానికి చిక్కుటే ఉపాయం. అది యంత్రాలులేని వ్యవసాయం. యంత్రాలులేని గృహపరిశ్రమలు. ఇట్టివాగరకత ఒక్క మనకే కాక సమస్త ప్రపంచమునకును శరణ్యమైయున్నది. శిశు ప్రయాణాలకు, ఆచ్యులకు, మొదలైనవాటికి ప్రభుత్వములు యంత్రములు పెట్టుకొని వస్త్రములుపొందో లాభములుపొందో ప్రజల నుపచారం చేస్తూవుంటాయి. తక్కిన ప్రజాపరిశ్రమలన్నీ కుటీరావస్థలో నుండివలసినవే. విద్యుచ్ఛక్తి మొదలైనవివచ్చి కుటీరవాసికి సాయము చేయవచ్చునుగాని, కుటీరవాసి తన యిల్లు వాకిరించుచు విద్యుద్యంత్రములో కూలివస్తాడె వానుడు కావడమ. ఇది గాంధీమహాత్ముని బోధారహస్యము, తూర్పుదేశపు గ్రామాదులలో పూర్వము జరిగేదీరి, ఈమధ్యన పాశ్చాత్యయంత్రాలవల్ల చెడగొట్టబడినదీరి, యిప్పుడు పునరుద్ధరించుటకు కులసాధ్యమైనదీరి. ఇట్లుకాక ఇంగ్లాండులాగో ఆమెరికాలాగో మనము తయారుకావాలంటే అవి యిప్పుడు పడుచున్న దురవస్థలు మనము పడకతప్పదు. పోనీ రష్యాలాగ డిప్టీటరు పీపు స్థాపించుకుందామన్నా, వానికి విహుతాకటనించగల ఆపత్తులు మనకు తప్పవు.

కుటీర, యంత్ర, పరిశ్రమల యోగ్యత, అయోగ్యతలు

పాశ్చాత్య ప్రాచ్యదేశములకు భేదము అవి యంత్ర సాధనములు మనకు కుటీరనిర్మితములు అని చెప్పితిమి. యంత్రము కుటీరము అను ఈ రెండుపదములలోనే అనంతభేదమున్నది. యంత్రమనగా ఆకపోతులనము, యంత్రమును కొనిపించి వారిసార్వము ఆరోగ్యమును

దోచగోరడము, అహంకారము గర్వము మొదలగు గుణములతో పూత్రమైనవదువులు వదువుకోవడము. కుటీరమనగా ఆకపోతులనము లేక కష్టపడి నిరాదంబిరముగ జీవించడము, ఇతరులసార్వము తమయింట్లో పడి పోయి వారు నాశనము కావలెనను భావములు లేక పోవడము, వచ్చినపొటిచదువుతో తలతిరిగి అహంకారపూరితులై తామే గొప్పవారమనుకొని యితరుల నెల్లినది ఆశ్చర్యించక పోవడము. పాశ్చాత్య, ప్రాచ్య వాకులకు ప్రధానభేదము రిట్టివని మన మంగీకరించినచో యీ రెంటికిని కారణములు యంత్రకుటీరము అనుటకు ఎవ్వరికిని సందేహముండకూడదు. వారిలో మనకంటె ఉత్తరమోక్షమ నిరాదంబర జీవులెవ్వరో ఉండవచ్చును, మనలో వారికంటె దురాచారపాతకులకు వర్తకనీతిపరు లుండవచ్చును. అయినను అసలు జాతులలక్షణములను బట్టియోచినచో యీ భేదములు సరియైనవనియే యుంచవచ్చును.

ప్రాచ్యులలో సహజముగా కలగావులగము లేదు

ప్రాచ్యపాశ్చాత్యదేశముల స్త్రీలలోగల లక్షణములకుకూడ యిట్టివియే కారణములై యుంచవచ్చును. పాశ్చాత్యస్త్రీలకు ప్రాచ్యదేశములనంగరి విస్తారము తెలియకపోవుటనుంచయో, తమపురుషుల వ్రాసిన వ్రాతలు చదువుచుండుటనుంచయో, ఈదేశము వచ్చిన వారికికూడ సక్కుటుంబముల సందర్శనమల్పికయేపెట్టిపెట్టివారికో చూచిపోవుటనుంచయో, తాము మహా నాగవిమలనియు ప్రాచ్యదేశస్థులెల్లయు మూఁగులనియు ఒక దురభిప్రాయమున్నది. పాశ్చాత్యులలో స్త్రీపురుషు లొకరితోనొకరు కలగావులగముగా తిరుగుతూ ఆరిష్టరహితముగా ఉండే లక్షణమున్నది. మన దేశములలో అదేమిరర్థమోకాని ఒకరితోకరు కాస్త యెడముగావుండి పలకరించి ప్రసంగించుకొనవలెనను భావముగలదు. యంత్రపరిశ్రమలు, టాకీపరిశ్రమలు, మొదలయినవి సాచ్చినవమ్మట యీ భావముతోలగ

మనకుమాద అట్టిచోరవ నుదురుటలో ఆశ్చర్యముండదు. ఇట్లు నుదిరి ఆరమరఅభ్యంతరములులేకుండ ధర్మ శ్రేష్ఠులఅత్తణమనియు, ఏమామాత్రము సిగ్గుమోమోటుము తెమలేర్గట యున్నను ఆవాగ్వికమాధులఅత్తణమనియు వారియుద్దేశ్యము. శ్రీపురుషులమాత్రము దగ్గరగా మనలనను దురాచారమనియు, యెంతగోపలా మునిగివుంటే అంత సద్భక్తిమనియు ఆనుకొనుట మనదేశీయుల ఆచారము. పాశ్చాత్య విద్యావిధుఃపితలకొంద రిట్టిదురాచారములను విసర్జించుకొనినను, పాశ్చాత్యవిద్య యెంతపెచ్చిననుగూడ, శ్రీపురుషులమధ్య చోరవమాత్రము యేమిపెచ్చనందుట మనచాలితత్వణముయొక్క బలవత్ప్రేరేపణవల్ల కాబోలు ననిపించును.

అకాలమరణమునకు మిల్లునస్తువులు

కారణము.

పాశ్చాత్య శ్రీపురుషలో మనమంత చోరవచేతుకొని తిరగకపోవుటమంచి మనసంగతి వారికితెలియక వారి యిష్టమువచ్చినట్లు వారు వ్రాయుటలో ఆశ్చర్యములేదు. అయితే వారినిరంగించి మనకువ్రాసే ఆచారమేలేదు కనుక యేమియువ్రాయును. అధవా వ్రాసినా యితరులలోని మేలునేకాని కీడును పరిశోధించేదృష్టి మనకులేకున్నది. చెప్పరాగా మనశ్రీలు వారికివలె యంతప్రవృత్తమాదులలోను అంగీయవిద్యా పాండిత్యములలోను పారంగతులు కాకపోవచ్చును కాని, మన దేశీయసంప్రదాయజ్ఞానము, తెలివితేటలు, వ్యవహారదక్షత, కిటుకోడు మొదలగువానిలో వారికి తీసిపోదు. మనలో మిల్లులియ్యాలు దిగబడక పూర్వము అన్నిగ్రామములలోను అన్నిచాతులలోను పుట్టిబిడ్డలలోను మరణములులేకున్నవి, బలవంతులెక్కువగా ఉండేవారు. ఇది దిగుమతి అయినప్పటినుండియే క్రొత్తజిల్లులు దిగుమతి అగుచున్నవి. ఈమిల్లుజిల్లులకు దేశీయవైద్యములుపడవు. విదేశీ

మందులవంగతి మనకుతెలియదు కొనుక్కోలేము. దైవకటాక్షమువలన దంపుడు బియ్యములవాటైతే మన ఆదవాళ్లకి అనాలోగ్యమెక్కువ పిల్లలనుకనడంతెలియదు, కన్నవాళ్లలో అనేకులు చచ్చునానా అన్న అపకీర్తులు పోలగుతవి.

అక్షరములు రాకపోయినను భారతీయ
వనితలకు లోకానుభవ మెక్కువ.

భావరచకశ్రుశ్రీలు అజ్ఞానులు చదువురానివారు అని మనమీద వారుచేయుచున్న రెండవఅపకీర్తి. మనవాళ్లకు యింగ్లీషురాదు నిజమే, కాని వారికి మాత్రము రమభాషలుకానియితరభాషలు వచ్చునా? మనదేశములో బడులులేకున్నవి ఈతెక్కువబడులలోకి బాలికలుపోయి వారి కిష్టమైనవి చదువుకొనేవారు. గ్రాంటుమ్మార్గ్లరాగానే అబడులు, బోర్డు స్కూళ్లరాగానే గ్రాంటుమ్మార్గ్లు, పోయినవి. ఈ బోర్డుస్కూళ్లలోచదువు పూర్వపు చదువులకంటే మందిరైవా చెడ్డదైనా యివిప్రతిపూల్లోను పెడదామంటే గవర్న మెంటుకు దబ్బులేదు. దబ్బులేకుండానే పూర్వంలాగు భర్త్యానికి చదువులు చెల్లదామంటే పండితుల కన్నములేదు. కాకపోయినా పిల్లలనందరినీ పాశ్చాత్యజీకాలలోలాగే వగరబడులలోకి నుక్కిలెక్కించుకొనునట్టి, స్టేట్స్మన్స్ తీసుకొన్న దానికన్ని, మనదేశములోలాగ నూటానూట ఒకబడిపెట్టి ఇద్దయు వచ్చినవాళ్లువస్తే చదువుచెప్పి, స్టేస్మన్స్ తీసుకున్న దానికిన్ని భేదములేదా? వాళ్లలో సంతకాలువచ్చినవాళ్లు, పుస్తకాలు చదవగలవాళ్లు యెక్కువమనివుండవచ్చును, మనలో తక్కువనుచి వుండవచ్చును. మనకు స్వరాజ్యంవచ్చి కేమలుపాపాలాగ ఒక్క యేడాది సాగించామంటే అందరికీసంతకాలే, అందరూ చదవగలుగుతారే! ఈలోపులమాత్రం వారు తెలివితక్కువ మొద్దులైపోయినారా? లోకవ్యవహారంలోను, గృహనిర్వహణంలోను, వారినున్న తెలివితేటలు ఈ పట్టణవాసపుపిల్లలకే ఉండకపోవచ్చును. వారి తెలివి

తేమి తెలియవు, నిరాదంబులు కాబట్టి. చదువు కొన్నవారైతే వారి ప్రజ్ఞలను బాగాచూపుకొని ప్రామాణిక్య ప్రకటించగలరు కాబట్టి వారికి యింత వుంటే అంతగా గుప్పన పర్వతాకాలలోను వెలిగి పోతువుంటుంది.

ప్రస్తుతంలో చదువురానివారికి లోకానుభవమే తెలియదు.

పాశ్చాత్యదేశాలలో భావములను విలపబడేదంతా ఆక్షరాలలోనేవుంది. ఆక్షరాలువస్తే చాలు, భావమున్నాసరే లేకున్నాసరే, రెట్టులలో చదువుకున్న పండితులలోగే నమోతావుతారవరేనా - మనతూర్పు దేశాలలో కుటీరపరిశ్రమల దేశాలలో భావానికి ఆక్షరాలకి సంబంధమేలేదు. వినికిడిమీద, హరితయముమీద, అనుభవముమీద ఆనేక శ్రీపురుషులు నిజమైన పండితులకంటే గొప్పవారుగావుండేవారు. ఇప్పుడు ఆపు పాటు యిస్తుంది, అది తెల్లగావుంటాయి అన్న సంకతి కూడా ఆక్షరాలునేబుట్టొని పుస్తకాలుకొనుక్కుని, మేష్టగారిదగ్గర చెప్పుకొని, కంకతాపెట్టుకొని వర్ణించి అప్పుడెప్పుడేగాని రానటువంటిసిరి యేగబడ్డది. చెప్పురాగా యేమిటంటే యిప్పుడు ఎలిమెంటరీ స్కూళ్లలో చెప్పేసంగతులన్నీ యేమ్యాలకివెళ్లకుండానే పూర్వమందరికీ తెలుసును. వాళ్లకి చదువువస్తే వారికి తెలుసుననీ చదువురానివారంతా అది తెలియని యాసులనీ అనుకోవడము, బావాభాదెట్లులలోను పుస్తకలగా వ్యాసాలలోను అట్లు ప్రామాణ్యము ఈ కాలపు టలవాటు.

ఉద్యోగములను భారతీయననితలుకూడ చేయగలరు.

పాశ్చాత్యదేశపు శ్రీలను ప్రాచ్యదేశపు శ్రీల కంటే గొప్పవారనడానికి కారణము వారిలో కొందరు ఆనేకరకములైన ఉద్యోగములు చేయుచుండవచ్చు.

అసలు కుటీరపరిశ్రమల పల్లెటూళ్ల దేశములలో చేదా మన్నా అన్ని పుద్యోగాలుండవు. క్రొత్తగాలేదని పట్టణాలలో పురుషులకే ఉద్యోగాలులేకుంటే శ్రీలకుకూడా యెక్కడవస్తుంది? అయినా పురుషులను గంటేనే ఆనేక శ్రీల కిస్తున్నారు, కాక పురుషుడి పని పైకిపోయి అర్జించడం, శ్రీపనిదానినిదాని యిల్లు చక్కపెట్టడం ఆనేనూత్రముకటి యీ దేశంలో యింకాచెట్టిపోలేదు. అంతేకాని శ్రీలామాత్రముద్యోగములు చేయలేకపోలేదని ప్రస్తుతం ది. ఏ., యస్. ఏ., పరీక్షలుపాస్యము ఉద్యోగములుచేయు చున్న వారెవరన తెలియుచున్నది. ఇంకా వారిసంఖ్య యెక్కువగాలేదని అంగీయులుచేసితి ఒక అక్షేపణ ఉంటున్నది. ఏమ్., ఏ., లుపాస్యమున వాళ్లందరికీ ఉద్యోగాలుయిస్తామని ప్రభుత్వమువారు పూర్తికర్తు ప్రాసియిస్తే అయిదేళ్లనాటి కనేక యస్; ఏ., లు తయారవుతారు, ఏమీలేనిదాని కందుకు పొమ్మ దండుగపెట్టుకోవడమని వాళ్ల తెలుగుచదువు లేమో చదువుకుంటూ ఇంగ్లీషువనకాతలవడలేదు మనఆద వాళ్లు అనిఒక అపరాధమా?

భారతీయుంగనల రాజకీయోత్సాహము.

రాజకీయములలో పాల్గొని ప్రభుత్వము వల్లరిపెట్టి తమహక్కులను సంపాదించలేదని బేరొక్కాల్ని భారతీయవనితలపైని. ఈబానిసదేశంలో పురుషుల కని యన్న హక్కులేమిటి శ్రీలకు లేకపోవుట? స్వరాజ్యంవస్తేకాని యేదీచక్కండదు, కనుక సర్వము అందుకొనిత సహాయనిరాకరణవరే మవలించించండి అని గాంధీమహాత్ముడు శంభారావము చేసినపైరి యెంతమంది స్వరాజ్య సమరరంగమునకు మునిగి అహింసావ్రతముతో యోధులవరే ప్రభుత్వముతో పోరాడిరి! ఈసోరాలకు ఇంగ్లాండులో క్వేక శ్రీలు తమకోట్లకొరకు పార్లమెంటుపై చెడ్డలనువిసవనాటి పోరాటముకంటే యెంతకీర్తిపడమైవది! ఇప్పుడు

ఎక్కడచూచినను మహిళామండలసభలు, ఉపవ్యాసములు, మామూలు, పోరాటములు, సేవలు మొదలగునవి గ్రామగ్రామమునకు నగరనగరమునకు తెలరేగుచుండుట లేదా? ఈపాతములన్ని తెల్లబాతి శ్రీల సభలనుమోది నేర్పుకొన్నవిగాక, గాంధీమహాత్ముని సందర్శనఫలితముగాక దీని ఆచారఫలితసభలే గదా! కనుక సంఘసంస్కారవిషయముననేమి, విద్యావిభాగ విషయములలో నేమి, సేవాసదన కారక్రమములలో నేమి భారతీయమహిళామండలు పాశ్చాత్యసభల ఆక్షేపణలకుగాక ప్రశంసలకు పాత్రైయమైనవి.

ఆక్షేపకు లజ్ఞాసులు

పాశ్చాత్యులెన్ని ఆక్షేపణలుచేసినను మనగ్రామములన్నియు యుక్తపరిశ్రమలుగా మారవు. పల్లెటూరి వారందరు నాగరకశ్రేణులుగా మారుదు. వారి

ప్రాతయూచారము లన్నియుమోది హోటాలు గూటాలు గౌడులు బాబ్బుడు హాయిరులు చేసుకొని అధిక సంఖ్యాపలు తిరగరు. అందరికీ యింగ్లీషుభాషరాదు, ఎవరిభాష వారికిరాకపోదు. ఇతర దేశముల వ్యవహారములనుగూర్చి యొక్కదైనా పదిపాదులువిన్నా చదివినా తెలుస్తుంది, లేకుంటే తెలియదు, కాని తమదేశపు పూర్వానువాతవిషయముల చరిత్రలన్ని త్తరత్తరమును స్మరించుకొనుచుండుదు కనుక తప్పుదండా తెలుస్తుంది. ఇంచుమించుగా ప్రతీదేశపు శ్రీలసంగతియు ఇట్లేవుండును. ఇట్లే ఇచ్చటనుండ నున్నది. వీరిని తప్పుచవారనికాని, అజ్ఞానులనికాని, పునఃపాదిన అనికాని మూర్ఖాచారపరాయణులనికాని యెవరైనా విచారీయులు ఆక్షేపించినచో అందు యాచార్యము కంటే అజ్ఞానాహంకారము లెక్కువగా ఉన్నవని మనము ఊహించవలసివుంటుంది.

శ్రీ పిల్లై పి.డి.మండలి చతుర్థ వార్షికోత్సవము

సీ॥ సారసాక్షులమానసక్షేత్రములయందు విజ్ఞానబీజములే నెలయజేసి
భామామణులదాస్యభావంబువోనాడి స్వాతంత్ర్యమునదేలి యాడితేసి
అవిఘటవేగులకై కమలామృత నూప్యాయముగ ద్రావుట్లుజేసి
శ్రీజన గౌరవాదేశమార్గంబులు పిన్న పెద్దలలోన పెంపుజేసి
ఆత్మకళ్యాణముకేది యవసరంబో చక్కనెఱిగి మహోన్నతి కెక్క చేయు
నీహితై పి.డి.మండలి సీశ్వరుండు ప్రోచుగావుత తుభములప్రేవుగాను

సీ॥ సారస్వతింబున సాహాయ్యమునుగోరు తిరుగేమణులకెల్ల దారిజూపి
అస్తిగోహక్కుకై యారాటమునుజెందు యువిదలకెల్ల చేయూరినోనగి
స్వాతంత్ర్యమునకయి సర్వదాపోరాడు అంగినాదఃముల కండయగుచు
దేశాభివృద్ధికై త్రిప్పలంబడుచున్న కొమ్మలకును పట్టుకొమ్మయగుచు
అన్ని విధముల శ్రీలయభ్యున్నతులకు సాయమొనరించుచుండునీ సంస్థనెపుడు
ప్రోచుచుండునుగాత సంపూర్ణదయను ఆఖలరక్షకుడైన మహాత్ముడవును.

కెన్న అంతరామయ్య.

పా క క ల

—గోధుమ బాదాంహల్వా—

ఒకటిన్నరపడిపాలలో పాతికాపరకపడి నీళ్లుపోసి ముగనిచ్చి పొంగువచ్చునపుడుమున అయిదుపలముల బాదాంహల్వును తడినీళ్లలో కొంచెమునేపుంచి పై తోలలిసి దానిని పాలుపోసి మెత్తగానూరి యెంచు కొని, ముందుగా అరపడి గోధుమచలువేసి చక్కగా కలియబెట్టినచో కొంచెమునేపులో వుడికిపోవును. అప్పుడు నూరిన బాదముముద్దనువేసి, మురికితీసిన తెల్ల చక్కెర ఒకటింకాలుపడివేయిను, రెండుపలముల పన్నీరును, ఒకపడినెయ్యియును చేర్చి కలియబెట్టుచు లేహ్యపక్వముగా వచ్చునపుడు దించుకొని భక్షించవలెను.

—మహారాష్ట్ర సాంబార్—

ఎనిమిదిపలముల క్రొత్తదింతలందు నీళ్లలోకలిపి తీసికొని, మక్కాలుఆరూతు పెనగలను ప్రత్యేకముగా ఉడకబెట్టి యుత్తి పులుములోవేసి, ముప్పుదిరెండు పలములపంకాయలను చిన్నముక్కలుగాచేసి పై దానిలోవేసి, కొంచెము మెంతులు లియ్యపుపిండి ఉప్పు వీనినివేసి, అన్నియు బాగా కాగినరగ్వాత ఆవాలు శీలకట్టకుంచిన మిరపకాయలు ఇంగువ వీనిని వేరిలోవేయించి అందులో పోయవలయును.

—పి. కమలావతి

—కోవారవ్యంజనము—

నీళ్లకలచని ప్రశస్తమను పాలుతెచ్చి బాగుగా కానువలెను. కాగింకొలది పాలుపరిమాణములో

చాలాతక్కుమ. అవగా 2 శేరుపాలు అయినచో అవి 1 శేరువరకు యిసుకవట్లుమరగించి అవి దించివేయవలెను. నీమ్మట ఆ 2 శేరుపాలను తగినట్లు 1 శేరు గోధుమనుకతెచ్చి నెయ్యివేసి వేపవలెను. అలా చేయునపుడు నుందివాసన వేయును. ఒక కొబ్బరి కాను కొరుఫహితము శేరితో వేపవలెను. వేసిననుక, కొబ్బరికొగ్గు, తడిపప్పు, కిసమిన్, నీమబాదం, మంతుపుప్పు, పచ్చకర్పూరం, విలకపొడి యివన్నియు తగినపంచదారతో ముగిన ఆపాలయిండుపోసి నివ్వచూపనే ఒక పావుగంటనేపువుంచి బాగుగా కలియకలిసి దింపిననీమ్మట వుండలు కట్టవలయును. నుంచి నుదికరముగను, పరిమళయోగముగను యెంచు ననుటలో సుంపెయియులేదు. ఒకమాత్ర చేపియూదిక మిశ్రే తెలియగలదు.

—కాంచనపల్లి వేంకటరంగనామకమ్మ.

—గోధుమ కాఫీ—

నుంచి నవగోధుమలు, 1 శేరుతెచ్చి వుంచుననేసి. రాత్రిపూట ఒక విప్లంబ్లర్లోఁ మేజా గరజెడు గోధుమలు, నాలుగు బాదం పప్పులు, కొద్దిగా నీళ్లుపోసి పూరపెట్టెది. తెల్లవార గనే లేచి, ఆనాలుగు బాదంవిగ్గులు, లొక్కవరిచి వుంచి ఈగోధుమలు రాతిమీదవేసి మెత్తగానూరి టంబ్లర్లో ఒకఆశాపనీళ్లలో ఈముద్ద పల్కగా కలిపి ఇంజన్పోయిలో కాగనిచ్చి అందులో పాలు చక్కెరవేసి భుజించిన చాలారుచి, ఉష్ణకమవము.

—కంకిపాటి రుక్మిణమ్మ.

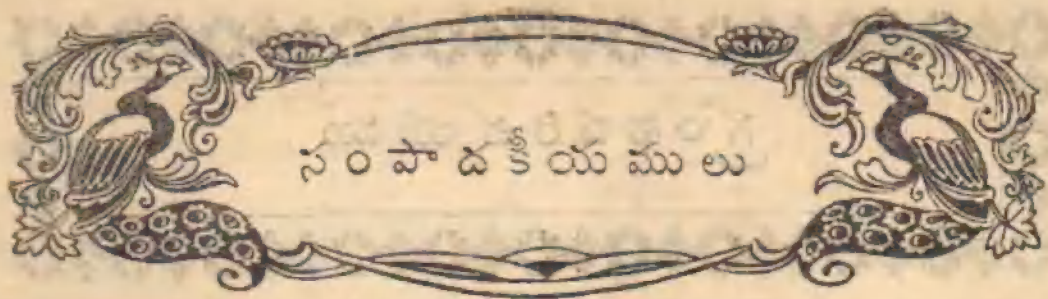
గ్రంథ పరిచయము

ఈ మాస పత్రిక యొక్క భాషామణి నాలుగుసందికలు మా కార్యాలయము నలంకరించినవి. గతయేప్రిల్ నెలలో స్థాపితము, కార్యాలయము రాజమహేంద్రవరము, ప్రస్తుత మెల్లదలఁ బ్రకటింపఁబడు వార్తా పత్రికలు వ్యాసపత్రికలవలె గాక సమున్నతసంపూర్ణ గ్రంథప్రకటనములపత్రికయై రాసింఁచుచున్నది. వడ్డాది సుబ్బాగాయకుగారి శ్రద్ధానిమిది యొకదిన మాసమునకొకతూరి తప్ప గంభీర రసగుంధిలెంబులగు కద్యరత్నములు ప్రసరింపకుండవచ్చును. చిలకమర్తి లక్ష్మీవరసింహంగారివంటివారిని 'యిదిగో పత్రిక ఆచ్చగుచున్న'దని తొందరచేయనిదే ఒక ఉద్దగ్రంథ నవలాభాగములు బయలు వెడలఁబడవచ్చును. ఇట్టి సంపాదకుని పత్రికయొందుండి ప్రోద్బలించుచో శ్రీపాద కామేశ్వరరావుగారిశ్రద్ధని సాహిత్యదీపిక వంటి విచిత్రతత్వగ్రంథములు వ్రాయుటకు బుద్ధిగింపఁ బడఁజొల్లకుండవచ్చును. అసలు సంపాదకుడు చెఱుకు వాడ వెంకటరామయ్యగారు తన కనవరతము గలుగు చుండు సుందరావేశావస్థలలో చింధుచుండు కవితారస మును గ్రుమ్మరించుట కిట్టివల్లెర దుర్భవసరమనితోచును. ఇట్టిపూజ్యులు బుజమానుకొని పత్రికానిర్వహణ భార మునకు గడింగినప్పుడు కలిగిన సమ్మోదభరమునకు శ్రీమాచిరాళ దుర్గాశంకరామాత్యుడు చెఱుకువాడ నుబ్రహ్మజ్యోతులు తమరచనలను విరివిగవర్పించి పత్రిక మధ్యరింపఁబూనుటలో నబ్బురమేమి? ఇట్టి గ్రంథములు కవులవల్ల పూర్ణముగ మున్నురచించబడి నవేయియ్యది, పాతకుల కొక్కేసారికంటె మాసమాసపు వాయిదాలతో చదువుట కిష్టమవుచుట లూరు

చుండును. దీనికి సాయము వారిశ్రేణులుగూడ క్షేమ లుగ పాతకలోకముకొరకు సహ్యోభావముల ప్రసరించి పత్రికలబరచి వ్యాపింపఁజేయుచున్నచో వానిరమణీ యత మరియు ప్రక ప్రతిరముగ నుండునని చెప్పుక తప్పదు. ఇట్టి సుందరపత్రికకుచందాయా సాలుకు రెండేరూపాయాలు.

రాజమహేంద్రవరమునందలి కల్యాణవతార ఘట్టము హరిజన్ గ్రంథమాలవారి యేడవ పుస్తకం. గ్రంథమాల సంపా సంపాదకుడు శ్రీయత కలగ సత్యవారాయణగారు, గ్రంథకర్త శ్రీయత కొవ్వరి గోపాలరావుగారు. గాంధీమహాత్ముని మహిమలు, హరిజనుల యోగ్యతలు, సవర్ణులఘోరములు, సౌధ మతప్రకంఠలు, ఇతలజనదేవాలయ ప్రవేశమాన్యులు మొదలైనవిషయము లింధు వర్ణింపబడినవి. క్రానుపైజ 43 పుటలు, వెల రు 0-2-0 లు.

గ్రంథకర్త 'అభినవహాజీవ' బంతువైద్యము శ్రీయత యేతెల్ల శ్రీరాములు చాడరిగారు, అంగలూరు, కృష్ణాజిల్లా. ఇందు సహజీవవశువైద్యము, గజవై ద్యము, అశ్వవైద్యము, శునకవైద్యము, పక్షులవై ద్యము, గొట్టెలు మేకలు పందులు పిల్లులవైద్యము అను ఆధ్యాత్మములు 172 పుటలుగలవు. దీనికి సంధ వింతు వివిధశోగములపేర్లు, వానిలక్షణములు, చికిత్సలు మొదలగునవి యొక్కోధర్మకాస్త్రములు పాశ్చాత్య శాస్త్రీయగ్రంథములు పరించి గ్రంథకర్త వ్రాసి నారు. ప్రతివ్యవసాయదారునకు అత్యవసరము వెల రు 1-0-0.

సంపాదకీయములు

హిందూ దేవాలయములు—వానిచరిత్ర:—

మతము, దేవాలయము మొదలగువాని వలన భారతదేశములో చరిత్ర యెల్లప్పుడు అనంతమతకులభాతిభేదములుగానీలీ పరస్పర రాసూయూనుమానములతో రేగుచున్నందు గనుక వానిని ధ్వంసముచేయకపోతే భారత దేశమునకు 'శాశ్వతమతము' అనే వారొక కొందరు; దేవాలయములనునేమి వాటిలో 'సమాజా', 'మానా' చెప్పుకొనివచ్చేస్తూ పుండవాలికాని కాళ్ళుచేతులూగల ఆడమగ విగ్రహాలు, వాటికి పెద్దిళ్ళుభోగాలు, బాజు బజారీలు, మేళాలుతాళాలు, కట్నాలు కానుకలు, పూజాపునస్కారములు, నైవేద్యాలు అభిషేకాలు, సుస్కృతభాషలో మంత్రాలు శ్లోకాలు మొనలైన అంగరంగ వైభోగాలేమిటి? జనులమూఢత్వాన్ని రెట్టించి వాళ్ళపినరూపిప్పి ఉలాడగే అర్చకులు, ధర్మకర్తలు, ఉపద్రులు మొదలగు వారి సంపర్కము పుండవాలా? స్కూలు పైసలు, యెళ్ళి, బియ్యం, యెమ్మె. బియ్యం మొదలైన పెద్దపెద్ద యింగ్లీషుసరీక్షలు ప్యాసయి నిరుద్యోగులై యేమిచున్న వారందరికీ చిన్నచిన్నతరాలుచేసి అనేక ఉద్యోగాలుఇచ్చేసి వీటి ఆదాయాలనన్నిం

టిసి ఖర్చుపెట్టి కూడదా అని ఒకరాజకీయ కక్షవారు; అసలుమతము, మతసంస్థలు, వాటికి ఆస్తులు, వేరేవ్యవహారాలు యీ అన్యాయమేమిటి? సర్వము రాజులది, లేక పోతే రాజకీయకక్షలది, తెజస్వితీవునభ్యులది, వాళ్ళిష్టమువచ్చినట్లు వాళ్ళువ్యవహరిస్తారు. పాశ్చాత్యదేశములలో మొనాస్టరీలు మొదలగువానిని యెనిమిదవహెన్రీ దోచేసుకోలేదా? మనము పాశ్చాత్యులవిద్యలు చరిత్రలునేర్చుకొనికూడా యీ మాత్రము మహాత్కార్యము చేయలేకపోతే యేమి సార్థక మనేవారుకొందరు; ఈ విధంగా ఇంగ్లీషువిద్యాధికులలో కొందరు తర్జన భర్జనలు పడుతున్నారు. ప్రజలకిగోల యేమీ తెలియదు. తమయిళ్లలో కష్టము వచ్చినప్పుడో సుఖమువచ్చినప్పుడో దేముళ్ళకు మొక్కుకొని యెంతో కొంత యెత్తికట్టి పట్టుకొనివెళ్లి దేముళ్ళకి దాఖలుచేసుకుంటారు. ఇంగ్లీషుదమపుకున్న మహానుభావులలోనే గొప్పకో గోటుకో నిజానికో యిచ్చకానికో 'మతమూర్ఖత, ఆచారము, పిచ్చి' మొదలగు వానిమీద విశ్వాసమో నటనో యింకా చలామణీ అవుతున్నవిగదా, అసంప్రగ్రామాలలోను అజ్ఞానపు కుప్పముల

లోను వుండే జనసామాన్యమంతా ఒక్క ఊకునసంస్కారమై దేవాలయములను బహిష్కరించి దోచీవలెనంటే దోచీగలరా?

ఆర్యసామాజకులకు బ్రహ్మసమాజకులకు వాద్ధులకు వారి అనుచుముఖ్యకెల్లరికీ, ఏమత చింతలేకుండా తింటూ జీవిస్తూచస్తూ వుడుతూవుండే అనంతమానవోటికీ, ఈదేవాలయాలమీద ఎట్టి అసహ్యతవున్నానరే లేక ఉపేక్షవున్నానరే, మనదేశంలో ఇంటింటా యేటేటాజరిగే తద్దినాలలాగ, యేటా యీ దేమభ్యుక్తుకూడా అగమశాస్త్రం ప్రకారం విధించబడ్డ యీ పెళ్ళిళ్లు పేరంటాలు, శుభాలు శోభనాలు, ఊరేగింపులుబ్యాండు మేళాలు, యాత్రలు తీర్థములు మొదలైన వన్నీ సాగుతూవుండవలసినదే. ఇది వద్దని 'ఆత్మమర్యాదా' పటంవారు, కాంగ్రెసు 'నాస్తిక' పటంవారు, 'ఆర్యసమాజమిషనరీ' వారు యొతముక్కినా మూలగినా యేమీ ప్రయోజనములేదు. ఆఖరుకు వారుకూడా తమ 'దివ్య'సందేశాలు చాటడానికి మరో దగ్గరకైతే ప్రజలువస్తారో రారోయని ఈ ఉత్సవాలలో యీ గుల్ల కెదురుగుండానే పోయి ఉపన్యాసాలిస్తూనేవుంటే జనులు అవన్నీ యేగో భక్తిప్రసంగాలనుకొని విని తెలుసుకోలేక లెంపలువాయించుకొని దేముల్లకు ముడుపులుచెల్లించుకొని మరీ వచ్చేస్తారు. ఈవిధంగా ప్రజలఅజ్ఞానము మన జ్ఞానమో, ప్రజలజ్ఞానము మన అజ్ఞానమో రెండూ రెండుదిక్కులంట పరుగెత్తుతూ

పరస్పరం ఒకరినొకరెరుగకుండానే 'మేకు హ్యండు' చేసుకొంటున్నవి.

ఇటువంటి సందర్భాలలో దేవాలయాల పరువుప్రతిష్ఠలు మనము చెడగొట్టలేము, అని చెడవు. వాటిమీద గౌరవము లేనివారికి కుదరదు, కలవారికిపోదు. జ్ఞానులో మూర్ఖులో మనమేమన్నా వారికి లక్ష్యము లేదు, వినిపించదు—గౌరవము కలవారు సర్వదా అధికసంఖ్యాకులు. లేనివారు అల్ప సంఖ్యాకులు. ఇటువంటి సందర్భములలో ప్రజలవిశ్వాసాలమీదికేమి, దేవాలాయసంస్థలమీదికేమి మనము శూరులవలె తిరగబడి తిట్టి, వారివిశ్వాసములు చెడగొట్టి మన విశ్వాసములు వారిలో నెలకొల్పకేయగడంగి శాసనసభలద్వారా చట్టములను చేయించబూనుకొనుటకంటే, మన వీరత్వమును కొంచెము విరమించుట పరువులేక్కువ అనుకోక, వారివిశ్వాసములద్వారా వారినిసంస్కరింపగడంగుట హిందూమతము లేక వైదిక మతముయొక్క సల్లక్షణమైయున్నది. నా ఒక్కడివిశ్వాసమే సత్యము, ఇతరులనెవరినైనాసరే నేను బలవంతాన మారిపిస్తాను అనే అహంకారమును వైదికమత మొక్కనాటికిని ఒప్పుదు. అందుకనే అది అనేకమత భేదములకు, నామభేదములకు, జాతిభేదములకు, అధికారభేదములకు, సంప్రదాయభేదములకు, తత్వభేదములకు చోటిచ్చి అంగీకరించి జ్ఞానదృష్టితో ప్రశంసించిందికాని, ఒకరి మతమును విశ్వాసమును ఒకరిమీదకొప్పించు

క్రొర్యాధికారమునకు అది చోటివ్వలేదు. ఈదొడార్యమువల్లనే నకలజాతులు మరెములు కులములు పరస్పరస్నేహములతోను గౌరవములతోను కలిసి ఆనైదికమతమును భక్తితో నెత్తినదాల్చినవి కాని దానికిగల క్రొర్యాధికారములవల్లనగాదు. ఇది వరకున్న భేదములనుగాక క్రొత్తభేదమతమును నవలంబించినను అది ఒప్పుకపోదు కాని సాంఘికముగ దానిమీద నీయాచారముల నెలకొల్ప బూనుకొనునప్పుడు అది అంగీకరింపదు. అయితే శాసనబలముతో దాని మీద పడునప్పుడు వీరత్వమునుబూని ప్రతిరోధించగల మూర్ఖత్వముకాని ఐకమత్యము కాని దానికీలేదు. కాని దాని ప్రాతవిశ్వాసముపోదు క్రొత్తదానిని మనస్ఫూర్తిగ అంగీకరించదు. ఇట్టి క్రొత్తవిశ్వాసములను వారిపై బలవంతముగ జొప్పించ బూనుకొనుటకంటే సౌమ్యముగ బోధనేయుట వలననే కావలసిన చిత్తశుద్ధి నర్దులకునేర్పకునని నమ్మవచ్చును.

ఆస్తిక్యభావమున్న వారెల్లఃకి ఇదియొండే అవలంబించతగ్గ భావముకాని దూషించుట ఆస్తిక్యమునకే విరోధముకావచ్చును. మూర్ఖత్వమంటే, మూర్ఖత్వముకానిదేవో యెవరు చెప్పగలరు? దేముడు కలడన్న వారనేకులకు 'కలడు' అను పదముయొక్క అర్థమును లేదు అనువారికి 'లేడు' అను పదముయొక్క అర్థమును స్పష్టముగా తెలియకపోవచ్చును. తెలిసేలాగుంటే యించుమించు రెండుపదములఅర్థము నొక్కటియే కావచ్చును.

ఇద్దరి అభిప్రాయములును సత్యములే కావచ్చును లేక మూర్ఖములే కావచ్చును. ఇక కలడన్నవారిలో అసలు 'కలడు' అను విశ్వాసము మూర్ఖమయేలాగుంటే, అతనికి కాళ్ళచేతులు పూడకము, పెల్లిళ్లు ఉత్సవాలు జరగడము, వరములుఒసంగడము మొదలయినవన్నీ అటువంటిజాతి మూర్ఖములే కావచ్చును ఆభావము సత్యమయేలాగుంటే ఆజాతినత్యములే కావచ్చును. అసలు 'సత్యము'నకు మూర్ఖత్వమునకు నెల్లలు నిర్ణయించగల వారెవరు? వేదాంతాలు ప్రపంచమేమాయ, దానిలో లీనమగుటయే మూర్ఖత్వము, దానిని హత్తుకొనునంతవరకు మానవుడు మూర్ఖుడే, ఆమూర్ఖత్వమునుండి జ్ఞానమును చేరుకొనేవరకు అతనిని మూర్ఖత్వమువీడదు, ఆమూర్ఖత్వము వీడవలెనన్నను ప్రపంచమున నాతనికి చివరవరకు మార్గము చూపవలసినిది ఆమూర్ఖప్రపంచమేయనియు, 'ఇదివో దీనినివిడచితి'నని దానినుండివిచ్చిన్న మగుటయే అతనికి జ్ఞానములేక ముచుక్షత్వమనియు, ఈలోపలిజ్ఞానములోవుండే అంతస్థులన్నీ అజ్ఞానభూమికలేయనియు వాక్రుచ్చుచుందురు. దైవధ్యానమునకు దేవాలయములు కాని, అక్కడి దేముళ్ళపెళ్ళిళ్ళు మొదలగు ఉత్సవములుకాని నరులను పురికొల్పుచు ఆధ్యాత్మికభావములు కలిగించుచున్నాళ్ళు వానిమీద నెవరైనను తిరగబడుట అవివేకము. అటువంటిభావ మించుకై నకలవారే దేవాలయములకు పోదురు కాని లేనివారు మెడపట్టిగెంటినను పోరు.

వెళ్లడివా రెవ్వరికి ఆస్తికృభావములు లేవు, వెళ్ళనివారే మహానుభావులందరును అనుకొనుట పొరపాటు. దేవాలయములు కేవలం మూర్ఖులకుగాని జ్ఞానులు వానిజోలికి బోరాదనరాదు; సిద్ధులయినవారుకూడా తత్సాన్నిధ్యమున ముగ్ధులయి ముముక్షులుకూడా వానికి వన్నె గూర్చుచున్నారు. ధర్మకర్తలు, అభిమానులు, అర్చకులు, ప్రభుత్వము, శాసనసభ్యులు మొదలగువారు పరస్పర ప్రతికూల భావములుమాని, స్వార్థపరత్వముకంటె సర్వసమత్వబుద్ధితో యీ యుద్యమమున ప్రవేశించి ఇట్టి సంపూర్ణ సహనమంగళ భావమునకు దోహదముచేయగడంగినచో విజయవంతులు కాగలరు. పరస్పరాక్షేపణలతో పనులు ప్రారంభించిరేని వారిలో వారికి విరోధములే పెరుగును కాని దేవునిమహిమకాని, గుళ్ల మహిమకాని ప్రతిభకాని తగ్గదు పోచ్చదు. దేవాలయములనుగూర్చి యీ మోస్తరు ప్రచారముచేసిననే యెట్టి ప్రయోజనమైనను కలుగునుగాని తద్వ్యతిరేక ప్రయత్నములు చేసినచో వ్యర్థములై పోణమించునని గ్రహించుట ఉత్తమనీతి.

బెజవాడలో డాక్టరు వి. యస్. ఆచార్యగారి సంపాదకత్వమున జూలై మాసమునుండి ప్రకటింపఁబడుచున్న 'దేవాలయ ప్రతిభ' యను పత్రికయొక్క ప్రథమసంచిక నూకార్యాలయమునకు చేరినది. అందలి సంపాదకీయ వ్యాసములు, సంపాదితవ్యాసములు, మహాత్ముని ఆంగ్లవ్యాసములకు భాషాంతరీకరణములు, సర్వమును ఇట్టి సౌమ్యత్వ

మును సమరసత్వమును చిలుకుచున్నవి. కైస్తవ చర్చీలు మహమ్మదీయ మసీదులు జాడమతములు బ్రహ్మసమాజమందిరములు మొదలైనవానికంటె హైందవ దేవాలయములు, యెక్కువ 'మూర్ఖత్వము'నుకాని తక్కువభక్తినికాని పులికొల్పువు. ఆయా శాఖలవారికి ఆయా మందిరములయందెట్టి విశ్వాసముగలదో హైందవులకు వీనియందును వీని కర్మకలాపములయందును అట్టి విశ్వాసమేగలదు. నిజమునకు చూచిన యెడల వాని నాశ్రయించి తత్వజ్ఞానము, సమాధినిష్ఠ, మోక్షార్థి మొదలగు మహిమలను బడసినవారికంటె వీనినాశ్రయించి బడసినవారెక్కువగా కనిపించుచున్నారు. మొత్తమైన హిందూమత లేక వైదికమత తత్వమును భారతీయుల డెండిములలో హిందూదేవాలయములు ముద్రించునట్లు ఇతర మతస్థుల మందిరాదులు ముద్రించలేవు. అట్లయినప్పటికి హిందూమతస్థులకు ఆయా మందిరాదులు అన్నిటియందు గౌరవ భావము లేవ్వు అన్యభావములేదు. కాని ఇతరమతస్థు లెవ్వరికిని హిందూదేవాలయ దృశ్యములమీద అట్టి గౌరవభావము లేకుండుట వారు వీరికంటె స్వీకృతసహన దృష్టియందెంత వెనుకబడియున్నారో తెలియజేయు శోచనీయమగు అవస్థ. మనలో ఆంగ్లవిద్యాధికులకుకూడా వారి తత్వమే అబ్బి యీ సంప్రదాయములయందు గౌరవముచెడి వారి కంటె యెక్కువగా ఆక్షేపించుచుండుట మొంతయో విచారకరము.

ఈ పత్రికవంటి పత్రికలు అట్టి భావములను చెబిపి హిందూ సంప్రదాయ విజ్ఞానమును పాఠకుల హృదయకమలములలో చిలుకకపోవు. శ్రీ వేదాంతం శ్రీనివాసాచార్యులువారు తమ విన్నపములో

“నేడు ఆంధ్రకష్టులును దేవాలయములనైపునకు తిరిగివరి. మాల మాదిగజాతుల దేవాలయప్రవేశము కావలెననువాయన, వలదనువారులునుకూడ వాని మహత్ప్రయోజనమును విశ్వపించినవారై యగుచున్నారు. కావున నీ సమయము దేవాలయముల నుండి దళిత సాధన నైనది కావచ్చును. ఇప్పుడు బ్రష్టిలును అశ్వశులును తమ బాధ్యతను సంస్మరించి తన ప్రయత్నములొనరించి కృతార్థులు కావలెను. ఇంకను యెవరికి వారు మనశలముని యూరకొనినకో దేవాలయ వ్యవస్థను వినాశించినవారు కావలసివచ్చును” అని ఆంధ్రదేశ దేవాలయ మహాసభ అను వ్యాసములో వ్రాసినారు. పండితులందరిట్టి దృష్టితోనే సభకువెల్లి విషయమును చర్చలతో ముగించక ఆలోచనతో తేల్చి సమస్తజనగౌరవమును బడయుదురు గాక!

ది తెలుగుటాకీను లిమిటెడ్ :—

ఈ కంపెనీవారు మా కీపిధముగ తెలియఁజేయుచున్నారు.

“మదరాసు, జూలై 11.

నేటిదివము ది తెలుగుటాకీస్ లిమిటెడ్ వారి కార్యస్థానము తాత్కాలికముగా మద్రాసునందలి 1/4 ఉడ్సురోడ్డులోని ప్రజామిత్ర కార్యాలయమున ప్రారంభోత్సవము కావించబడినది. శ్రీ శ్రీ శ్రీ చల్లపల్లిరాజువారు ఈ కంపెనీకి ప్రధాన పోషకులుగా (Patron) నుండుటకు దయతో సంగీకరించిరి. కంపెనీ నిర్మాతలును, కాన్ట్రీబ్యూటరును, స్టూడియో

నిర్మించుటకు తెజవాదలో సాంకేతికాభ్యంతరములుండగలవని ఆలోచించు చున్నందున దానిని గురించి నిశ్చితార్థిప్రాణమునకు రాలేదు. సంస్థాపకులు కంపెనీ రిజిస్ట్రేషనుకు సంబంధించిన నియమములు, నిబంధనలు తయారుచేయుటలో శ్రమముగా నిమగ్నులై యున్నారు. ఈ కంపెనీ వివరములు తెలిసికొన గోరువారు ఈ క్రింది చిరునామాకు ఉత్తరప్రత్యుత్తరములు జరుపవలయును.

ది తెలుగు టాకీస్ లిమిటెడ్

1/4 ఉడ్సురోడ్డు, చూంటురోడ్డు పోస్టు,

మద్రాసు.

శ్రీ రాజువారి ప్రధానపోషకత్వముక్రింద యీ కంపెనీ చక్కగ వర్ధిల్లి ఆంధ్రులకీర్తిని ప్రకటించునని యాశించుచున్నాము.

శ్రీపీతైషిణియండలి:—

బాపట్లలో నెలకొన్న పై మండలియొక్క చతుర్థవార్షికోత్సవము జూలై నెల 13, 14 తేదీలలో శ్రీమతి ఉన్నవలక్ష్మీబాయమ్మ గారి అధ్యక్షతన జరిగినది. శ్రీమతులు డి. భారతీదేవి వెన్న అనంతరామమ్మకనువర్తి వరలక్ష్మమ్మగార్లు మొదలగు వారలు వ్రాసిన పద్యములు, ఇచ్చిన ఉపన్యాసములు బాలికలు జరిపిన ప్రహసనములు, నాటకములు, ప్రదర్శకులకు బహుమానములు మొదలగు వేడుకలతో సభలు వైభవముగ నెరివేసెవి. ఇల్లాబోర్డువారు దాదాపు 1000 గజముల స్థలమును మందిరమునకుగా నొసంగిరి. కనుక సమాజమునకు మందిరములేకొరకై వీరు చున్నందుకు బాపట్ల కాంతామణులెంతయు గర్వించవలసిన విషయము. వార్షికోత్సవోపన్యాసములు మొదలగునవి వచ్చేసంచికలో ప్రకటింపఁబడును.